

adulterio ipso gravius delinquat, maioremque irroget marito injuriam, quam adulter illius, feverius tamen in illum animadverti debuit, quia ex parte illius duplex committitur injuria, & duplex delictum, vnum, quia mariti domum ingreditur adulterandæ vxoris illius causa, alterum, quia adulterat. Dicit aliquis, etiam vxor ipsa maiorem irrogat injuriam, cum in domo mariti committit adulterium, quam cum alibi, vt probat *text. in l. quod ait lex §. sufficit, versic. Illa ratio ff. de adulter.* sed respondetur, quod hoc adulteri crimen, & illam ab eo injuriam magis aggravat, si enim illa maiorem infert injuriam adulterium committendo in propria mariti domo, quæ vtrique communis est; profectò multo magis in domo eadem offendit ille, cui nullum eam ingrediendi jus competeat, imò, solo ipso domus ingressu adulterandæ vxoris causa graviter offendit virum ejus. Atque ita, in hoc, puto, quòd consistat discriminis ratio, vt adulter occidi aliquando impunè possit, adultera verò nunquam, secundum jus civile:

Ex quo, redeundo ad propositum, suaderi multò magis potest, patriarum legum abolitio de occidendis adulteris propria autoritate; si enim Civilibus legibus, quorù Authores salutem animarum non curabant, ejusmodi potestas marito in vxorem nunquam datur, & in adulterum non liberè datur, sed certis restricta casibus; profectò, inter Christianos, quibus præcipua animarum, & collendæ pietatis cura est, multò magis potestas talis neganda erit, quæ & ijs quibus datur, & in quos datur, magna fert incommoda cum æternæ salutis dispendio, ac probabili præsertim cum in ipsa turpitudine occiduntur gehennæ ignis periculo. Deleatur, ergo, de libro legum Catholicorum Principum ejusmodi lex, quæ, cum magna ac certa secum mala ferat, nec malas fæminas, à malo refrænât, nec bonas excitat ad conjugalem fidem castitatemque servandam; quia hæc castitatis ipsius, ac conjugalis societatis, & virtutis amore peccare oderunt: illæ legis metu non se abstinant, maritorum ignorantiam sibi semper ante cæcos mentis oculos proponentes, cum malo consentiunt cæca ipsæ ignorantia sua elusæ.

ARTIC. SEPTIMI.

SUMMARI A.

Honestum est; filias sine parentum consensu non nubere.

Et ante vigesimum quintum ætatis annum nubentibus sine parentum consensu pena exheredationis imponitur communi jure, & Regio.

- 2 *Filia in corpus suum peccans ante vigesimum quintum ætatis annum penam ex heredationis incurrit, quam non incurrit peccans post annum illum; contra quod movetur difficultas, & solvitur.*
- 3 *Item iraditur in illa que post vigesimum quintum ætatis annum in corpus suum peccat, cum parentes justas illi nuptias obtulissent cum dote competente, quibus noluit assentiri. Et expenduntur pro hac sententia verba text. in Auth. vt cum de appellat. cognoscit. §. aliud quoque capitulum, versicul. causas prope finem collat. 8.*
- 4 *Idem & si pater post vigesimum quintum ætatis annum nuptias justas obtulisset, & illa illi recusatis eligit in corpus suum peccare.*
- 5 *Filia, cui pater dignas obtulit nuptias antequam ad vigesimum quintum ætatis annum pervenisset, & illis recusatis nupsit indigno post illum ætatis annum, penam ex heredationis non incurrit, ut illa que peccat in corpus suum, & differentia ratio inter hanc, & illam assignatur.*
- 6 *Intelligitur text. d. Auth. vt cum de appellat. cognoscit §. aliud quoque, versic. causas, prope fin. & probatur, filiam ante vigesimum quintum ætatis annum irrequisitis parentibus nubentem, & quanvis in digno nubat, exheredari ob id non posse, secundum jus Casareum, & Regium Castella.*
- 7 *Limitatur in ea que ita indignè nupsit, vt grave inde parentes injuriam patiantur. Item in illa que seruo nupsit, quanvis post vigesimum quintum ætatis annum nupsisset. Et assignatur differentia ratio inter hanc, & illam que post illum ætatis annum in corpus suum peccavit, ad intellectum text. in dict. versicul. causas autem.*
- 8 *Secundum jus commune, & Regium Castella, vt filia exheredationis penam incurrat propterea quod ante vigesimum quintum ætatis annum in corpus suum peccat, requiritur, quod luxuriosè vivat, sed secundum jus Regium Lusitania nostræ, semel peccare sufficit.*
- 9 *Leges pena exheredationis mutant filias in corpus suum peccantes, etiam viduas in minore ætate constitutas, & conjugatas comprehendunt. Et num. sequenti. Et specialis circa conjugatas declaratio d. n. 10.*
- 11 *Mater meretrix filiam ob meretricij causam exheredare non potest. Limitatur in matre que tempore conditi testamenti emendata jam erat. Et limitatio ista dupliciter subimitatur.*

- 12 Patre meretricatore filia meretrix non excusatur à pena exheredationis. Limitatur quādo ille turpitudine sua occasione filia praeiuit.
- 13 Filia minor quae iniuitis parentibus nupsit indigno, vel in corpus suum peccavit, non est privanda alimentis, nec dote quatenus ad illa necessaria sit, si non habet unde alatur. Et nu. 14. & 16.
- 14 In questione, an pater ingrato filio alimenta prestare teneatur, contrariae opiniones distinctione concordantur.
- 15 An ingratitude causa à filio commissa, per penitentiam ipsius tollatur.
- 16 Filia minor quae nupsit indigno, aut etiam digno iniuitis parentibus, propter quod causam exheredationis incurrit secundum jus nostrum Regium, dote, & alimentis privanda est, nisi quatenus ad vitam alendam necessaria sint.
- 17 An filiam quae in minore aetate constituta in corpus suum peccavit, postea emmendatam pater in matrimonium collocare, & dotare teneatur.

ARTIC. VII.

De filia iniuitis parentibus nubente, aut in corpus suum peccante.

Honestum esse, atque reipublicae maxime conveniens, filias in contrahendis nuptiis parentum consentum, exigere, scripsit Covar. de sponsal. 2. part. cap. 2. § 8 num. 1. versiculi. Honestum tamen; non est enim virginalis pudoris eligere maritum, ut inquit D. Ambros. lib. 1. de Abraham cap. ultim. ubi, non solum in virgine, sed in vidua adolescentula id ipsum commendat, ut inquiens, electionem mariti parentibus deferat, ne appetentiae procacioris exultet auctor, si ipsa de nuptiis suis electionem sibi vendicet; & adducit illud Euripicæ in Andromacha, Sponsaliorum meorum pater meus cultam subibit; hoc enim non est meum: habentur hæc in capit. honorantur 32 quest. 1. quibus conveniunt Imp. verba in l. in conjunctione C. de secund. nupt. ibi, Si puella cultu verecundiae propriam voluerit voluntatem depromere. Ad quod honesti jus pertinent leges patriæ, atque etiam Cæsareæ secundum communem sententiam, quæ filiabus ante vigesimum quintum aetatis annum nubentibus absque parentum consensu, penam exheredationis imponunt; de quarum legum validitate, & ratione, cum alijs ad earum ornatam intexui dispositionem in releet. l. Titia, si non nupsit. 3. part. ex nu. 1. cum multis sequentibus ff. de condition. & demonstrat. Et hoc quidem jus tam comprehen-

dit filias sub patria potestate constitutas, quæ emancipatas, viduas, & naturales tantummodo, ut pro ampliacione legis nostræ lib. 4. titul. 88. §. 1. tradidi d. 3. part. releet. num. 35. cum duob. sequentibus. omnes enim debitum parentibus obsequium ligat, ut pro ratione expendi ibid. num. 37. & honestatis ratio, secundum quam, filias irrequisitis parentibus ad nuptias convolare, non decet, ut in d. capit. honorantur, & scripsi d. 3. part. num. 23. omnes æque comprehendit. Et quanvis utraque ratio etiam maioris aetatis filias comprehendere videatur, ex causa tamen publicæ utilitatis, quæ in contrahendis liberè nuptiis consistit, legis dispositio ad vigesimum quintum aetatis annum restricta est, ne si ulterius extendere-tur, nuptiis impedimentum afferret, ut explicui d. releet. 3. p. n. 24. & seq.

2 Et quidem, quod attinet ad matrimonij causam, justè lex certum filiabus tempus præscripsit, intra quod absque parentum consensu nubere non possent citra exheredationis penam, ut latè probavimus loco citato. Cæterum, in eo quod idem æquè diffinierit tempus ad penam exheredationis incurrendam si in illo filia in corpus suum peccaverit, ut ita post vigesimum quintum aetatis annum hac pena immunis peccare possit, dura lex videtur, & non satis honesti jus respexisse, quod, constat, multò magis filiam violare peccando in corpus suum, quam ad nuptias irrequisitis parentibus convolando. Atque ita videtur, quod justius, & honestius lex statuisset, si filiam, quandocumque vivis parentibus in corpus suum peccasset, exheredationis pena multasset, prætermissa in hoc certæ aetatis diffinitione, quam in nubentibus duntaxat expressisset, non verò in fornicantibus, publica polcebat utilitas, & contrahendi matrimonij libertas. Lex tamen aperta est, secundum quam, filia, quam pater distulit matrimonio copulare, post vigesimum quintum aetatis suæ annum in corpus suum peccando, exheredari ob id non potest, Auth. ut cum de appellat. cognoscit. § aliud quoque, versic. Causas, in sin. collat. 8 Auth. sed si post C. de in officios. testam. & in Regno Castelle l. 5 titul. 7. part. 6. apud nos ord. lib. 4. titul. 88. §. 1. à contrariario sensu, ubi quod attinet ad exheredationis penam idem jus æquè statuitur in ea quæ ante vigesimum quintum aetatis suæ annum cum aliquo dormierit, & in illa quæ sine parentum consentu intra tempus illud alicui nupsit.

Quare, ut difficultas propter utriusque causæ æquiparationem transacto vigesimo quinto aetatis anno tollatur, attendenda est ratio quam ad utrumque casum subjecit Imperat.

in d. versic. causas, finalibus verbis, ait enim, loquens de filia post vigesimum quintum ætatis annum in corpus suum peccante, vel marito libero tamen, sine parentum consensu se conjungente, quod hoc illi ad ingratitude impunitari non debeat, pro ratione subdens, *Quia, non sua culpa, sed parentum id commisisse, cognoscitur.* Quasi sic, & si filia male agat in corpus suum peccando (id enim negari nunquam potest) exhæredationis tamen pœnam evadat propter parentis culpam, quam lex considerat in eo quod ultra vigesimum quintum ætatis annum filiam marito copulare distulit.

3 Vnde dubitari potest, an, si filia honestas à patre nuptias illi conquiritas, ac cum dote competente oblatas intra statutum à lege tempus, recuset, ac deinceps illo transacto luxuriosè vivat, exhæredationis pœnam incurrat? Et videtur, quod sic, tum, quia nulla tunc in patre deprehenditur culpa, seu negligentia in quærendis filia nuptiis, sed magis filia ipsius culpa reperitur, quæ assentire illis, injustè recusavit; tum, & maximè, quia si verba legis in d. versicul. causas, prope finem, attente consideremus, ad hunc etiam casum, non dubie pertinere videbuntur, præsertim ibi, *si verò usque ad vigesimum quintum annorum ætatis pervenerit filia, & parentes distulerint eam marito copulare, & forsitan ex hoc contigerit, in suum corpus eam peccare, aut sine consensu parentum marito se libero tamen conjungere, hoc, ad ingratitude filia, nolumus imputari; quia non sua culpa, sed parentum, id commisisse cognoscitur.* Per quæ verba ostenditur, quod, ut filia peccando in corpus suum, à pœna exhæredationis, de qua ibi, excusetur, duo copulativè requiruntur, vnum, quod usque ad vigesimum quintum annorum ætatem pervenerit, alterum, quod parentes distulerint eam marito copulare, vtrumque enim simul intervenire debere, exigit natura copulativæ dictionis, de qua in text. & præterea idem insinuant verba illa, *ex hoc contigerit*, id est ex nuptiarum dilatione; atque ita, quanvis pervenerit ad vigesimum quintum ætatis annum, si parentes quantum ex parte illorum est, non distulerunt eam marito copulare, sed illa conquiritas nuptiis irrationabiliter renuit assentire, subiacebit exhæredationis pœnæ, juxta proximè præcedentem ejusdem text. casum, ubi scribitur vna ex memoratis in text. illo exhæredationis causa nullo ætatis filia termino circumscripta: cujus verba sunt hæc quæ sequuntur, *Si alieni ex prædictis parentibus volenti sua filia, vel nepoti maritum dare, & dote secundum vires substantia sua pro ea prestare, illa non consenserit, sed luxuriosam degere vitam, elegerit.*

Iuxta quæ text. verba, junctis quæ sequuntur, quæ sup. transcripsi, expeditum censeo, quod, si filia justis illi à parente nuptiis cum dote competente oblatas non assentiat, & turpem eligat vitam post vigesimum quintum ætatis suæ annum, non ex hoc pœnam exhæredationis effugiet.

4 Id què, ne cum si parens intra vigesimum quintum ætatis annum nuptias illi obtulisset, sed etiam si post illum transactum, vtrique enim casui verba text. conveniunt, præsertim illa, *Si verò usque ad vigesimum quintum annorum ætatem pervenerit filia, & parentes distulerint eam marito copulare.* Denique, in confirmationem addo, jure codicis generaliter statutum esse, filiam turpiter viventem exhæredari posse, nullo in id ætatis tempore definito *l. si filiam C. de inoffic. testam.* quod jus, Authenticorum jure correctum fuit in filia post vigesimum quintum ætatis annum in corpus suum peccante, differente patre eam marito copulare, ut in *Auth. sed si post*, ibi subjecta, & in corpore vnde sumitur *d. Auth. ut cum de appellat. cognoscit §. aliud, versicul. causas autem, ad fin.* atque ita, si parens non distulit, eam marito copulare, sed illa potius distulit, seu irrationabiliter renuit acceptare, manebit sub dispositione juris antiqui *d. l. si filiam*, quasi in casu isto correctum non extet, sed in illo tantum, quo parens distulit, filiam marito copulare. Et convenit regula *l. Labeo scribit. 50. ff. de contrahend. empt.* secundum quam, cum stat per eum, cum quo conditio impleri debet, quominus impleatur, pro impleta habetur; & ita in terminis, tam jus cômune locis citatis, quam Callæ Regium intelligit Gregor. *in l. 5. ut. 7. part. 6. verb. Que no querit casar, ad fin.*

5 Hoc tamen in illa duntaxat est intelligendum, quæ justis spretis nuptiis à parente oblatas turpem vitam degere elegerit, & non in illa quæ ad nuptias convolvit post vigesimum quintum ætatis annum, tamen non ita dignas, ut quæ sibi à parentibus conquiritas, & oblata fuerant cum dote competente ante quam ad eam pervenisset ætatem, & si copulativa oratio de qua *in text. ubi sup.* hanc æquè, ac illam, determinare videatur, dispartamen vtriusque ratio est; quia filia quæ dignis spretis nuptiis à patre illi oblatas, in corpus suum peccat, nullam habet exculationem peccati sui; at verò illa quæ talibus neglectis nuptiis alias postea non ita dignas, imò non se ac suis dignas elegit, pœna exhæredationis multari non ita debet, propter contrahendi matrimonij libertatem, propter quam nuptiis à patre quæsitis consentire non tenebatur, & post vigesimum quintum

atatis annum libere cui voluit, libero tamen, nubere potuit secundum leges, quæ in casu isto, exheredationis pœnam non imponunt, sive jus commune, sive Regium attendamus, nam Regiū nostrum *lib. 4. tit. 88. §. 1.* pœna ista illam auntaxat multat, quæ sine parentum consensu nubit ante vigesimū quintum ætatis suæ annū, cōmuni verò jure, nec hanc quæ nuptui sed ad ante vigesimum quintum ætatis suæ annum in pœnā incidere, certū est, quia nulla est lex quæ hoc exprimat in filia nubente: & qui de jure cōmuni sententiā hanc probant, movetur per *tex. d. Auth. sed si post C. de inoffic. testam.* & in corpore, unde lumitur, à contrario sensu; quod argumentū alij in hoc non probant; de quo latè Suar. *in l. 2. tit. de los casamientos lib. 3. for. ex n. 28.* Barbof. *verò in l. 1. 4. p. n. 33. & seq. ff. solut. matr. cum alijs quos refert,* distinguit inter eam quæ nubit digno, & quæ indigno nubit ante vigesimum quintum ætatis annū, vt illa Cæsareo jure attentio exheredari nunquā possit, ista verò sic; in qua recipit argumentum à contrario sensu d. auth. sed si post. Atque ita apparet, inter omnes extra controversiam esse, nubentē indigno post vigesimum quintum ætatis suæ annum exheredari non posse, tametsi digno à patre ante oblato contentire nolisset.

6 Et non obstat copulativa ratio, de qua ind. versicul. Causas autem, ad fin. secundum quam probavimus, eam quæ post vigesimum quintū ætatis annum luxuriosam vitā degere cegerit, cum dignis nuptijs ante à patre quasi sitis & oblati contentire nolisset, in pœnam exheredationis incidere propter copulativæ naturā, de qua ibi, quæ æquè porrigitur ad nubentem, vt ibi videre est; dicendū est enim, orationē illam in sensu suo directo & expressio prout jacet, vtrūque casum, nēpe, filia in corpus suū peccantis, & sine parētis cōsensu homini libero nubentis post vigesimū quintū ætatis annum pariter determinare, argumentū verò à contrario sensu inde collectū eā tantū includere quæ in corpus suū peccat, sive id cōtingat ante vigesimū quintū ætatis annū, sive post eū expletum vbi parēs non distulit, eam in matrimoniū collocare, juxta naturā copulativæ dictionis, de qua ibi, ac proximè præcedētis *in tex. ibi casus positionē, vt sup. expendimus;* non verò includere filia nuptui se tradentem digne, sive ante vigesimum quintum ætatis annum, sive postea, & si pater digne eā collocare voluisset, & illa renuisset, quia casus hic nulla lege reperitur expressus, iacircò per argumentū à contrario sensu nō est inducendus in materia pœnali, & odiosa, præsertim matrimonij libertate obstante. Ex quo magis probocū Thom. Sancio *viro doctissimo, & relatis ab eo, de matrim. lib. 4. disp. 24. n. 3. tom. 1.* filiam nubentem indigno inuitis parentibus

ante viginti quinque ætatis suæ annos exheredari ob id non posse Cæsareo jure attentio; & communiorem ita esse Doctorum sententiam, eandem secutus ait Molin. *de justit. & jur. tom. 1. tract. 2. disp. 176. num. 14.* & de jure Regio Castellæ idem probat Sanc. *loco citato num. 15. per l. 5. titul. 7. part. 6.* quo etiam jure idem probat insignis Barbof. *d. l. 1. 4. part. n. 35. circa init.* Ex quo loco, de jure nostro Lusitano, fusè, & eleganter per eum.

7 Quod tamen sic accipi volo, si cui filia nupsit, indignus ita non sit, vt gravem inde patrens patiatur injuriam, quod boni viri judicio æstimandū erit; hoc enim casu contraria sententia tenenda erit, nec quidem per argumentum à contrario sensu sumptam *ex d. auth. sed si post, & d. versic. causas autem, ad fin.* quod si sumendum inde esset, non magis calum hunc cōcluderet, quàm præcedentem, in quo diversam probamus sententiam; sed potius per *text. ibid. in d. versicul. causas autem, in princip.* vbi pro secunda ingratitude causa scribitur, si quis parentibus suis gravem, & in honestam injuriam ingererit; quam ego ingeri dico, indignis filia nuptijs, non tamē, qualiter qualiter indignis, sed ita vt illis patrens opinione hominū notabiliter injuriaretur; & quavis eandem sustineat injuriam, his cōtractis nuptijs à filia post vigesimum quintū ætatis suæ annū, hoc tamē ad ingratitude illius non imputatur, quia parentis culpa contigisse, juris censura reputatur, dum ad eam vsque annorum ætatem filiam marito collocare distulit, *vt in dist. versic. Causas, in fin.* semper tamen excipiendus est casus quo filia liberè non libero nupsit, *juxta tex. ibi.* Qui quidem *text.* (vt hoc obiter notemus) notabilis est in eo, quod maiorem æstimat parentū injuriam si filia cum servo nubat, quàm si in corpus suum peccet; peccantē enim post vigesimum quintum ætatis suæ annum, impunitam finit, sed, mancipio nubentē, vt ingratam punit, vt tenet *glos. fin. ibi, & in d. Auth. sed si post, quam sequitur Barbof. cum relatis ab eo d. l. 1. 4. part. num. 32. versic. Limitanda tamen, & omnes secundum Sanc. d. disput. 24. nu. 10.* Cujus differentie rationem in eo esse puto, quia secundum jus civile affinitas ex nuptijs contrahitur, & non ex coitu illicito *l. facile §. affines, & §. sciendum ff. de gradib. affinitat. gloss. in §. affinitatis, in lit. de nupt.* & ideo ratione affinitatis à filia cōtractis nuptijs caulata inter parentes, & maritum cui copulatur, maiorem illis, ac toti familiae juris censura injuriā irrogare visa est, nubendo serviliter, quàm luxuriosè vivendo.

8 Notanda quoque est ingens differentia inter jus commune, & nostrum circa eam quæ peccat in corpus suum antequàm perficiat

Ec

vige-

vigesimum quintum ætatis annum; nam jure communi attento, ut pœnam exhæredationis incurrat, non fatiserit, semel, aut bis peccare, sed requiritur, quod, luxuriosam degere vitam elegerit, ut dicit *text. d. Auth. ut cum de appellat. cognoscit §. causas autem, prope fin. in versic. Si alicui*, per quem ita tradit Sanch. *d. lib. 4. disput. 24. num. 6. post Covar. c. Raynutius, in init. num. 15. de testament. & Molin. de just. tom. 1. tract. 2. disput. 176. fol. 1038. in fin. ab eo citatos, qui de jure Regio Castella idem probant per l. 5. titul. 7. part. 6. ubi Gregor. verb. En puteria*. Sed jus nostrum prescius hoc strinxit; per vnum enim coitum filiam exhæredationis pœnam ipso facto incurrere, statuit *ord. lib. 4. tit. 88. §. 1.*

9 Sciendum verò est, quòd ne dum quæ nunquam nupsit, sed vidua, & maritata etiam minor legi subjiciuntur; quia ejus dispositio generalis est, & omnes comprehendit; quam in vidua minore ad secundas nuptias inuitis parentibus convolante nuncupatim tradit Barbof. *d. l. 1. 4. part. nu. 42. in fin. idem ergo dicendum est si stuprum admittat in ea ætate constituta.*

10 In conjugata verò non minor ratio est, sed maior propter maius delictum, quod vertitur in adulterio, maioremquè eo parentibus irrogatam injuriam; vnde, & occidendi filiam in adulterio deprehensam, potestatem pater habebat *l. patri, cum legib. sequent. ff. ad leg. Iul. de adulter.* Et quanvis potestas hæc filiam adulteram occidendi, illi soli parenti tribuebatur sub cuius potestate filia erat, tamen in casu nostro qualitas illa non requiritur, quia utriq; parenti data est facultas filiã exhæredandi eam ob causam, & tamen fœmina sub sua potestate liberos non habet § *fœmina, instit. de adoption.* Atq; ita videtur, quòd possint parètes exhæredare filiã ex causa adulterij cõmissi antequàm perficeret vigesimũ quintum ætatis annũ, aut etiã, quod attento jure nostro Regio eo ipso maneat exhæredata, ut generaliter statutũ est in ea quæ antequàm excesserit illum ætatis annũ in corpus suum peccavit. Nec quidem de sententia hac dubitarem, si non ex adverso matrimonij favor ac conjugalis cõcordia obstaret; propter quam, etsi adulterij crimen publicus sit, nulli tamen alij regulariter, præter maritũ, accusare illud, licitum est, saltem jure nostro *ex ord. lib. 5. tit. 25 §. 2. & 3. de quo scripsimus sup. articulo præcedente.* Quarè, dicendum puto, ut jure nostro Regio, nõ liceat patri filiã adulterij causa exhæredare, nisi in casu quo illi, aut cuilibet alij, accusare illud, licitum esset, quia fortè viro lenone adulterium cõmisit; jure verò cõmuni, quo jus accusandi adulteriũ latius patet, patri, namque, & quibusdam alijs personis con-

junctis competit per *l. quanvis 2. C. ad leg. Iul. de adulter.* & exhæredandi facultatẽ, quod est minus, cõpetere parentibus, dicendum est. Id. què, ne dum si intra vigesimũ quintum ætatis annum filia adulteretur, sed etiam si, postquam illum excesserit; tum, quia in casu isto cessat ratio scripta in *d. Auth. ut cum de appellat. cognoscit §. causas, in fin.* pro excusatione illius quæ post vigesimum quintum ætatis annum in corpus suum peccavit; tum, quia filia adulterio gravis parentibus irrogatur injuria, quæ per se digna est causa exhæredationis, *juxta d. §. causas, in princ. ibi. Si gravem, & in honestam injuriam eis ingesserit*; quod si quis objiciat, etiam luxuriosa soluta filia vita gravem, & in honestam parentes pati injuriam, ob quam tamen, si post vigesimum quintum ætatis annum contingat, exhæredari illa nequit, *juxta text. ibi in fin.* facilis est responsio, & cuique pervia *ibid.*

11 Illud verò constat, quod, si mater est meretrix, filiam meretricij causa exhæredare, non potest, ut tradunt Bart. Bald. & communiter Scribent. per *text. ibi, in l. in arenam C. de officios. testament.* Covar. cap. Raynutius in *init. num. 15. de testament.* Molin. *de justit. tom. 1. tract. 2. disput. 176. num. 15. & alijs citatis Sanchius d. lib. 4. disput. 24. num. 7.* Quod tamen in matre jam correctã limitari cõmuniter solet, ut scripsi in *relect. l. Titia 3. part. n. 41. ff. de codit. & demonstrat.* Non tamen constat inter Doctor. quo tempore, correctã eam esse oporteat, ut filiam eam ob causam exhæredare possit; & communis opinio contenta est, si, tempore quo mater moritur, emendata jam erat, secundũ Menoch. *de success. creat. lib. 1. §. 10. n. 611.* vbi tamen hoc reprobãt, tenens, oportere emendatam eam esse tempore quo condit testamentum. sequitur Sanc. *d. disput. 24. n. 8.* Ego illis assentio; addidi verò in *d. relect. mea §. part. nu. 43.* sublimitationes duas ad præcedentem limitationem; prima est in matre quæ à meretricio surgit cum illi apta jam nõ est vel propter senilem ætatem, ad quam usque perseveravit luxuriosè vivendo, vel propter superveniens aliquod valetudinis impedimẽtum hæc enim, etsi deinceps probatissimæ matronæ vitam agere instituat, filiam, eam ob causam quam ipsa in se probavit quoad usque potuit, exhæredare non poterit; secunda est in matre, quæ turpi vitæ suæ instituto, ejusdem turpitudinis filia fuit exemplo; nam, & hæc emendata exhæredare filiam non poterit, ut loco citato tradidi. Quid verò si filia ipsa erroris sui pœnitens, & emendata proponatur, scripsi *ibid. nu. 42.*

12 Et de patre meretricatore, in quo diversum jus traditur, ut probant relati, & secuti à

Tiraq. de legib. connubialib. l. 1. num. 45 versic. Propterea quavis, Surd. de aliment. tit. 7. quest. 4. a num. 3. cum sequentib. vbi agit de alimentorum denegatione meretricij causa, Molin. d. disput. 176 num. 15. Sanc. d. disput. 24. num. 7. scripsi d. relecl. 2. part. num. 40. vbi hoc limitem in patre qui turpitudine sua, ejuldem turpitudinis occasionem filiae praebuit; quam ideo exhaereditare, illi non licebit, eam ob causam, quae ipsi imputanda potius est, d. Auth. vt cum de appellat. cognoscit §. causas, in fin. facit text. in l. cum mulier ff. solut. matrim. ibi, Cur enim improbet maritus mores, quos ipse aut ante corrupit, &c.

13 Quæri item solet, an ex prædictis causis, scilicet, quia filia minor nupsit inuitis parentibus, aut in corpus suum peccavit, possint eam parentes dote, & alimentis privare. Et circa dotis causam communis distinguit inter eam quæ digno, & eam quæ indigno nupsit, vt primam pater dotare teneatur, secundam verò non, nisi quatenus ad necessaria vitæ alimenta expediatur, si pauper est, nec habet vnde alatur; quam distinctionem in viroque membro probat Rip. in l. 1. num. 57. & sequent. ff. solut. matrim. & eo, atque alijs citatis communem tradens Covar. de sponsalib. 2. part. cap. 3. §. 8. n. 7. Molin. de Hispanor. primogen. lib. 2. cap. 16. num. 7. & 8. post omnes Sanch. de matrim. l. b. 4. disput. 26. numer. 16. cum sequentib. tom. 1. vbi non nullas subdit conclusiones pro resolutione præsentis quaestionis, post quatuor in ea opiniones adductas. Barbof. verò in l. 1. 4. part. num. 41. versic. Caterum, & num. sequenti ff. solut. matrim. filiae qua nupsit indigno dotem absolutè negat, etiam si aliunde non habeat vnde alatur, contra Rip. & sequentium distinctionem, eo præcipuè ductus fundamento, quia pater ingrato filio nec necessaria ad vitam alimenta præstare tenetur, vt ibi dempercum Quod tamen alijs non placet, qui necessaria alimenta ingratis liberis debere, probant; quod vt verius probat Sanc. disput. 26. num. 1. in fin. inde inferens ad paternam dotis obligationem in quantitate necessaria ad talia alimenta, quando aliunde ea filiae ingratae non supplerent, sed fame periret.

14 Ego quidem opinionem hanc, probabilem cenleo, & æquam esse, negare nemo potest; vtrumque fatetur Molin. d. lib. 2. c. 16. numer. 3. cui tamen contraria magis placuit, quam probat Barbof. loco proxime citato. Pro concordia verò distingui potest, nec sanè improbabiler, inter ingratitudinis causam quæ directò, & immediatè personam parentis respicit, & quæ non directò, & immediatè, sed consequenter illum tangit, vt cū pater injuriam patitur in persona filij, filia vè propter ig-

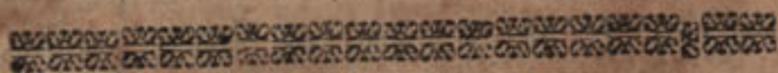
nomiosam vitæ professionem, quam elegit; primo enim casu, videtur, justè filio alimenta ad vitam necessaria posse negari, secundū priorem sententiam; quavis enim hæc à parentibus jure naturæ liberis debeantur, ad idem tamen jus pertinet, honorare parentes; idcirco filius auxilio juris quod in vno graviter violavit, ad aliud iuvandus non erit, argum. tex. in l. auxilium, in fin. ff. de minorib. in altero verò casu, quia in se ipso filius principaliter delinquit, & non in persona parentis, quem turpi vitæ professione offendere, non intendit; alimentis jure naturæ debitis non est privandus, illis, inquam, quæ ad vitam necessaria sunt; nam, etsi exhaereditari dignus sit, non tamen causa ipsa exhaereditationis naturæ jus quod præcipit honorare parentes, directò offendit. Atque ita in casu proposito vtraque opinio ad cõcordiam reducenda erit.

15 Nec quidem nova est hæc cautelarum ingratitudinis distinctio, eadem enim vtuntur alijs, cūm quæritur, an per filij penitentiam ingratitudinis causa tollatur, vt ob eam quæ ante commiserat, exhaereditari nequeat; distinguunt enim inter causam istius, & illius speciei, vt per Rip. contrarias opiniones sic concordando in l. final. quest. 67. n. 225. & sequenti C. de revocand. donat. Covar. in cap. Raynutius, in int. num. 19. in fin. de testament. Surd. tracl. de aliment. tit. 7. quest. 1. num. 35. & sequenti; quod tamen non placet doctissimis Lusitanæ nostræ viris, Cost. in l. Gallus §. & quid sit tantum 3 part. numer. 190. in fin. & sequent. ff. de liber. & posthum. & Barbof. d. l. 1. 4. part. num. 46. versic. Ex quibus inferitur, tradentibus, exhaereditationis causam, siue hanc, siue illam, penitentia filij non aboleri, excepta arenarii causa, de qua loquitur text. in Auth. vt cum de appellation. cognoscitur. §. causas autem, versic. Si præter, collat 8.

16 Ex prædicta verò sententia ad causum propositum inferendo, dicendum est, filiam viginti quinque annis minorem indigno nubentem absque partis consensu, cui aliunde non suppetunt alimenta, dotari debere intra quantitatem necessariorum ad vitam alimentorum quavis enim causam admiserit exhaereditatione dignam, saltem secundum jus nostrum Regium, causa tamen talis est, quæ patris personam, atque injuriam illius principaliter non tangit. In ea quoque quæ digno nupsit, idem jus fore cenleo; nam, & hæc causam exhaereditatione dignam commisit saltem apud nos, idcirco, nec dotem consequi debet, nec alimenta præterquam necessaria, si non habeat aliunde vnde alatur, etsi communis de qua sup. nu. 13. inter hanc, & illam distinguat. Moveor, quia filius, ex qua causa exhaereditari

potest, alimentis etiam privari potest, *l. si quis a liberis §. Item index, ff. de liber. agnoscend. ubi ita tradit gloss. verb. detulerat, communiter recepta, secundum Covarr. de sponsal. 2. part. cap. 8. §. 6. numer. 17. Molin. de primogen. libr. 2. cap. 16. numer. 1. & pluribus citatis tradit Surd. de aliment. d. titul. 7. quest. 1. nu. 1. & 2. Barbof. d. l. 1. 4. part. n. 41. ubi hec expressum dicit in d. §. Idem iudex, Sanc. d. lib. 4. dispnt. 26. nu. 1. ubi ad denegationem dotis ex eisdem causis infert cum citatis ab eo.*

17 Circa illam autem quæ in minore ætate cõstituta in corpus suum peccavit, ex quo pænã exhæredationis incurrit, dubitari magis potest, an resipiscens à patre collocanda & dotanda sit; quod in dubium revocare, postquam dignas nuptias contrahenti dotem abnegaverimus, mirum videbitur, aut otiosum, & tamen, hanc emendatam, teneri patrem alere, & dotare, tradit Alex. in l. 1. num. 33. ff. solut. matrim. Bald. Novell. de dote 6. part. privileg. 16. col. 14. versicul. Sed posset non improbabiliter, Guiliel. Benedict in cap. Raynutius, verb. dotem, numer. 40. de testament. Hieronym. Gabr. conf. 150. num. 10. a quibus tamen dissentit Barbof. noster d. l. 1. 4. part. numer. 15. & 48. versic. Et cavendum est, illo ductus fundamento, quia filia eo admisso delictum consummavit ex quo pænã ex hæredationis incurrit, à qua postea per resipiscẽtiam non liberatur, ne dum respectu successione paternæ, sed etiam alimentorum, secundum eum. In quo ultimo cõtrarium tenet Specul. lib. 4. titul. qui filij sint legitim. versicul. Quid si ipsam peccat peccati numer. 16. quem sequitur Cost. dict. §. & quid si tantum 3. part. num. 189. Surd. d. titul. 7. quest. 1. numer. 37. & fusius, cum pluribus quos refert, quest. 4. ex num. 27. eod. titul. Mihi quidem in hoc eadem distinctio adhibenda videtur, quam ad præcedentem casum probavi, quia præsens casus sub eadem juris dispositione est, quod attinet ad exhæredationem; igitur, & quod ad dotem attinet, & alimenta eodem jure censi debet; præsertim quod, non debet filia quæ in corpus suum peccavit, melioris conditionis esse, quam quæ nupsit, ne dicatur, quod plus habet luxuria quàm callitas, contra regul. l. his solis Cod. de revocand. donat.

ARTIC. OCTAVI. SUMMARIA.

1 **C**oncubinatum, & concubinam, à simultaneo carnali concubitu dici, tradi-

tur; & quod sine eo concubinatus non est, intellectu text. in l. penult. ff. de concubin. contra gloss. ibi.

- 2 Ad concubinatum plura requiruntur, & principalia requisita referuntur, & qui vere filij naturales dicantur.
- 3 Concubinatus, quo jure prohibitus sit, traditur, & quod naturali jure etiam simplex fornicatio prohibita sit. Et illud quod sacris literis habetur, sanctos Patres concubinas habuisse simul cum vxoribus, quomodo sit intelligendum.
- 4 Concubinatus de solutis proprie dicitur, & jure civili punibilis non est, Pontificio vero arbitraria pena punitur. Et assignatur ratio ad Regiam ord. lib. 5. titul. 27. Secundum quam concubinarj in curia residentes puniuntur.
- 5 Declaratur ord. d. titul. 27. quod locum non habeat in eo qui negotij causa incuria versatur.
- 6 Concubinatio aliquo heredem instituto, & magis concubina, omisso fratri, aut sororis officiosi testamenti querela competat. Intelligitur l. fratres C. de inoffic. testam. & ord. Regia lib. 4. titul. 40. §. 1. ibid.
- 7 Leges de concubinarj simpliciter loquentes, de manifestis intelliguntur. Et quis manifestus sit, traditur; & quod in causa civili testis esse non potest.
- 8 Traditur, habentem duas simul concubinas infamie notam non incurere, & gloss. in Auth. quib. mod. natural. efficiunt. §. si verò effusa, callat. 7. contrarium non sensisse, probatur. Idem traditur in concubinatio manifeste, quæ infamie jure non sit. Turpibus tamen personis uterque annumerandus est ad casum querela inoffic. testam. fratri, aut sorori competenti.
- 9 Si concubinarius omisso fratre propriam instituat concubinam, vel contra, vel ab omisso fratre suo alienam instituat concubinam, querela inoffic. testam. competat fratri. Et intelligitur dummodo simili non laboret.
- 10 Concubinarj regulariter sibi invicem in testamento relinquere possunt quocumque titulo inter vivos donare.
- 11 Agitur de ord. lib. 4. tit. 66. secundum quæ, ab una nata a marito in concubinam, & repone sibi test vxor illius. Et num. sequentib.
- 12 Declaratur primò ord. dict. titul. 66. in quod vxori permittit agere in iudicio contra mariti concubinam ad repetendam rem illi a marito donatam, aut venditam, cū plene ejusdem rei recuperata domo & administratione, ut locum non habeat

ARTIC. VIII.

De Concubina.

- illa mortuo marito, alij nupta agere intendat.
- 13 Ord. dict. titul. 66. statuens, rem a marito concubina venditam, aut pro mutuo oppigneratam liberè ab uxore repeti posse, in presumptione juris, & de jure fundata est. Traditur, quasi presumptio juris, & de ju. e. & de illius effectibus ad virumque forum.
- 14 Ampliatur lex Regia, ut procedat etiam in casu quo res concubina donata, aut titulo alio in eam translata, in solidum alias ad maritum pertineret.
- 15 Actio competens uxori pro re concubina donata, aut vendita, in rem est, & contra rei possessorem competit.
- 16 Donata a marito, ubi inter illum, & uxorem bona communicantur, in partem ipsius imputantur. Quid de consumptis in malos usus, num. 17.
- 18 Ord. Regiam d. libr. 4. titul. 66. ostenditur, esse exorbitantem, & juris communis, & etiam aliarum Regni legum correctoriam.
Nummos a marito concubina donatos, & ab illa consumptos uxor condicere nequit. Ibid. in fin.
- 19 Traditur differentia inter concubinam, meretricem, & mulierem qua carnali affectione adamatur, ad intellectum ord. d. libr. 4. titul. 66. & nu. 20.
- 21 Limitatur ord. ut non procedat in alienatione per actum ultima voluntatis.
- 22 Limitatur item, seu declaratur, ut non procedat in donatione facta ei, qua concubina fuit, sed jam non erat tempore donationis.
- 23 Milites non possunt concubinis, seu focarijs suis donare, aut in testamento relinquere; sed dona a ipsi repetunt, in testamento vero relicta infert fiscus.
- 24 Idem traditur ex communi sententia in milite caelestis militiae, & in advocato, & doctore. Et in omnibus limitatur in donatione remuneratoria.
- 25 Probatum contra communem, non esse bonum argum. unum de milite armato ad clericum, & advocatum pro donatis concubina.
- 26 Pro relictis concubinae in testamento commune probatur argumentum de milite armato ad clericum.
- 27 Declaratur, procedere argumentum in clerico qui sacris est initiatus, & non in clerico minorum ordinum.
- 28 Probatum, pro concubina relicta non valere argumentum de milite ad advocatum.

Concubinam, ex sola animi destinatione aestimari, oportere, ait Paul. *Inriscons. in l. penult. ff. de concubin.* ubi glossa hanc animi destinationem accipit etiam sine concubitu, ut, quod de matrimonio dicitur in *l. nupcias ff. de regul. jur.* & alibi etiam de concubinato Paul. ibi dicere voluisset. Cui interpretationi non assentio, dispar enim ac longe diversa ratio est matrimonij, quod individuum vitae consuetudinem praefert, ac in dissolubile conjugatorum vinculum, & concubinatus, qui nomine ipso suo nihil magis quam carnalem utriusque insinuat commixtionem; dicitur enim concubinatus, concubina, ac concubinarius, a simultaneo utriusque concubitu, id est, a *con*, quod est simul, & *cubo*, ut explicat Bermond. *de public. concubinar. verb. concubinam dimittat, nu. 9.* atque ideo sine carnali concubitu concubina non est. Quia verò, non quilibet carnalis coitus concubinam facit, sed istantum qui destinato in concubinatum animo, & affectu peragitur alijs intervenientibus, quae statim dicemus, concubinam ex sola animi destinatione aestimari oportere, dixit *Inriscons. in d. l. penult. ubi verbum, Sola, exclusivum non est carnalis commixtionis, quam verbum ipsum, concubina, secum includit, juxta praedictam nominis etymologiam, ac proprietatem; sed verbum illud importat, solum animi affectum attendi debere ad judicandum an concubina sit, suppositis alijs quae ad id requiruntur.*

2 Hæc verò sunt quae colliguntur ex text. in *Auth. quib. mod. natural. efficiunt sui §. si quis autem defunctus, collat. 7.* & ponit *Specul. libr. 4. titul. de success. ab intestat. §. 1. versic. Nunc de naturalium, num. 17.* Bermond. *d. versic. Concubinam dimittat, nu. 5.* Ludovic. *de Surd. tract. de naturalib. liber. 1. part. §. de concubinis, Alc. de presumption. regul. 2. presump. §. numer. 5.* Menoch. *eodem tract. libr. 6. presump. 55. num. 4.* Palæot. *de notib. & spur. cap. 12. num. 2.* Mascard. *de probat. conclus. 341. ex num. 13. juse post omnes Farin. de delict. carn. quest. 128 num. 8 cum sequentib.* *Surd. tract. de aliment. titul. 1. quest. 9 n. 10 ubi plures refert; nempe, quod res agatur inter solum & solutam inter quos matrimonium contrahi liberè possit, & quod unica sit, & in domo retenta. Et secundum gloss. in d. l. penult. & Bart. ibi, cohabitare simul debent in eadem domo; post alios tradit Rojas in epitom. succession. cap. 10. numer. 17. cum duobus sequentib.*

Plura alia requisita adducit Farinac. loco citato, Surd. d. num. 10. sed quæ diximus, præcipua sunt, & à Doctorib. communiter tradita. Quanvis autem hæc omnia adsint, adhuc non dicetur concubinatus, nec concubina, nisi hoc animo & affectu illa retineatur; atque ita prædictis suppositis animi affectus erit attendendus ad discernendum an concubina sit; & per consequens, an filij ex ea suscepti, naturales sint; soli, namque, qui ex concubina suscipiuntur, naturales dicuntur, ut tradit Specul. d. nu. 17. *prosequitur late Rojas d. cap. 10. per tot. unde infert Alc. dict. presump. 5. num. 6. quod filij quos aliqui habent ex servitricibus suis licet non conjugatis dicuntur spurij, non naturales, quod ex alijs quos refert omisso Alc. tradit Surd. d. quest. 9 num. 17. & refert Alc. loco citato ex Bald. conf. 262. Recordor me consuluisse, libr. 10. quod pauci sunt verè naturales propter multa quæ ad concubinatum requiruntur; quod item ex Bald. conf. 456. lib. 5. & conf. 206. libr. 3. & Oldr. conf. 169. & Alex. conf. 174 libr. 5. refert Paleot. d. cap. 12. numer. 2. in fin. qui numer. sequentib. tradit, hoc secundum jus civile esse; secundum Pontificium enim, generaliter omnes qui nascuntur ex soluto, & soluta inter quos matrimonium consistere potest, naturales censentur, & per subsequens inter parentes eorum matrimoniū legitimi efficiuntur.*

3 Quo verò jure concubinatus prohibitus extet, disputant Doctor. Et in primis Pontificio jure prohibitum esse, nemo diffidetur. Civili verò permitti, saltem antiquiori, crebrò asseritur; & de utroque fusè agit Palæot. d. cap. 12. & precedente, Bermond. de public. concubinar. verb. *Et cum omne fornicationis crimen, ex numer. 4 cum sequentib. Farinac. d. quest. 138. cum duob. sequentibus ubi quod ad jus civile attinet, commutes invicem contrarias adducit, & ante eum Clar. in §. fornicatio numer. 6. Circà naturale jus verò dubitatio est, an eo concubinatus prohibeatur. Movet dubitationē, quia antiquos Patres concubinas habuisse, ac, simul cum vxoribus, illis uti, sacris literis legimus, Abraham, scilicet, & Iacob, quod illis absque peccato licuisse, sine dubio inter omnes est; atque ita videtur, naturali jure concubinatum fuisse licitum; quod absit, ut licitum dicamus si absque peccati labe licitum intelligimus, cum eo jure, ac sacris literis etiam simplex quælibet fornicatio, prohibita sit, & mortali peccato obnoxia, ut ex D. Augustin. habetur in cap. sic non, & cap. sequenti 32. quest. 4. & contrarium asserere, esset hæreticorum, ut post alios tradit Marquard. tract. de calibatu*

sacerdot. non abrogand. cap. 8. numer. 4. 3 part. Covar. de sponsalib. 1. part. cap. 4. in init. num. 8. Azeved. l. 1. titul. 19. libr. 8. nov. recopil. lat. numer. 23. novissime Farinac. quest. 137. num. 11. cum sequentib. Respondendum ergo est, naturali jure, & divino concubinatum illicitum esse, ut post alios tradit Azeved. d. l. 1. numer. 18. late Farinac. d. quest. 138. numer. 25. & sequentib. sanctis verò Patribus divina revelatione concessum illud fuisse, cap. gaudemus, de divor. quæ divina revelatio superat omnem legem, ut dicitur in cap. ex parte 2. de convers. conjugator. & ita tradit Rojas in epitome succession. cap. 10. numer. 25. Et tunc quidem, quæ dicebatur concubina, vxor verè erat in dissolubili vinculo societatis; ad differentiam verò illius, quæ principalis erat, & quasi domina domus curam, & regimen habebat, concubina vocabatur; unde permissio illa divina ad Patriarchas sanctos, de quibus legimus, habuisse concubinas, non est intelligenda de concubinatu verò, prout hic accipimus, sed de pluralitate vxorum propagandæ sobolis causa inculta, & ita explicat Marquard. d. 3. part. tract. de calib. cap. 9. numer. 3. Costan. de matrim. titul. Quid sit matrimonium, num. 11. Covar. de sponsal. dict. cap. 4. in init. nu. 9. ubi citat ad hoc D. Thom. distinct. 33. quest. 1. articul. 3. ad 3. Greg. Thololan. syntagmat. jur. lib. 10. cap. 1. num. 7. & 8. Menoch de arbitrar. cent. 5. cas. 418. num. 14. cum duob. sequentib. Azeved. d. l. 1. num. 9. & ex Ricard. in 4. dist. 33. quest. 2. & commun. Theologorum schola tradit Albertin. de agnoscent. assertionib. catholic. & heretic. quest. 22. num. 48. sic etiam explicat, & communem dicit opinionem Ioann. Azor. institution. moral. 3. part. lib. 3. cap. 5. in fin. cui quidem explanationi convenit text. in d. cap. gaudemus.

4 Est, itaque, concubinaria commixtio divino, & humano jure prohibita, ac damnata, & punibilis etiam aliquando est jure fori secundum locorum statuta. Apud nos sanè, concubinarij soluti, de quibus concubinatus propriè dicitur, juxta sup dicta, secundum largam, namque, significationem etiam de illis inter quos matrimonium esse nequit, dicitur concubinatus, ut per Bermond. de public. concubinar. d. verb. concubinam dimittit num. 9. nulla plectuntur pæna, præterquam in curia residentes, juxta ord. lib. 5. titul. 27. quasi sic Reges nostri, dum pænae formidant ac etiam exilij pæna de qua ibi crimen hoc è loco curiæ ablegare intendunt, castitatis imitatores se esse, profiteantur, Imperatores imitati in Auth. de lenonib. collat. 3. solent tamen eandem castitatis professionem obser-

vantes specialibus rescriptis locorum iudicibus committere, ut de concubinarijs publicis inquirant, ac pro qualitate delicti arbitraria pœna plectant. De jure verò Canonico etiam solutorum laicorum concubinatus arbitrio iudicis punibilis est, ut tradit Clar. in § fornicatio, num. 8. versicul. De jure autem Canonico, de quo Sac. Concil. Trident. sess. 24. de reformatione matrimonij cap. 8. Salzed. in addit. ad Bernard. in pract. criminal. canonica cap. 79. verb. ab officio & beneficio, versic. Laicus verò, Farinac. d. quest. 138. num. 76. & sequenti, Azeved. d. l. 1. num. 11. cum sequentib.

5 Illud verò ad jus nostrum observandum erit, quòd, non satis est, quemquam concubinam in curia habere, ut lege comprehensus sit, sed necesse est, ut domicilium ibi habeat, vel, si aliunde habet, ut in curia versari solitus sit; sic enim verba legis exigunt d. lib. 5. tit. 27. idcoquè si aliquis non solitus versari in loco curiæ, eo venit negotij fortè alicujus causa, & dum ibi pro expeditione illius moram facit, cum muliere cohabitata domo retenta libidinis causa, pœnæ legis non subijcietur; nec, si inde profectus postea redeat ejusdem, aut alterius negotij causa, & ad eandem cum eadem conversationem redeat, in curia versari solitum ad pœnam legis incurrendam, censebo; quia lex loquens de homine in loco curiæ domicilium habente, vel in illo versari solito, in concubinatum propriè sumptum lata apparet, qui absque animi destinatione non aestimatur l. peruli. ff. de concubin. porrò, hæc animi destinatione, ac concubinarijs affectus, considerabilis non est in eo qui certæ rei causa in curia commoratur animo redeundi post illam expeditionem.

6. Quanvis autem simplex, ac propriè sumptus concubinatus civili jure punibilis non sit, tamen, quia a honestati contrarius est, & bonos mores aperte offendit, negari non potest, quòd turpis sit, & quòd apud bonos, graveque viros concubinarij malè audiant, turpitudinisque notam incurrant: quos, turper personas esse, scripsit Aymon. conf. 229. Quidam clericus, in princ. inde inferens ad inofficiosi testamenti querelam fratri competentem, videlicet, si tales, hæredes instituantur ab habente fratrem, aut sororem ex utroque latere, vel paterno tantum; quo casu, quasi turpi instituta persona, in officiosi testamenti querela fratri competet, aut sorori l. fratres, aut sorores C. de inofficios. testament § 1. instit. eod. nostra libr. 4. tit. 90. §. 1. quæ, etsi in ebrio, & lulore, turpium hæredum exempla posuit, præsentem casum non excludit, tam quia exempla non arctant regu-

lam, quam quia post scripta ibi exempla, verba illa subjecit aliorum similium inclusiva, ou de outra semelhante torpeza; porrò, concubinaria conversatio, non minoris turpitudinis est bonorum virorum opinione, quam ebrietas, & ludendi consuetudo; pensanda itè sunt verba illa legis nostræ, assi como se o herdeiro instituido fosse reputado entre os bons por vil & torpe, & de maos costumes; quæ sanè ad casum nostrum non dubiè pertinent, sicut, & illa d. l. fratres, vel turpitudinis, vel levis notæ macula asperguntur; juxta quæ, ne dum in fœmina, in qua loquens hoc ipsum tradit Palat. in repet. cap. per vestras §. 10. num. 11. ex Angel. ibid. ab eo relato, conf. 171. quem etiam idem tradens retulit Bermond. Choveron. de public. concubinar. verb. contra prædictos, num. 16. & sequenti; & in illa quidem dubitare non licet, quia maiorem notam turpitudinis incurrit impudica conversatione; sed & in maculo etiam concubinario idem jus probandum erit, quia levis saltem notæ maculam non effugit; & ita dictam querelam etiam concubinario instituto locum habere, tenet Aym. d. conf. 229. numer. 12. & in utroque pariter, & in distinctè tradit Lancilot. Gall. de statut. quest. 3. num. 16. part. 1. Et ex eadem ratione, concubinam ad emphyteusim nominari non posse, nedum ecclesiasticam, in qua securiùs hoc procedit, sed secularem etiam, quasi de nominatione perlonæ turpis dominus in concessione non cogitasset, probavit Cald. de jur. emphyteut. 3. part. quæ ad eligendi, seu nominandi potestatem pertinet cap. 1. nu. 46. versicul. Verum.

7. Supradicta verò securiùs procedunt in manifestis concubinarijs (de quibus in foro contentioso intelliguntur leges de concubinarijs simpliciter loquentes, & non de occultis, ut tradit Bermond. de public. concubin. r. in rubric. verb. publicis concubinarijs, an. 1. manifestus autem dicitur, qui nulla tergiversatione vicinis celari possit) quos & infamiæ macula attingi, sunt qui affirmant, idcircoquè in testes admitti non posse in causa civili, ut ex Specul. tit. de teste §. 1. col. 34. versicul. Item quòd est concubinarus, & Felin. in cap. testimonium, col. 2. in fin. de testib. tradit Auferer. tract. de testib. num. 22. quem remissivè sequitur Ioan. Crot. eod. tract. 4. part. num. 207. refert item & sequitur Monticel. in repertor. de testib. verb. concubinarus, Matcard. de probat. conclus. 1357. num. 23. ubi alios citat.

8. Supradicta item planius procedunt in illo qui duas eodem tempore tenet concubinas, quem infamiæ notam jure incurrere, sicut qui duas habet vxores, tenet gloss. in Auth. quib.

quib. mod. natural. efficiunt. sui §. verò effusa, verb. consistente, collat. 7. quam sequitur, & notabilem dicit Bald. in l. 2. C. de incest. nupt. Bermond. de public. concubinar. verb. concubinam dimittat, num. 3. & verb. monemus omnes laicos, numer. 2. Clar. in §. fornicatio, num. 8. qui idem æquè tradunt, de eo qui vxorem habet, & concubinam, & cum alijs, quos refert, idem tradit Farinac. d. quast. 138. num. 21. Sanè, vxoratum concubinarium jus civile detestatur l. unic. C. de concubin. l. final. in fin. C. commun. de manumission. & lex nostra Regia lib. 5. titul. 28. acriter punit, non tamè masculinum vili pœna punit, sed concubinam ejus, vt ibid. in princ. & §. 1. nec apud nos in vsu est, vt qui duas concubinas habet, aut vxoratus qui vnâ, eo ipso notam infamiæ incurrat; idquè de factò non observari, scripsit Bald. in d. l. 2. & eo atque alijs citatis refert Clar. d. §. fornicatio, numer. 8. & de jure quod infamis non sit, qui duas habet concubinas, tenet Bart. in l. 1. num. penult. ff. de his qui notant. infam. Nec quidem gloss. in d. §. si verò effusa, verb. consistente, cui contraria opinio attribuitur, seu imponitur, in habente plures concubinas illam scripsit, sed in illo qui habet plures vxores, per jura quæ allegat, in d. l. 2. C. de incest. nupt. & in l. eum qui Cod. de adulter. & quod subdidit, quòd ita non licet plures concubinas habere, sicut non potest quis priori vxore aliam superi inducere, verum quidem est, juxta text. ibi, & in Auth. de trient. & sem. §. consideremus, versic. Si autem, collat. 3. quem glossa citauit. Cæterùm non inde infertur, sensisse gloss. per omnia comparandum fore eum qui duas retinet concubinas, cum habente binas vxores, quod detestabilius multò est, vt ita, legalis infamiæ nota in hunc scripta, ad illum extendenda non sit, qui non tam graviter deliquit, vt bene adverti Bart. differentia quoad hoc inter hunc, & illum constituta in d. l. 1. numer. penult. quare, nec, si manifestus concubinarium sit, hanc notam incurrare, dicam. Semper verò, hunc, & illos turpibus personis annumerandos censeo ad propositum casum de inofficiòsò testamenti querela fratri competente; ad quam satis est, hæredem scriptum, turpem esse, & vel levis notæ macula aspergi, quanvis infamis jure non sit; hæc enim inter se diversa sunt, vt ad præsentem casum optime probat citatus sup. text. in d. l. fratres C. de inofficiòs. testament. disjunctiva dictione, vel, qua vtitur, dicens, si scripti hæredes infamiæ, vel turpitudinis, vel levis notæ macula asperguntur.

9 Huic autem querelæ locus est, tam vbi ab alio, quam vbi alter ab altero fratres, aut sorores, habente instituuntur. Semper verò

fratres inofficiòsò testamenti querelam adversus scriptum hæredem ex hoc capite moventes, tales esse debent, qui simili nota non laborent, juxta gloss. in d. l. fratres, verb. infamiæ, per l. in arenam C. de inofficiòs. testament. & in terminis querelæ fratri competentis propter turpem personam institutam expressit ord. nostra d. lib. 4. titul. 90. §. 1. & in §. sequenti nonnullas subdit ingratitudinis causas, propter quas à querela in casu prædicto repellitur frater, tradit gloss. in d. l. fratres, per text. in Auth. de nupt. §. in gratitudinem collat. 4. & casus alios quibus fratri querela non competit turpi persona instituta subdidit Bermond. d. verb. contra prædictos, nu. 17.

10 Regulariter verò testamentaria institutio concubinarijs prohibita non est, & legata, & fideicommissa relinquere sibi invicem possunt, & inter vivos donare; hæc enim, solis militibus in concubinas suas specialiter prohibita legimus, vt infr. trademus, in alijs autem permilla sunt l. qui concubinam l. item legato §. item interest, versicul. Parvi autem ff. de legat. 3. l. affectionis l. donationes in concubinam ff. de donationib. tradit Palat. in repetit. rubr. de donat. inter vir. & vxor. §. 37. ex nu. 1. Bermond. d. verb. contra prædictos, n. 14. & de ob sequentib.

11 Iure tamen nostro, si conjugatus propriæ concubinæ, seu forariæ quicquam connec, poterit vxore ejus ab illa in solidum sibi totum repetere, & super hoc in iudicio ab ipso mariti licentia agere, & rem ipsam liberè administrare, ex ord. libr. 4. titul. 66. quæ idem statuit etiam in casu quo maritus rem aliquam venditionis titulo, aut quovis alio in concubinam transtulit, poterit enim vxor alienatam rem etiam non refuso pretio. siue constante, siue soluto matrimonio sibi repetere.

12 Circa quam legem Regiam nonnulla annotanda sunt. Primum, quod liberam facultatem quam tribuit vxori constante matrimonio pro recuperanda re à marito in concubinam alienata cum pleno ejusdem rei dominio & administratione, locum habet constante matrimonio cum marito qui rem alienavit, cuius odium lex sic statuta est; si enim illo prædefuncto alij nubat, & constante matrimonio, cum prioris concubina agere intendat, sine licentia mariti cui copulata tunc est, stare in iudicio non poterit, nec recuperatæ rei administratio penes illam erit, sed penes maritum, juxta leges, & consuetudinem Regni, quæ in casu isto correctæ non reperiuntur; quod enim lex statuit de libera vxoris potestate standi in iudicio, ac plene rei dominio, & administratione, statuit in odium mariti qui concubinæ dedit, aut vendidit, atq;

inodium etiam concubinæ ipsius; unde, nulla juris ratio patitur, ut extendatur ad eum cui illa postea nupsit, & in nullo deliquit.

13 Secundum quod notario oportet ad d. leg. Regiam, est, quod ubi loquitur de recuperatione rei concubinæ venditæ, aut pignori datæ, absque pretij alicujus redditione, præsumptivè statuit, ut ratio ipsa in lege scripta satis ostendit, ibi, *Porque de presumir he, que a tal alheagam foi feita conlujosamente, por o marido defraudar sua mulher.* Hæc verò præsumptio, quia à lege inducta est, & super eam statuit, est præsumptio juris, & de jure, ut tradit Bald. in l. antiquanum. 3. C. ad Velleian. Alc. de præsumption. 2. part. num. 3. ubi diffinit præsumptionem juris, & de jure, dicens, quod est dispositio legis aliquid præsumentis, & super præsumpto tanquam sibi comperto statuentis, Mascard. de probation. in proamio quest. 10. num. 48. & conclus. 1223. numer. 1. ubi utriusque juris loca varia citat, Menoch. de præsumpt. lib. 1. quest. 3. ex numer. 15. cum sequentibus. ubi prædictam. Alc. definitionem, & alias adducit quæ in eadē re incidunt, idcirco non admittitur probatio in contrarium, gloss. in Auth. de equalit. dot. §. aliud quoque, verb. privilegium collat. 7. & in d. l. antiqua, verb. esse credendum, & Bald. ibi. num. 3. Alc. d. 2. part. numer. 4. & pluribus citatis Valasc. conf. 125. numer. 15. tom. 2. Mascard. dict. quest. 10. num. 59. & d. conclus. 1223. num. 2. ubi inquit quod uno ore ita tradunt Scribent. Menoch. d. quest. 3. num. 13. & num. 20. cum sequentibus. & Rursus d. lib. 1. quest. 60. quæ tamen receptissima conclusio limitatur communiter, ut ex eisdem Authoribus constat, & gloss. in l. in contractibus verb. nullo modo. C. de non numer. pecun. communiter recepta secundum Valasc. dict. num. 15. ut non procedat in probatione per adversæ partis confessionem; communem tradit Mascard. d. conclus. 1223. num. 1. Sed hæc quidem adversæ partis confessio, ut contra præsumptionem juris, & de jure admittatur, in iudicio facta esse debet, ut probat Alc. d. 2. part. num. 6. 7. & 8. ubi dicit, quod ita est de mente aliorum, sequuntur Mascard. dict. proam. quest. 10. num. 52. & sequenti, Valasc. dict. conf. 125. numer. 16. & sequenti. Secundum quas receptas traditiones, in terminis legis nostræ, concubina admitti non debet ad probandum per testes, aut instrumenta, rem sibi à concubinario suo conjugato verè & realiter venditam fuisse cum pretij solutione, aut oppignoratam pro mutuo dato. Et quantum de hoc publica proferat instrumenta, quibus, uxorem concubinario marito alienanti consentisse expressè, caveatur, adhuc contra præsumptionem juris & de jure, cui lex inniti-

tur, iuvanda non erit. Solum ergo, ipsius vxoris de rei veritate sibi consciæ confessio in iudicio facta prodesse illi, poterit. Sed, & in foro conscientiæ, quia in illo leges super præsumpto statuentes locum sibi non vendicant, vxor de veritate consciæ, quia, nempe, certò scit, cum concubina circa rei alienationem à marito actum verè esse, absque vlllo fraudis cōmento, & perinde ac si cum persona alia ageretur, adversus eam experiri non poterit.

14 Tertiò ad leg. Regni notandum est pro ampliatione illius, ut procedat etiam casu quo res à marito concubinæ donata, aut titulo alio in eam translata, ipsius mariti pleno jure esset, ita ut ad communem bonorum societatem non pertineret ex lege contractus; legis enim ratio, quæ est concubinariorum odium, ac punitio, in casu isto æquè militat, & verba illius conveniunt, tum quatenus generaliter, & in distinctè loquitur in vxorato qui concubinæ, focariæve donavit, tum, & maximè, quia rem alienatam ad vxorem in solidum pertinere, statuit; atque ita partem mariti, quam aliàs habebat in re donata, ipsius odio illi adjudicat. Quæ ergo est ratio, ac juris dispositio de parte quoad partem, eadem est de toto quoad totum, sicut & è contra l. qua de tota, & ibi gloss. ff. de rei vendicat.

15 Quartò observandum est, actionem ex lege Regia competentem, in rem esse, & ad rem, ut verba legis satis ostendunt, quæ in rei persecutionem semper diriguntur: & ita in senatu nostro fuisse iudicatum, tradit Gam. decis. 226. numer. 3. versicul. Sententia tandem, illo tamen contrarium sentiente, ut ibid. & numer. sequenti, versic. Quas leges. Unde, malè agitur cum concubina, si cum lis adversus eam movetur, jam non possidet, nec dolo desijt possidere. Poterit sanè adversus quem vis rei possessorem mulier experiri, quia verba legis concubinam non determinant, sed omnes qui rem possident, æqualiter amplectuntur.

Dubium verò erit, an concubina saltem in subsidium conveniri possit pro pretio quod ex re habuit, quia illam fortè alicui vendidisset. Et quia lex correctoria juris est, & odij causa lata, videtur, quod ad casum istum, in quo non loquitur, non sit extendenda, sed in eo ejus commune servetur.

16 Secundum quod, cum bona, vel lucra constante matrimonio quæsitæ, inter conjuges communicantur ex forma statuti, à marito ex eis donata, in partem ipsius imputantur, tantundem vxore ex communi acervo præcipuum habitura, vel pro medietate sua donationem revocare poterit, ut ad leges Regni probant Palat. in repet. rubr. de donation inter vir. & vxor. §. 66. numer. 29. Roderic. Suar. l. 1. titul.

titul. de las ganancias lib. 3. fori ex num. 52. & licet alij contrariam sententiam probent, hanc sequuntur plures, quos refert, & sequitur Christophor. de Paz in scholijs ad leges Styli l. 1. 5. schol. unic. num. 3. cum sequentib. & ex nostris Barbol. in l. 1. 1. part. num. 40. versic. Quoad maritum autem, cum duob. sequentib. ff. solut. matrim. de quo apud nos est ord. lib. 4. titul. 64. olim lib. 4. titul. 6. §. final. secundum quam à marito donata absque vxoris consensu in partem illius imputantur. Declarat autem Barbol. d. numer. 40. versic. Quæ tamen conclusio, vt donatio quidem valeat (quod intelligitur de donatione mobilium, in quibus lex illa loquitur; immobilium, namque, donatio, seu quævis alienatio absque vxoris consensu non valet per legem aliam Regiam) mulieri verò damnum caillatum in portione sua, ex parte mariti resarciatur; quòd si mariti pars non sit solvendo, utilis rei vindicatio pro parte sua illi competat.

17 In partem quoque, mariti imputantur quæ in malos usus consumpsit, videlicet, ludendo, aut meretricando, vt late probat Valalc. noster de partition. cap. 24. ex num. 15. cum sequentib. nec ab hac sententia dissentit in stricta juris dispositione Suar. d. titul. de las ganancias, num. 57. Barbol. d. l. 1. 1. part. num. 40. prope fin. versicul. Unde inferitur, vbi alios refert, vterque tamen, contrarium seruari, testatur; sed Valalc. qui d. cap. 24. num. 12. ingenue fatetur, se per plures annos quibus in suprema Lusitaniæ Curia consultus respondit, nunquam vidisse, neque audiuisse tales sumptus in solius mariti partem imputari, nisi in causa vna cuius ibi meminit, subdit postea d. num. 15. id ex eo esse potuisse, quia in iudicium res deducta non fuisset, concludens, tales malorum usum sumptus in solius mariti partem imputari debere, & pecuniariam item condemnationem quam maritus delicti causa passus est; de quo Palat. d. repetit. rubr. §. 66. ex numer. 18. cum multis sequentib.

18 Cum, itaque, vbi ex forma statuti bona inter conjuges communicantur, si maritus ex illis donet, aut in malos usus dissipet, attentata juris dispositione, non possit vxor donata repetere, ac sibi in solidum habere, sed tantum pro parte sua satisfieri illi debeat, secundum vnã opinionem, aut, secundum alteram quæ apud sup. citatos videri potest, nec pro hac provisum illi extet, apparet leg. nostram d. lib. 4. titul. 66. quæ mulieri actionem tribuit ad repetenda in concubinam translata, cum dominio, & administratione eorum, exorbitantem, & juris correctoriam esse; nec tantum communis juris correctoria est, sed,

& aliorum Regni legum, qua parte tribuit mulieri plenum rei dominium cum libera illius administratione in iudicio, & extra illud. Atque ideo, cum de actione in rem, & ad rei donatæ recuperationem loquatur, non erit extendenda ad personalem pro rei pretio; adeò quidem, vt, si pecunia concubinæ donata fuisset, consumptos nummos non possit vxor ab ea condicere, vt iudicatum fuisse, refert, Gam. d. decis. 226. num. 3. & 4. versic. Quæ leges.

19 Quintò notanda est ord. d. titul. 66. quæ loquitur in concubina, & quavis alia muliere quam conjugatus carnali affectione cognoscit; sic enim in hac, & illa specie, vt in diuersis alternativè loquitur. Quod tamen non ita amplè intelligendum est, vt rem loco pretij meretrici à marito donatam possit vxor ab illa sibi vindicare; quæ quòd eo nomine recipit, turpiter non recipit l. 4. versic. Sed quæ meretrici, in fin. ff. de condition. ob turp. caus. de quo latè Palat. d. repetit. rubr. §. 40. Bermond. de public concubinar. verb. contra predictos, num. 3. cum sequentib. Covar. in regul. peccatum 2. part. §. 2. de regul. jur. libr. 6. Sed in casu isto satis sibi consultum æstimare debet vxor, si in partem mariti illud imputetur, tantumdem ipsa ex communi acervo præcipuum deductura. Et lex Regia in secunda illa alternativæ dispositionis suæ parte intelligenda est de muliere, quæ, etsi concubinæ loco non sit, de qua est prima alternativæ pars, carnali tamen affectione adamatur; hoc enim verba illa legis important, ou a qualquer outra mulher com que tenha carnal affectam; quòd meretrici quidem non convenit, quæ à coeuntibus secum carnali quidem commixtione cognoscitur, sed carnali affectione non adamatur quæ palam omnibus turpis quæstus causa prostituta est. Quare, prædicta verba de tali muliere sunt accipienda, quæ nec concubina est in stricta significatione, in qua, concubina de vxorato dici nequit, nec in larga significatione, quia de hac loquitur lex in prima alternativæ dispositionis suæ parte; nec rursus intelligenda sunt de meretrice, quia in hanc carnalis affectio non cadit; restat ergo, vt tertiam constitutum speciem mulierum fornicariorum, & illam quidem mediam inter concubinam, & meretricem; & tanè, mulieres extra fœdus matrimonij cocuntes, in triplici differentia esse, scripsit Bermond. de public concubinaris, verb. concubinam dimittat, num. 1. vbi tradit, quod alia appellatur concubina, alia meretrix, alia focaria seu fornicaria, & quod dispositio faciens mentionem de vna etiam non comprehendit, tam propter nominum diversitatem, quàm quia odia sunt retri-

ringenda. Et cum ibi satis explicet, & quæ dicatur concubina, & quæ meretrix, forcariam tamen prætermisit, subdens tantummodò *ibid. num. final. in fin.* quòd Canones, focarias, seu fornicarias mulieres, clericorum concubinas appellant: ex quo, sensisse videtur, focariam à concubina differri secundum strictam concubinæ significationem, de qua per eum *ibid. ex num. 2.* Cæterum, militum concubinas, focarias appellat Imper. *in l. 2. C. de donat. inter vir. & vxor.* & quidem non magis ad concubinam in larga significatione, quam in stricta sumptam locus ille pertinet; & verbi etymologia, si ea est, quam scripsit Præteius *in lexicon jur. verb. focaria*, ad strictam magis pertinet, scripsit enim, focariam à focodici, quasi, scilicet, amasij sui foco assidentem; quòd concubinæ concubinarij domo retentæ proprium est.

20 Dicendum est ergo, vera legis nostræ de quibus *sup.* ad talem mulierem pertinere, quæ, etsi concubina, focaria vè conjugati non sit, quia hoc animi affectu, nec in propria, nec in aliena domo ab eo tenetur, eam tamen carnali affectione cognoscit, quæ media est species inter concubinam, & meretricem; & huic quidem verba legis conveniunt. Quod si quis tentaverit, illi etiam mulieri verba convenire, quæ carnaliter cognita non est, sed carnali affectione prætenditur cognosci, alienum à lege sentum non judicabo; verè enim verba illa, *ou a qualquer outra mulher com que tenha carnal affectam*, animi affectum etiam absque corpori significant; non enim in lege scriptum est, *com que tenha carnal ajuntamento*, qui verborum tenor ad carnalem copulam solum modo pertinet, & non ad solum animi concupiscentis affectum, ad quem pertinent illa, *carnal affectam*, quibus non otiosè lex vlti est. Enim verò, quia non rara experientia constat, vxoratos huiusmodi lascivis ac carnalibus mulierum amoribus deditos propriæ vxoris ac domus curam perditè oblivisci, ac res suas perdere, eorum præsentis mulieres effulis largitionibus sollicitare, & ad se allicere tentant, identitas rationis exigebat, vt, quod de alienatione rerum in concubinas facta lex decreverat, in his quæ in concupiscentia carnis ab vxorato amatur, live carnaliter ab eo cognoscantur, siue non dum ad id perventum sit, eadem statueret determinatione.

21 Sexto observandum est, dispositione procedere in alienationibus quæ fiunt per actus inter vivos, & non per actus vltimæ voluntatis: quanvis enim venditionis verbum, quod in lege scriptum est, omnem alienationem comprehendat per quam dominium transfératur *l. statuli liberi §. Quintus Mutius ff. de*

statuli liberi. quod multò magis in casu præsentis procedere posset, quia subdidit ord. dispositionem de qua ibi, locum habere quocumque modo res à marito in concubinam transferatur quæ verborum generalitas etiam translatione quæ fit per vltimæ voluntatis actum completi videtur, tamen legis mens attendi magis debet, quæ sanè prospicere voluit mulieribus contra alienationes quæ fiunt per actus inter vivos; & vt comprehenderet omnes, ampla illa verborum generalitate vta est vltimas voluntates coarctare non intendens, tam quia nullum vxori fit præjudicium, neque injuria, si in tempore soluti matrimonij maritus res suas concubinæ relinquat, quod secus est quando illo constante donavit, aut sub alio titulo alienavit, quam quia suprema hominum voluntas non ita facilè constringi debuit, cum nihil sit quod magis hominibus debeatur quam libera supremæ voluntatis facultas ac dispositio *l. 1. C. de sacrosanct. eccles.* Denique verba legis ad alienationes inter vivos factas planè diriguntur, quanvis revocandi eas facultatem tribuat vxori tam constâte matrimonio, quancumque, quàm eo soluto, intra quadriennium.

22 Septimò, & vltimò noto, legem Regiam procedere in donationibus, & alienationibus factis tempore concubinatus, vt verba illa probant, *der à sua barregãa*, idest, donaverit concubinæ suæ, & inferius vbi de venditione loquitur, ibi, *que por elle a ella for vendida*, &c. quæ verba de illa planè intelliguntur, quæ concubina est tempore donationis, aut venditionis illi factæ; sed multò clarius id expriment illa, *com que tenha carnal affectam*, quæ præsentis sunt temporis, & ostendunt, legem de illa loqui cum qua carnalis affectio perdurat tempore donationis. Et sanè, maior erat ratio, vt lex in hanc diceretur, quàm in illam quæ, etsi cum marito alterius deliquit, jam delinquere de reliquit. Pro qua etiam est *gloss. opinio in l. miles ita §. mulier, verb. cadere potest ff. de militar. testam. ent* qui text. probat, suspectam de turpitudine mulierem nec ex testamento militis capere posse, & *gloss. ibi interpretatur*, quia eam cognovit, & subdit postea, *Item hoc, nisi tempore mortis bona opinionis erat absque suspitione*; atque ita probat *gloss.* id quod dicitur, concubinam militis ex testamento illius capere non posse, de illa non intelligi quæ mortis tempore absque suspitione jam erat, idest, quæ jam antea à concubinatu illius resipuerat; cuius *gloss. ad hoc meminit Paul. in l. donationes, numer. 2. ff. de donation. Palat. d. repetit. rubric §. 37. num. 8. versicul. Maximè si jam.*

23 In militibus autem speciale est, vt concubinis

cubinis suis, seu focarijs donare non possint. *l. 2. C. de donat. inter vir. & vxor.* nec in testamento relinquere illis possunt *d. l. miles ita §. mulier, juncta gloss. ibi, l. mulierem ff. de his quib. ut indign.* & utrobique Bart. Paul. *in d. l. donationes, numer. 2.* Et licet ratio scripta *in d. l. 2. ibi, milites tamen meos à focarijs suis hac ratione, scilicetque adulationibus spoliari nolo,* solum militum donationes, & non testamentaria relicta determinet, ut subtiliter considerabat Lusitanus Cost. *relatus à Gam. decis. 226. in fin.* communis tamen opinio in testamentarijs militum relictis idem probat secundum Gam. *ibid. eandem secutum.* Et ratio generalis pertinens ad utramque speciem, secundum Angel. *in d. l. miles ita §. mulier,* est, quia maior castitas in militibus requiritur quam in paganis, ut ad pugnandum fortiores sint, & audaciores; propter quod olim antiquam pugnaretur, per tempus aliquod fornicariæ à campo expellebantur, ut ex Vigorino refert Angel. *ibid. sequitur Palat. d. rubr. de donation. inter vir. & vxor. §. 37. numer. 10.* & præter hanc, tres alias rationes assignat Bermond. *de public. concubinar. verb. contra predictos, numer. 18.* Differentia verò stat in eo, quod relicta, fisco applicantur, *d. l. mulierem, tradit Paul. d. l. donationes numer. 2. Bermond. d. verb. numer. 17. in fin.* & iudicatum refert Senator Regius Gam. *d. decis. 226. numer. final.* ut verò quæ miles concubinæ suæ donavit repetere ipse potest, ut probat *text. in d. l. 2. ibi, eam tibi restitui jubebit,* & huc spectat ratio *ibid. in fine scripta, ne à focarijs suis milites rebus suis spolientur;* contra quem *text. loquutus est Palat. in d. §. 37. numer. 10.* ubi in consultò scripsit vir aliàs consultissimus, quod donatum à milite suæ concubinæ non ipse repetit, sed filius qui est iniqui lucri acquisiti justus ablator, ut *in d. l. mulierem, qui text. loquitur in relictis testamento, in quibus cessat ratio scripta in d. l. 2.*

24 Quod autem in milite armatæ militiæ dispositum est, in clerico cælestis militiæ milite æquè probant omnes, ut concubinæ suæ (quod absit ab eis) neque donare, neque in testamento relinquere possit, ita Bart. *d. l. miles ita §. mulier, numer. 4. & in d. l. mulierem, & in l. affectionis ff. de donation. & in l. miles numer. 4. ff. de re judicat. Paul. d. l. donationes, numer. 2. Aymon. conf. 229. Quidam clericus numer. 3. in princ.* ubi latè contendit, nec adhibito juramento talem donationem valere, & alijs citatis Palat. *in dict. rubric. §. 39. numer. 1. Gam. d. decis. 226. numer. 4. versicul. Fallit, & secundò,* ubi addit, idem etiam locum habere in milite insignito Cruce Domini nostri IESU CHRISTI; quod si verum

est, in alijs etiam aliarum ordinum militarium candidatis probare idem possumus; de prædictam opinionem in clerico sacrorum ordinum probat, & communem dicit, ejuque rationem adducit Bermond. *d. verb. contra predictos, numer. 21. & sequenti,* eamque tripliciter limitat *ibid. numer. 24. & sequenti.* In avvocato idem tradit Bart. *in l. miles, in fin. ff. de re judicat. & in doctore Gam. loco proxime citato, & in utroque Palat. d. rubr. §. 37. numer. 14.* & de licentiatò agit *in §. sequenti,* & loquens in doctoribus, & advocatis, communem tradit, & probat Bermond. *d. verb. contra predictos numer. 19. & sequenti.* Limitatur verò tam in milite armato, quam in alijs, quòdonatio remuneratoria est, ut probatur meritis valeat intra eorum æstimationem, ut per Paul. *d. l. donationes, numer. 2. ff. de donationib. Aym. d. conf. 229. nu. 3. Bermond. d. verb. contra predictos, numer. 25. cum duob. sequenti. Palat. d. §. 39. nu. 13. versic. Vnum non est omitendum, Gam. d. decis. 226. nu. 4. versicul. Quæ omnia.*

25 Hæc sanè quæ à Nostris absque controversia ita traduntur factò vulgari argumento de milite armato ad alios, de quo per gloss. & Scribent. *in l. miles ff. de re judicat. non tamen mihi probantur saltem ad donationis casum, in quo disparitas rationis diversum jus suadet.* Si enim dicimus, donationem à clerico, aut ab avvocato concubinæ factam non valere argumento ejus quod in armato milite traditum extat, fateri cogemur clericum, & advocatum concubinarium donationem ipsam repetere posse; hoc enim repetendi jus expressè datum est armato militi concubinario *in d. l. 2. C. de donat. inter vir. & vxor.* at verò, quæ in honesta, & indecora propriæ turpitudinis ex hac causa allegatio sit, præsertim in ore ejus qui quotidie canit, *Domine labia mea aperies, & os meum annuntiabit laudem tuam,* & iterum, in precibus Dominicalibus ad Præmam, *Repleatur os meum laude, ut cantem gloriam tuam, tota die magnitudinem tuam,* nec potest esse qui non videat; Fornicatio autem, & omnis immundicia, aut avaritia nec nominetur in verbis, sicut decet Sanctos, ait Apostol. ad Ephel. 5. quod, etsi omni genis Christi fidem colectibus prædicat, ad illos tamen magis pertinet qui in sortem Domini sunt vocati, & quibus dicitur, *Ego dixi, Dij estis, & filij Excelli, vos autem sicut homines moriemini, & sicut unus de principibus cadetis,* Psalm. 81. Porro turpe valde est, & indignum viro honestissimam juris disciplinam profitente, cujus præceptum, ac capitale præceptum est, *honeste vivere l. justitia §. juris præcepta, ff. de justit. & jur. §. juris præcepta, instit. eod. titul. in hoc*

nestam concubinatus proprii causam præten-
dere ad repetendam rem quam donavit. Quod
si dicatur, in re per clericum, & advocatum,
doctorem vè concubinæ donata fisco locum
esse, atque ita, illis non agentibus rem repeti
posse, vt de clerici donatione loquens tradit
Bermond. *d. verb. contra predictos, numer. 23.*
Palat. *d. rubric. § 39. numer 7. vbi tractat,*
Ecclesiæ ne fisco, an Regio sæculari, compe-
tat, hoc ipso apparebit, argumentum de milite
armato ad eos de quibus agimus, nõ procedere
in specie proposita, si quidem in armato expedi-
tum est per *d. l. 2. repetendi* jus illi competere,
& non fisco; atque ita, si fiscus repetit donatio-
nem à clerico factam, armati militis argumen-
to non repetit; si verò huic argumento stare
debemus, clericus repetet; quod esse absurdum,
& clericali ordine satis indignum, ostensum est,
quo dato absurdo non valet argumentum.
Nec obstat, si dicatur, militem armatæ militiæ
propriam concubinatus sui turpitudinem in
hac eadem repetitionis specie allegare, & nihi-
lominus ab agendo non repelli, per *d. l. 2.* quo
argumento idem in alijs probandum videba-
tur; respondetur enim, non tam turpe esse ar-
mato militi concubinam habuisse, ac id palam
asserere, quàm virò literato bonorum morum
scientiam profitenti; & in clerico turpius & ig-
nominiosius hoc esset, quem, ex instituto cal-
tatem fervare, eamque alijs vitæ suæ exem-
plo prædicare, decet. Et denique, quod spe-
cialiter armatæ militiæ militibus conce-
sum est, *in d. l. 2.* ex ratione de qua ibi, quæ
militiæ favorem concernit, ad alios non est
trahendum, ne favor in odium converta-
tur.

26 In ijs autem quæ in testamento relin-
quuntur præcedens differentiæ ratio cessat,
& in clerico militat illa quæ in armato milite
considerari potest, vt concubinæ relicta fisco
vendicentur; ratio enim odium concubinæ us
respicit, qui si in armato milite odibilis est, in
cælesti odibilior multo magis; & si, armatos
à mulieribus abstinere, oportet, vt ad pug-
nandum fortiores sint, & audaciores, vt scrip-
sit Angel *in l. miles ita §. mulier ff. de militar.*
testam. quanto magis, castum esse, oportet,
qui cælestem militiam profitetur, qui, eo ip-
so quo turpem querit concubinum, hosti suc-
cumbit? item, concubina gravius delinquit
cum clerico, quàm cum milite; quia cū milite
simplex est concubinatus; at vero, delinquen-
do cum clerico sacris insignito maius commit-
tatur peccatum; quod an flagitia alia, præter
simplicem fornicationem secum involvat, in-
ter Doctores controversatur; de quo *infr. age-*
mus art. 10. atque ideo, tãquàm ab indigna au-
ferri illi meritò debet quod clericus reliquit,

sicut aufertur à milite relictum, *l. mulierem ff.*
de his quib. vt indign.

27 Clericum verò hic intelligo qui sacris
est initiatus, & non qui in minoribus est consti-
titus, cum quo simplex tantum committitur
concubinatus, nec tam graviter peccat, vt sa-
cris initiatus, vt notat, Abb. *d. cap. vt clericorum*
num. 2. Unde, pænalis legis extensio de milite
ad clericum facta per Doctor. satis est, si in sa-
crorum ordinum clerico accipiatur, propter
paritatem, aut etiam maioritatem rationis quæ
in illo militat, vt expendimus; & non in cle-
rico minorum, in quo nec delicti gravitas, nec
æquiparationis ratio de vno milite ad alterum
eandem exigat extentionem; qui enim sacro-
rum susceptione Deo se vovit, militare Deo,
proprie dicitur, & non qui in minoribus sunt,
præsertim si ecclesiæ non ministrant, quos,
aliud agens, pares laicis reputat Covar. *libr.*
2 variar. cap. 1. num. 9 juxta quod accipien-
dus est Bart. *in l. affectionis ff. de donat.* vbi scri-
psit Richard. secutus, quod sicut miles non po-
test donare meretrici, ita nec miles cælestis
militiæ, & subdit, generaliter hoc esse intelli-
gendum in quolibet clerico; & sanè, quod ad do-
nationem attinet, jam sup. tradidimus, non pro-
cedere argumentum; in relictis verò intelli-
gendus est de quolibet clerico qui Deo militat,
etsi ad presbyteratus ordinem promotus non
sit; in illum enim qui non militat, qualis est,
qui minoribus tantum est decoratus, & ma-
trimonio adhuc carnali jungi potest, &
querere quæ mundi sunt, non cadit argu-
mentum de vno milite ad alterum. Quod si;
& hunc militare, quispiam contendat, quia
fortè certo aliquo ministerio ecclesiæ servit,
adhuc in casu nostro argumentum negabo,
quia legis pænalis extensio, de facili inducen-
da non est, præsertim, cum dissimilis ratio sit
inter hunc, & illum, quo casu de vno milite
ad alterum non valet argumentum, vt tradit
Abb. *in cap. 1. num. 5. de cleric. agrotant.* Palat.
d. rubr. § 4. 2. num. 5. versic. Unde privilegia, &
ego scripsi in commentar. l. 1. 2. part. §. 1. nu. 23. C.
de sacrosanct. eccles.

28 Ex prædictis infertur quid dicendum
sit in relictis concubinæ ab avvocato; valere
enim, dicendum est, quia etsi militare dicatur;
l. advocati Cod. de advocat. diversor. judicior.
vnde de armato ad eum argumentatur *gloss.*
& *Scribentes in l. miles ff. de re judicat. vbi*
Bart. *in fine,* in terminis nostris loquens, tamè
pænalis lex, & odiola non debet hoc argu-
mento de vno ad alium facile extendi, sicut
diximus circa clericum in minoribus consti-
tutum, cui magis, quàm sacris insignito, advoca-
tum hoc in articulo æquiparandum fore, existi-
mo, quia concubinatus illius nullum aliud quam

simplicis cōcubinatus crimen secum involuit. Quod si dicatur etiam armati militis concubinatus, nullum aliud præter simplicis cōcubinatus crimen secum portare, & tamen nec donata, nec relicta ab eo concubinæ iuræ valent, respondebitur, quod in milite scriptum ita est, ad advocatū trahi non debere per argumētum de vno ad alterum in materia odiosa, & in qua eadem in utroque non militat ratio. Sanè, non dico hoc propter favorem advocatum ad excusandas excusationes in peccatis eorum; valde, namque, turpe est, & iterū turpe, ut mores ipsi offendant, quorum se consultores, & vindices esse gloriantur, atque ita in se approbent quod reprobant in alijs; ut dici talibus meritò possit, *Medice, cura ve ipsum.*

ARTIC. NONI.

SUMMARI A.

- 1 **M**eretrice qua sit, tradit. Et de verbi etymologia, nu. 2.
- 3 **Lupanaria** in Christiana Republica tollerantur ad maiora mala evitanda. Et unde dicta sint, traditur.
- 4 **Virum**, qui locat meretrici domum in lupanario sitam, vel extra lupanarium, non ignorans eam meretricium exercere, peccet. Et n. 5. Intelligitur Ulpian. locus in l. ancillarum in fin. ff. de petition. hereditat. quatenus ait quod in multorum honestorum virorum prædijs lupanaria exercentur. d. nu. 5. in fin.
- 6 **Meretricem** è vicinia expelli posse, cum communi traditur.
- 7 **Idem** traditur ex mente communis contra Menoch. & Mascard. in illa, qua, etsi meretrice non sit, inhonestè tamen cum amasio aliquo vivit.
- 8 **Domus Dominus** etiam locationis tempore durante potest ab ea expellere mulierem inhonestè viventem, quanvis longè inde habitet. Et an pensio residui temporis mulieri expulsa ob culpam suam remitti debeat, num. 9.
- 10 **Virum** Dominus in propria domo inhonestè vivens, per vicinos compelli possit, ut eam derelinquat.
- 11 **An**, & quando conjugata propter inhonestam vitam conversationem è vicinia expelli possit. Mulier nupta cuius maritus furiosus est, vidua equiparatur. Ibid. versic. Et quidem.
- 12 **Meretrice** nupta quando propter civile debitum in carcerem detrudi possit.
- 13 **Meretrices infames** esse, & personas turpes, traditur, & de alijs ad illas pertinentibus, remissivè.

- 14 **Meretrice** testamenti factionem habet activam, & passivam, & etiam de ijs qua meretrice acquisivit, testari potest. Et an de illis elemosynas facere, remissivè.
- 15 **Adversus Bald.** & alios probatur, meretrices non esse cogendas certum aliquem habitum, aut signum aliud portare quo ab honestis mulieribus distinguantur. Et intelligitur à minima C. de Episcop. audient.
- 16 **Meretrice** etiam qua in publico lupanario constituta est, non potest ad coitum cogi; & vim illi inferens extraordinaria pena punitur. Et nu. sequent.
- 18 **Intelligitur.** Lusitana ord. libr. 5. titul. 18. in princ. quatenus mulieri qua questum facit, vim inferentem coitus causa, pena mortis subit.

ARTIC. IX.

De Meretrice.

Multa in iure nostro circa meretrices traduntur, quod est vile, ac turpissimum genus mulierum, & utinam tam multæ nõ essent in Christianæ Republicæ civitatibus, ubi tamen permissivè tolerantur ad maiora mala evitanda; necesse est enim, ut veniant scandala, veruntamen vae homini illi per què scandalum venit, Math. 18. Quæ autem meretrice sit, describitur ab Ulpian. in l. palam in princ. ff. de rit. nuptiar. Secundum quem ibi, meretrice est, qua palam ac sine delectu corpus suum profertur, sive questu, sive sine eo, sive in lupanari, sive alio in loco; tradunt Bermond. de public. concubinar. verb. concubinam dimittat, num. 30. cum duob. sequentib. Covar. de sponsal. 2. part. cap. 8, §. 11. num. 4. Gom. l. 62. Taur. nu. 3. Menoch. de arbitrar. lib. 2. cas. 201. n. 7. & cas. 228. n. 4. Matienz. l. 10 titul. 3. gloss. 4. num. 2. Mascard. de probat. concl. 1066. n. 4. cum sequentib. Farinac. in praxi criminali 4. tom. titul. de delict. carn. quest. 156. cas. 2. ex n. 76. Cōducitur. cum sumario Bald. ibi, in l. free C. de adulter. bonus text. in cap. vidua 24. dist. ubi habetur, quod meretrice est, quæ multorum libidini patet. Quot verò contingantur appellationes multorum ut meretrice dicatur, variae sunt opinioniones, ut videre est apud Bermond. loco supradicto, Mascard. d. concl. 1066. a num. 13. cum sequentib. ubi num. 17. eam probat sententiam quæ plures quam duos à muliere admissos requirit, sequitur Farinac. post relatos ab eo d. quest. 139. n. 85. ubi hanc sententiam veriorè dicit, & magis communem, & quod procul est text. expressus, licet alij illum pro contraria allegent, in d. l. palam, versic. l. qua: per quem text. scripsit Gregor. Tholo-

san. syntagmat. jur. libr. 2. cap. 2. num. 3. sufficere ad convincendam meretricem, quod cum tribus se commiscuerit. Meretrix, itaque, est etiam quæ in lupanario nõ est, & multis modis per testes, & præsumptiones probari potest, ut per Mascard. d. conclus. 1066 num. 4. cum duob. sequentib. & ex num. 21. late Farinac. d. q. 136. cap. 3. per tot. succinte Menoch. d. lib. 2. centur. 6. cas. 535. nu. 3. & 4.

2 Dicitur verò meretrix, vel à merendo, merere enim, est stipendia facere, secundum Vallam lib. 3. elegantiar. cap. 110 citatum à Tholosan. d. cap. 2. n. 1. & à Farinac. d. q. 136. num. 80. ubi alios refert etymologiam istam probantes, ultra quos, eandem probat illo citato Menoch. d. cas. 535. numer. 5. vel secundum Alberic. in suo dictionar. verb. meretrix, relatum ab eodem Farinac. & ante eum à Bermond. d. verb. concubinam dimittat, num. final. meretrix dicitur quasi meretro trahens à bono opere, scilicet, virginitate, vel castitate, propter quæstum, seu lucrum; merere enim, propriè est, lucri gratia aliquid operari, & merere dicuntur, quæ se sordidissimi quæstus gratia prostant, à quo meretrices sunt appellatæ; quæ etymologia in secunda parte, convenit cum priori, quæ prior videtur ad verbum, meretrix, ut nempe, à merendo dicatur. Adde tamen aliam, vocabulo ironicè sumpto, ut à merendo quidem meretrix dicatur, sed hoc per ironiam, quia cum vitæ statum elegerit, quo nullius meriti mulier sit apud Deum, & homines, apud quos lege ita notata est, ut, etsi turpiter vivere desinat, turpitudinis maculam, qua coinquinata est, non abstergat dict. l. palam, versicul. Non solum autem.

3 Hoc autem tam turpe mulierum genus quo non est aliud turpius, aut vilius, in Christiana Republica esse, permittitur ad maiora mala evitanda; adeò ut & lupanaria meretricibus sint deputata. Sunt autem lupanaria, loca civitatis in quibus eæ diversantur, sic dicta à lupa, quo nomine, Acca Laurentia quæ vulgato corpore quæstum faciebat, Faustuli regij pectoris magistri conjux, à pastoribus, & vicinis vocabatur; ex quo meretrices, lupæ antiquitus vocabantur; & quia hæc primos vrbis Romæ cõditores Romulum, & Remum nutrit, inde fortè fama percrebuit, à lupa fuisse nutritos, à quo non dissentit Livius sub init. lib. 1. ab Vrbe condita. Hæc, itaque, lupanaria cõditorum, id est, meretricum vfu, in civitate permittuntur; quam turpitudinem terrena civitas licitã fecit, ut ait D. Augustin. de civitat. Dei lib. 14. c. 18. & licitam dicit, quia nulla ejus civitatis lege vindicatur, ut statim subdit, innuens, scilicet, legis Dei, quæ regnat in civitate

vindictæ subjacere, explicat Covar. de sponsal. 1. part. cap. 4. in init. num. 9. versic. Ecclesia igitur; ubi scripsit, Ecclesiã, ac totius Christiani orbis catholicos Principes lupanaria permittere, non quod peccatum approbent, sed ut adulteria, incestus, atque alia luxuriæ crimina cõpescant; & citat D. Augustin. D. Thom. alijs in propositum adductis, post eum fusius Menoch. d. cent. 6. cas. 535. ex numer. 9. cum sequentibus, ubi de prima meretricum institutione, ac earum in civitatibus permissione luculenter egit.

4 Quæstio verò est frequens apud Scribentes, an domini lupanariorum peccent locando meretricibus, quas ad eorum conductionem turpis vfu causa prosilire, non ingorant; videtur enim, quod peccent; nam, etsi lupanaria licita sint, absque mortali tamen peccato vfu eorum non est, ut inter omnes constat, atque ideo qui in hunc vsum mulieribus locat, peccati scandalum præbere videtur, ex quo, & ipse peccat illis cooperando, sicut qui vsuarijs locat ad exercendum fœnus, quod non licet c. 1. de vsur. lib. 6. Et Navarr. quidem pro hac parte alia adducit in manual. Latino ca. 17. nu. 195. versic. Quarto, ubi scripsit, difficile defendi posse, quod non peccat mortaliter qui facit, vel locat domum meretrici ad meretricandũ, etiam in ea parte civitatis in qua permittitur habitare, sed tandem in contrariã sententiã quavis dubius inclinatur, dummodò qui locat, nec principaliter, nec etiam minus principaliter, meretricium vsum in domo cõducta exercendum intendat, sed solus habitationis vsum; quã sententiã sine scrupulo (ut Navarr. asserit) affirmat Maior in 4. dist. 15. quæst. 35. & secuti sequuntur Frat. Ludov. Lopez in instructor. negotiant, lib. 2. cap. 28. versicul. Quarto asserimus, Molin. tom. de contractib. disput. 500. numer. 3. Azor institution. moral. libr. 12. cap. 18. quæst. 3. tom. 2. Rebell. de obligat. lib. 14. quæst. 17. numer. 8. in fin. Emmanuel Rod. in summ. 1. part. c. 203. conclus. 1. Petrus de Ledesma in summ. 2. part. tract. 27. cap. 9. concl. 6. dub. 3. versicul. Digo lo segundo, ubi communem affirmat. Rebell. vero loco proxime citato num. precedente hoc ipsum probat etiam cum extra lupanaria domus meretrici aliàs æquè peccaturæ locatur justæ mercedis consequendæ gratia, contra Navarr. in hoc casu contrarium tenentem d. cap. 17. num. 195. versic. Tertio, & Conrad. quem etiam retulit Rebell. quæst. 87. supposit. 3. ultra quos icè cum Navar. tenet Ludovic. Lop. d. c. 18. versic. Tertio dicimus, nec ab illis in calu isto dissentit Azor d. q. 3. & consentit Ledesma. d. cap. 9. conclus. 6. dub. 3.

5 Ego quidem circa præsentem quæstionem sentio, quod, si locare domos quæ sunt in

lupanari peccatum non est, vt tenent præcitati Doctores, nec vtique peccatum erit, locare meretrici domum alio in loco sitam, quanvis locator domus non ignoraret, mulierem in ea meretriciũ exercere; nec enim inter vtrumque casum idonea differentie ratio dari potest, siquidẽ mulier in vtroque casu peccat; nec maius est peccatum in se sumptũ mulierem extra lupanarium, quàm in illo meretricari; vel ergo dicimus, quod qui eiusmodi mulieri domũ locat sciens prudensquẽ, peccato illius cooperatur, vel quod non cooperatur, si primum dicimus, fateri cogemur, locatorem domus peccare, siue illa in lupanario sit, siue alibi, impossibile enim est, alterum absque peccato, in peccatum alteri cooperari, vt in materia scandalii tradunt communiter omnes; si secundum dicimus, infertur ex eo, locatorem domus non peccare, etiam si illa extra lupanar sit. Et non obstat, si dicatur, qui in lupanario locat, à peccato excusari publica authoritate, qua lupanaria ipsa sunt instituta, & meretricandi vsus permissivus in illis est; nam publica illa authoritas forũ exterius respicit, in quo versatur, & non interius, in quo sicut non potest mulierem à peccato excusare, ita nec illi quoquo modo in peccatum cooperantem. Atque ita, vera semper, & constans manet resolutio quam præmissimus, quæ tota pendet ex eo, an qui domum locat, cooperari intelligatur in peccatum mulieris, vel non.

Quinimò, si fas est dicere, videtur sanè, quod excusabiliter sit in foro animæ, qui domum locat extra lupanar constitutam, quàm qui in lupanari; si quidem qui locat in lupanari, dicat quid velit, in meretricium vltum locat, quem mulier ipsa domus conductione profitetur, & principaliter intendit, & secundariò habitationis vsus; sicut qui tabernam vinariã aut alterius popularis vsus locat, in vsu tabernæ locat, & qui conducit, principaliter in destinatum tabernæ vltum conducit, & minus principaliter, atque in consequentiam illius, in vsu habitationis; at verò, qui domum extra lupanarium mulieri locat, quam meretricem esse, nõ ignorat, ad vltum quidem habitationis, in quem destinata est domus, locatio & conductio inter eos celebratur, & pravus mulieris vsus per accidens, & cõsequenter ad habitationis vltum venit, qui non tam attenditur, quàm qui principaliter intẽditur, vt est in lupanariæ domus conductione, meretricius vsus. Atque ita videtur, quod in foro animæ excusari à peccato facilius possit, qui domum locat meretrici extra lupanarium, quàm qui in illo sitam. Cæterum, quia & hic communi vltu excusatur, ego de peccato cum non accuso, nec id quidem muneris mei est, præsertim cum doctissi-

morum virorum iudicium, & communis vsistent in contrarium etiam in Urbe Roma, vbi teste Navarr. d. c. 17. n. 195. locantur, & semper consueverunt locari domus meretricibus, & confessarij obsoluunt, & semper absoluerunt locatores earum sine proposito abstinendi à tali locatione, quæ repetit Ledesm. d. conclus. 6. dub. 3. versic. Digo lo segundo; illos tamen admonitos esse velim ejus quod scripsit Molin. tom. de contractib. d. disp. 500. num. 3. vbi scripsit, quod licita est ea locatio, tametsi distuadenda sit, & cuique probo viro potiùs domus sua esset exurenda, quàm locanda eiusmodi mulieribus. Assertio sanè religioso ac tanto viro digna, illaquẽ cuique probo & honesto viro corde, & opere amplectenda; tametsi cum ea pugnare videatur Vlpian. Iuriconsul. in l. ancillarum in fin. ff. de petition. hæreditat. vbi ait, quod, & in multorum honestorum virorum prædijs lupanaria exercentur; sed certè Vlpian. responderi potest, quod etiam honesti aliàs sint, in quorum prædijs lupanaria exercentur, in hoc tamen, quod ea exerceri permittunt, honestatis specimen non præbent. Vel etiam dicendum est, Vlpian. loqui ad casum de quo ibi, scilicet, & restitutione pensionum ex locatione lupanarium perceptarum, in iudicio petitionis hæreditatis, de quo ibi agitur.

6 Quæritur deinde, an meretrices è vicinia expelli possunt. In qua quæstione affirmativè communiter respondetur, vt per Rip. tractat de pest. 2. part. de remed. præservativis, numer. 144. Covar. de sponsalib. 2. part. cap. 8. §. 11. numer. 5. & alijs citatis probat Gregor. Tholosan. d. libro 10. cap. 2. numer. 37. & libr. 4. cap. 24. n. 10. vbi de vicinis agit in toto illo cap. Gom. tom. 3. variar. c. 6. n. fin. versi. Et ex superioribus, & l. 62. Taur. n. 3. versic. Item adde, vbi dicit, quod istud est notabile, & quotidianum in practica, si petatur ab honestis vicinis proximioribus, Vincent. de Franch. decis. 316. in princ. Menoch. de arbit. libr. 2. cas. 78. n. 11. & cas. 328. nu. 14. & rursus pluribus citatis cas. 535. numer. 16. Marc. card. de probat. concl. 1066. n. 8. vbi sequitur Menoch. d. cas. 328. numer. 14. contrarium tradit in ea, quæ non quæstus gratia, sed capta alicujus amore, sui copiam illi facit; hæc enim meretrix non est. Quod vltimum ego quidem libenter agnosco; atque ideo multa quæ in meretricem notæ, & pænæ causa traduntur, in hoc locum non habent, vt apud eos videre est, Menoch. nempe, d. cas. 328. & Marc. card. d. conclus. 1066. numer. 7. cum duob. sequentib. Cæterum lex loquens de muliere honesta, in ista locum non habet, quia verè honesta dici non potest, quæ extra sædus matrimoniale corporis

qui copiam non coacta facit, quocunque intutu faciat, & per consequens lex loquens de muliere in honesta hanc sine dubio comprehendet, quæ verè in honestè vivit, tametsi non meretricio more se cuilibet prostituat, sed vni quem amat carnaliter, & ejus amore capta.

7 Quia verò in casu nostro legem non habemus de meretrice, aut in honesta muliere expellenda, dubium erit, an, quod Doctor. de meretricis expulsionem tradunt, in hac quoque sit practicandum. Et sanè, quanvis in illa contrarium probent Menoch. & Mascard. cum secutus, vbi sup. tamen, si rei rationem scrutemur, inveniemus, Doctorum sententiã ad hanc etiam pertinere; est enim ratio, ne meretrices in honesta sua conversatione bonos vicinorum mores corrumpant, aut saltem honestos offendant obtutus; quæ ratio etiam adversus eam militat quæ vnum tantum admittit amasium. Et sanè Paul. in l. 2. n. 5. C. de sum. Trinit. & Dec. qui eum retulit, & retutus est in l. semper in contractibus, aliàs semper in conjunctionibus, num. 3. ff. de regul. jur. quos retulit Menoch. d. cas. 328. num. 14. quasi in meretrice loquentes, in muliere inhonesta loquuntur, tradentes è vicinia expelli posse. In honestæ autem appellatio etiam eam, de qua agimus, comprehendit, vt dictum est; ita etiam in muliere inhonesta loquitur Vincent. de Franch. d. decis. 316. in princ. & in meretrice, vel in muliere in honesta loquens vt in diversis, idem æquè tradit Gom. d. 3. tom. cap. 6. n. final. versu. Et ex superioribus. Pro qua, aeniq; sententia facit, quia mulierem istam, inhonestam esse, constat, vt diximus, & in loco honesto non licet collocare in honestas personas, vt dixit Bald. in Auth. si quas ruinas, num. 3. in fin. C. de sacrosanct. eccles. per tex. in l. si qua C. de specul. lib. 11. quem ad hoc satis notabilem vocat Cbasien. in consuetud. Burgund. rubr. 4. §. 5. in princ. nu. 54.

Differentia tamen inter hanc, & illam mulierem constituenda est; quia meretrix in lupanari vivere cogenda erit, qui proprius illarum mulierum est locus, & fœdissimo earum quaestui destinatus; quæ verò meretrix non est inhonestè tamen inter honestos vivit, è vicinia ejici poterit; sed, quia ad lupanar ire non est cogenda, nec ab vrbe releganda, quia pœnam hanc relegationis non incurrit, locum habitationis in vrbe, aut sanè in suburbis eligere debebit, qui honestorum viciniae non ita congruus sit, juxta tradita per Menoch. dict. cas. 328. nu. 15. post Rebuff. citatum ab eo in l. Marcius, col. 2. versu. Adde quoque ff. de verbor. significat. quod, & circa meretrices, vbi lupanaria non extant, erit etiam observandũ. Sanè juxta sacras ædes habitare, inhonestis mulieri-

bus permitti nunquam debebit, argum. text. in Auth. de lenonib. post init. ibi, & (quod deterius est) juxta sacratissima loca, & venerabiles domos sint tales habitationes, & c. collat. 3. pestilentiae verò tempore, aut cum timor illius imminet, meretrices extra urbem sunt ejiciendæ, de quo dubitandum non esse, ait Rip. d. tract. de pest. de remed. preservat. n. 144. vbi scripsit, quod, etsi omni tempore continentium sit, fugiendaquæ libido, in pestilentia multò magis, secundum Cornelium Tacitum.

8 Non solum autem ab honestis vicinis mulieres inhonestè viventes è vicinia ejici possunt, sed, & domus locator quanvis longe inde habitet, eodem jure vti poterit durante locationis tempore; generale, namque, est, vt inquilinus qui re tibi locata malè vtitur, expelli possit a domo domino l. eodem C. de locat. cap. propter §. verum, eod. titul. & ibi Hostiens. super verb. perversè, communiter receptus secundum Valasc. de jur. emphyt. quest. 23. apud nos ord. lib. 4. tit. 24. in princip. ibi. ou usando nella de alguns actos illicitos, & deshonestos; similis in Regno Castella l. 6. titul. 8 part. 5 versicul. La tercera razon. Addit verò Valasc. ex Bald. d. l. eodem, num. final. quod si domus esset juxta lupanar, vel ad talia consueta, non posset conductor expelli, licet in ea turpiter agere, nisi esset sacerdos, & Valascum refert, & sequitur Molin. Theologus tom. de contractib. disput. 499. numer. 12.

9 Et cum conductor ob prædictam causã expellitur durante tempore locationis, dubium est, an illi pensio pro rata temporis remitti debeat. In qua quaestione, post varias adductas sententias distinguit Gregor. d. l. 6. verb. dos casos, prope fin. aubius tamen, dicens; quod aut dominus reperit conductorem pro tempore futuro, & tunc fiat remissio pensionis, secus si non reperit, ne aliàs in damno sit propter conductoris culpam, refert, & sequitur Molin. d. disput. 499. nu. 14. Qua stante distinctione, & ratione illius, videtur, quod onus quaerendi novũ conductore pro residuo tempore conductori expulso incumbat, & non domino domus, ne onus hoc & gravamen propter culpam illius sustineat, contra regul. l. factum cuique suum ff. de regul. jur. & reg. non debet aliquis, eod. titul. libr. 6. Ego verò distinctionem prædictam sine scrupulo probarem in præcedente casu, quando, scilicet, conductor ob turpem vitæ conversationem expellitur à vicinis, quibus scandalum præbet; tunc enim quia propria culpa expellitur, & absque facto locatoris, nulla est ratio, quæ ipsum à totius temporis mercede excuset; si verò nõ à vicinis, sed à locatore jure domini vtete expellatur

tenendum, magis puto, vt pensio illi remittatur; quia, etsi propter ipsius culpam expellitur, talis tamen culpa est quæ nullum affert domino in re sua detrimentum; atque ideo, satis sibi consultum expulsionis iure in casu isto reputare debet, remissa inquilino residui temporis pensione, vt evenit in casibus alijs quibus expellendi jus locatori competit durante locationis tempore, per *l. adem, cum ibi notat. C. de locat.* Quod si expellendi ius oritur ex malo rei vsu cum damno illius, remissioni mercedis locum non fore, puto, nisi novus substituatur conductor, juxta distinctionem de qua *sup.* quam in casu isto probo. Scio, in utroque casu Ioan. Andr. *contrarium è diametro tenuisse in cap. propter, de locat. quem refert, & sequitur Abb. ibi num. 16. ubi Imol. numer. 19. scripsit, quod* Ioan. Andr. opinio propter auctoritatem tenentium eam forte in practica fervaretur, sed de jure verius censet, in utroque casu, quia culpa sua conductor expellitur, pensionem illi remitti, non debere. Ego in quæstione hac, in qua sic variant Doctores, quod sensi, scripsi, eruditus Lector quod justius est eligat.

10 Quæritur deinde, an, quod in inquilino traditur, qui inter honestos inhonestè vivit habeat locum in domo domino, ita vt propter vitæ turpitudinem, è domo propria, ac vicinia sit expellendus. Et quidem, si de meretrice agitur, & in civitate lupanaria extent, quanvis domus domina sit, de expulsionem illius dubitandum non erit, quæ in lupanari vivere, aut (vt veriùs loquar) vitam perdere, quando perditio ejus ab illa est, cogenda erit; & in meretrice loquens, quod de propria etiam domo expelli possit, tradit Chassen. in *consuetud. Burg. rubr. 4. §. 5. in princ. num. 58. idque nova Mediolanensi constitutione provisum est, refert, & approbat Menoch. de arbitr. d. caus. 535. num. 17.* In alijs verò dubitari magis potest, quia rei suæ vsu non sic de facili privandi sunt, quibus jure competit, re sua vti pro arbitrio suo *l. in re mandata C. mandat. & etiam abuti possunt l. sed et si lege §. consuluit ff. de petit. hereditat.* qua ratione probat Valatc. *de jur. exphyt. quest. 23. ante fin.* emphyteutam propter inhonestos vsus ac turpe vitæ exercitium per dominum directum expelli non posse, & si vicinia ex hoc læditur, manu judicis id esse avertendum pænali multa indicta, constituta sic differentia inter emphyteutam, & simplicem rei conductorem.

Nihilominus tamen, ne dum emphyteutam, qui vtile tantum dominium habet, sed, & qui vtrunque habet, è propria domo eam ob causam ejici posse, tenendum puto; quia

honestatis causa, ob quam sic traditum est in simplici conductore, publici commodi, ac favoris est, qui privato commodo est preferendus *Aub. res qua C. commun. de legat.* Quare si læditur vicinia propter inhonestos vsus, vicinæ vè mores, etiam de propria domo expelli poterit; id enim tolerabilius est, quam finire, eos proprias habitare domos cum periculo honestatis aliorum, facit *text. in Aub. de lenonib. §. praconizamus, versicul. si quis autem collat. 3.* ubi, si quis in domo sua lenonem patitur, & in ea lenocinium exercere, ultra pecuniariam pænâ, de qua ibi, propriæ domus habitatione privatur, vel etiam ipsa domus proprietate, vt intelligit *gloss. in l. ancillarum, verb. percepta sint. ff. de petition. hereditat.* quod plus est, quam solo habitationis vsu in propria domo privari propter inhonestos in illa vsus. Et quod Valatc. *tradidit d. quest. 23.* intelligendum est de jure expellendi domino competente propter in honestos habitatoris mores; & differentiam constituit inter simplicem conductorem, & emphyteutam; quam sanè probo in casu quo dominus eam ob causam expellere contendit, sic intellecto Valatc. secus, si honestatis jure vicini agant, aut iudex ex officio.

11 Amplianda verò hæc sunt in muliere conjugata quæ meretricio more vivit, cujus maritus est vilis, & ipsius vxoris leno, vt tradit Menoch. *d. cas. 535. numer. 19. secus Rebuff. ab eo re'atum in l. Maturius, col. penult. versic. Ad hæc limitatur ff. de verbor. signific. Vilis autem & leno intelligitur esse, non solum qui ex meretricio vxoris quæstum facit, sed etiam qui vxorem ita turpiter viventem sciens retinet *l. mariti, versic. An autem ff. ad leg. Jul. de adulter. l. sine metu, in fin. C. ad titul.* Et quanvis ad evitandam lenocinii pænâ excusari maritus possit, quando dolose vxorem malè agere, non patitur, vt tradit Menoch. *de arbit. cas. 534. num. 27. per text. d. l. mariti §. plectitur, versicul. Quod si patitur, tamen ad casum de quo agimur, videtur, quod adumbrata ignorantia non sit excusandum.* Sed dubitari potest circa eam, cujus maritus id ignorat, quia fortè in longinquis abest, vel in furore est. Et quidem, si furore est, mortuo æquiparatur *l. qui ad certum ff. locat. l. bonorum, versic. An autem ff. rem rat. habet tradit Baet. tract. de inope debitor. cap. 9. num. 2. & 3.* Et ideo, si conjugata, cujus vir furiosus, aut mente captus est, honestè vivat, honestæ viduæ privilegio fruitur; quia videtur dicitur etiam quæ virum habet inutilem, *gloss. singularis in l. final. verb. orditates C. ad leg. Fab. de plagiar. Covar. pract. cap. 7. num. 2. versicul. Est & in hoc, Menoch. qui plures refert, de arbit.**

litt. lib. 2. cent. 1. cas. 66. numer. 9. inde inferentes ad fori privilegium; per contrarium ergo, si in honestè agat, quasi cum innupta in honesta agendum cum illa erit, ut è vicinia eam ob causam expelli possit. Si verò vir ejus ab sit, cum absentiae locus non ignoratur, quanvis in remotis, & transmarinis partibus existat, toleranda mulier erit propter matrimonij favorem. Apud nos sanè in hoc absentiae casu sententia ista convenit cum dilpositioe *ord. lib. 5. titul. 28. §. penult.* & est limitanda juxta terminos de quibus ibi.

12 Et juxta hanc resolutionem casus alij de meretrice conjugata decidendi erunt, cujusmodi est de meretrice conjugata in carcerem detrudenda propter civile debitum; est enim honestarum sceminarum privilegium, ut eam ob causam prehendi non possint, de quo agimus *sup. art. 3.* quo privilegio non fruitur meretrix, quæ capi potest sub honesta custodia tenenda, ut per Menoch. *de arbitr. lib. 1. quest. 88. num. 13.* etiam illa quæ nupta est, quando vxoriae turpitudinis vir conficius est, alias non; & ita in casu isto distinguit, & probat Menoch. *d. quest. 88. num. 14. cum sequentibus. ultra alios de quibus sup. d. art. 3.* in quo idem probandum censeo quod ad præcedentem scripsi, quando vir ignorat, quia absens est, vel in furore.

13 Meretrices, infames esse, & turpibus personis annumerandas, nemo dubitat; turpes vocat *text. in l. Pantonius, alias Paconius ff. si a parent. quis manumiss. sit.* Et ideo in causis criminalibus testimonium ferre non possunt; quod tamen judicis arbitrio relinquit Menoch. *d. cas. 535. num. 21.* ut is pro facti, & personarum qualitate judicet, an meretrici adhibenda sit fides, ad quod citat Gregor. *lib. 48. syntagmat. jur. cap. 13. numer. 16.* qui tamen non loquitur ibi de repellenda meretrice à testificando infamiae causa, sed affectionis causa erga suos scrutatores; atque ita, an pro illis, & è contra, an illi in causa illarum testimonium ferre possint, quærit, & judicis arbitrio relinquit *d. num. 16. in fin.* Sed absolute, loquens in meretrice, quod non sit idoneus testis propter infamiam, qua notata est, tradit *gloss. in l. 2. §. lege Julia ff. de testib. & ut commune ponit Malcard. de probat. 3. tom. conclus. 1257. num. 20.* Hinc etiam est, quod si quis fratrem sororemvè habens, talem mulierem sibi heredem instituat, fratri aut sorori competet inofficiosi testamenti querela; quod confirmatur ex eo quod circa institutionem concubinae tradidimus *sup. artic. precedente.* Et de hoc, atque de relictis meretrici, quæ ut pia sunt judicanda propter adjectionem conditionis vitæ respicientiam importantis, de-

quæ alijs ad meretrices pertinentibus egimus *in commentar. l. 1. 3. part. §. 5. C. de sacrosanct. eccles.* Et an meretrici, quasi prodigæ, curator sit dandus egimus *ibi, 1. part. §. 2.* vbi duas constituimus species mulierum luxuriosè viventium, *pro intellectu l. & mulieri ff. de curat. furios.* vnam, quando mulier quæstus causa luxuriosè vivit, alteram, quando non quæstus causa, sed solius libidinis causa, sed solius libidinis causa, & in temperie ita effrænis vivit; & de hac intelleximus *ibi. d. l. & mulieri.*

14 Meretricem, autem testamenti factionem habere, activam, & passivam, quia prohibita non reperitur, scripsit Cravett. *conf. 203. incipit, Deferens juramentum, num. 25. in princ. secutus Ias. ab eo relatum conf. 37. col. 2. lib. 3.* Menoch. *de præsumpt. libr. 6. præsumpt. 16. num. 8.* Bermond. *de public. concubinar. verb. contra prædictos, num. 9.* vbi loquitur in illa quæ testatur de his quæ meretricio acquisivit, & communem refert ex Abb. *in cap. cum decorem, de vit. & honestat. cleric.* qui eo in loco hoc non tangit secundum lectionem libri mei, tangit verò in *cap. quia plerique, nu. 14. de immunitat. eccles.* vbi etiam illum retulit Bermond. Et an de his lucris possit meretrix facere elemosynas agit *idem Author ibid. n. 11. & 12. vbi tradit contrarias in hoc esse Canonistarum, & Theologorum opiniones.* Sed stante communi intellectu ad *d. l. & mulieri*, secundum quem, meretrici curator dari potest, inferunt quidam inde cautelam ad inhibendam illi activam testamenti factionem, per dationem, scilicet, curatoris. Quod ego probavi *d. l. 1. 1. part. §. 2. nu. 14.* in muliere illa quæ solius libidinis causa, & non propter quæstum, luxuriosè vivit.

15 Inter habitum meretricalem, & matrimoniale, distinctionem esse, notavit Bald. *per text. ibi in l. mima C. de Episcop. audient.* & ideo, inquit, quod possunt cogi meretrices portare habitum aliquem distinctum, aut aliud signum, sequitur Dec. *in l. semper in contractibus, alias, semper in conjunctionibus numer. 4. ff. de regul. jur. quos refert, & sequitur Bermond. in commentar. de public. concubin. rubr. de stupro num. 22.* Gregor. *syntagmat. jur. lib. 10. cap. 2. num. 28.* Menoch. *de arbitr. cent. 6. cas. 535. nu. 18. vbi alios refert.* Sed hoc apud nos in usu non est; nec de jure probandum censeo, ut cogi possint, certum aliquod signum portare, quo ab honestis mulieribus discernantur; satis enim est pro jure honestatis servando, si è vicinia expellantur, & in destinato illis loco habitare cogantur; at verò, quod foràs exeuntes, habitum portent, signum vè aliquod, quo, dum ab honestis discernuntur, turpi-

turpitudinem ipsam publicè profiteantur, nec jure cautum reperitur, nec bonis moribus ita convenit, qui potius ex solo ipsius habitus, aut signi aspectu non rarum patientur scandalum saltem interius etiam apud honestos, honestaque. Nec quidem d. l. *mima ex qua* Bald. & cæteri contrarium annotarunt, illud probat; planè enim loquitur in mimis, & meretricibus portantibus habitum Virginum Deo dedicatarum, quo illis vti prohibetur ibi; non tamen jubetur, vt certum aliquem ferant habitum quo ab alijs honestis mulieribus discernantur; quinimò, prohibito illo, qui peculiaris est Virginum quæ Deo dedicatæ sunt, alij omnes permisi cententur, *juxta reg. l. cum prator. in princ. ff. de judic.*

16 Ultimò, tenendum est firmiter, meretricem etiam lupanario publico addictam, non posse cogi ab aliquo ad secum coeundum justa constituta mercede, vt contra Dec. *in l. inuitus ff. de reg. jur. secure tenet, & probat Covar. lib. 3. var. cap. 14. num. 2. & Menoch. cum relatis ab eis d. cas. 535. num. 29.* & addunt, tali mulieri vim inferentem libidinis causa, extraordinaria pæna judicis arbitrio puniri debere, quod vt verius, & receptius pluribus citatis tradit Farinac. *in praxi criminal. titul. de delict. carn. quest. 145. nu. 188.*

17 Sanè, *ord. nostra lib. 5. titul. 18. in princ.* mulierem invitam vi cognoscètem, etiam quæ quæstum corpore facit, pæna, mortis punit; non tamen, cum quæstuaris, aut servilis conditionis mulieri vis illata est, executionem pænæ fieri, finit, absque Regis jussu de eo potius admoniti. Neapolitana item cõstitutione pænâ mortis statutam esse ijs qui meretricibus vim faciunt, refert Covar. *d. cap. 14. num. 2. in fin.* vbi tamen eam gravem judicat, tametsi æquissimum sit, ab hac, & similibus injurijs homines arceri, vt ibi scripsit.

18 Cæterum, quod attinet ad *leg. nostram*, quia interpretatione legum pænæ sunt mollendæ *l. interpretatione ff. de pen. notandum est, ord. d. titul. 18. in princ.* loqui in muliere quæ quæstum facit; non tamen omnis quæ quæstum facit, publicè facit in lupanario manens; & huic quidem quæ corpus suum omnibus commune fecit, atque facere, palam profitetur in loco ad id destinato constituta, non tam gravis irrogatur injuria, vt illi quæ in lupanario non est. Quare, extra rem non erit, si *ord. nostra* quæ pænâ mortis statuit cum simpliciter loquatur in muliere quæ corpore quæstum facit, de illa intelligatur, quæ et si quæstum corpore facit, publicè nõ facit; & non de illa quæ cum omnibus ad se venientibus absque de lectu facere parata est; cui vis illata extraordinaria pæna judi-

cis arbitrio punienda erit, juxta sententiam de qua sup. quæ in casu isto apud nos retinenda erit.

ARTIC. DECIMI.

SUMMARI A.

- 1 **D** Omina coitus cum servo suo acerrimè lege punitur in utroque, & in filijs etiam inde natis; & specialia multa que in hoc crimine reperiuntur, remissa traduntur. Idem in servo filiam domini sui, aut domine sue stuprante, ex Farinac. sententia. Contrarium probatur numer. sequenti.
- 3 Traditur ratio ad l. vnic. C. mulier. quæ se propr. servu junxerunt.
- 4 Domini cum propria ancilla coitus punibilis nõ est, & aliquando remuneratur, vt in casu l. final. C. commun. de manumission. Potest tamen dominus compelli ad ancillæ, qua luxuriosè abutitur, venditionem.
- 5 Declaratur d. l. final. cum ampliatione ad casum libertatis de quo ibi, vt locum habeat si dominus in ancilla sua concubinato usque ad mortem non permansit propter supervenientem senilem etatem.
- 6 Idem, & multò magis si permanere cum illa in concubinato non potuit propter supervenientem multorum annorum infirmitatem quam mors secuta est.
- 7 Ampliatur etiam vt procedat quando dominus per religionis ingressum ab ancilla separatur. Et quomodo hoc intelligatur, ibid. versicul. Quod verò.
Si dominus ab ancilla sua concubinato respicit quia caste, & honestè vivere eligit in saculo, non adipiscitur illa libertatem mortuo domino Ibid. versicul. De illo sanè.
- 8 Si ancilla moritur sub domini sui concubinato relicta filijs, & dominus postea moritur de illius non disponens, liberi manent, ex d. l. final. C. commun. de manumiss. sic impliata.
- 9 Si dominus de ancilla quam habuit in concubinam usque ad mortis sue tempus, ultima elogia disposuit in servitutis causam, & non disposuit de filijs ex ea susceptis, illa in servitute manet, filij verò libertatem consequuntur. Idem è converso traditur, si de filijs disposuit, & de matre non.
- 10 Ancilla quam dominus in concubinam habuit usque ad mortis sue tempus, si cum alio fornicata est illo ignorante, non fructur beneficio d. l. final. filij verò ex ea suscepti fructuant.

jur. Et legatum uxori relicto qua commiserat adulterium tacita voluntate censetur revocatum.

- 11 *Contrarium traditur cum differentia ratione inter uxorem, & concubinam, in legato concubina relicto, qua cum alio rem habuerat concubinario ignorante.*
- 12 *Et quid in eadem specie, de legato à domino propria ancilla concubina sua relicto. Et de intellectu l. 3. §. final. ff. de adimend. legat. ibid. versicul. Quod si adhuc.*

ARTIC. X.

De domina cum servo suo, & de domino cum sua ancilla.

Dominam proprio servo commiseri, de testabile est, & acerrimè crimen hoc in utroque punitur; illa, namque, capite plectitur, servus verò ultimò quoque supplicio damnatur, & qualificato quidè, ignis, scilicet, combustione; & filij, si qui ex coitu isto suscipiantur, infamiæ nota laborant, ac maternæ successionis incapaces sunt; sic habetur in *l. unic. Cod. de mulierib. qua se propr. serv. junxer. & ibi tradunt Cyn. Bald. Salyc. & communiter Scribent. qui specialia multa notant per text. ibi, in crimine isto intervenire, ubi Cyn. quinque adducit, & octo Salycet. Gom. l. 80. Taur. num. 23. Clar. in §. fornicatio, num. 20. Farinac. in prax. 4. part. iii. de delict. carn. quest. 137. num. 38. & quest. 141. num. 57. & rursus pluribus citatis quest. 147. num. 18. ubi hoc tradit etiam in servo filiam domini sui, aut dominæ suæ stuprante, & extendit ad alium quemlibet, qui debet servare fidelitatem, ex Ioan. Fabr. in §. item lex Julia de adulterijs, num. 6. instit. de public. iudic.*

2 Sed hæc ampliatio, non sic amplè accipienda est, ut omnis qui fornicatur cum muliere fidei suæ commendata, capitali sententiæ subjiciatur. Quinimò, nec servus rem agens cum filia domini, aut dominæ suæ concubendus, erit, juxta dispositionem *d. l. unic.* cui nec filia ipsa stuprum admittens subdita manebit; est enim penalis dispositio, & rigorosa nimis, quæ potius interpretatione mollienda, & restringenda erit, quam amplianda, & exasperanda, juxta vulgares traditiones l. interpretatione. ff. de pœn. cum alijs.

3 Dubitari verò potest de ratione dispositionis *d. l. unic.* ad tam acerbum in utriusque persona supplicium; nec enim propter servilis personæ vilitatem id ita cautum dicere possumus; quia ratio ista idem concludit

in commixtione liberæ mulieris cum servo alieno; quo casu statuta pœna non est; dicit aliquis, dominæ à servo proprio reverentiam maximam deberi, non ab alieno; & ideo graviter punitur, quia quam honorare debuerat, turpissimè tametsi volentem de honestavit; sed hæc ratio servum ipsum onerat, non dominam cum eo concubentem, quæ eo ipso capite punitur *d. l. unic.* Quare, pro ratione dicendum erit, libidinolosam mulierem licentiosius, ac sibi securius cum proprio servo turpiter agere, quam cum alieno, tam propter obsequium illi ab eo debitum, quam propter ipsius turpitudinis velamentum, quod utriusque promittit domestica inter eos servilis ministerij obtentu conversatio; res autem hæc, maris, inquam, atque fœminæ domestica conversatio periculosa valde est, & etiam cautos aggreditur, atque etiam non rarò ingreditur. Lex ergo castitatis amica, ubi maius ejus, & detestabilius vertebatur periculum maiori remedio occurrere intendit, capitali in utrumque pœna statuta, ut ita à fœditissima mulieris cum proprio servo commixtione, cui castissimus Ioseph virtutis amore restitit, alios illa formidine pœnæ cohiberet.

4 E diverso verò, domini cum propria ancilla coitus, punibilis non est; imò aliquando remuneratur, ut in terminis *l. final. Cod. commun. de manumission. per quem text. notat Cyn. d. l. unic. juncto text. ibi,* quod amatores amafijs suis donat, sed non è contra, hoc verò in sacris literis scriptum habemus apud *Ezec. cap. 16. Omnibus, inquit, meretricibus dantur mercedes, tu autem dedisti mercedes cunctis amatoribus tuis, & dona donabas eis, ut intrarent ad te undique ad fornicandum tecum Factumque est, in te contra consuetudinem mulierum in fornicationibus suis. Potest tamen ancilla, qua dominus ejus luxuriosè abutitur, cui illa resistere nequit, eum compellere ad sui ipsius venditionem, secundum Navar. in *manual. Latino cap. 16. numer. 22. ubi ait,* quod hoc nemo alius exprimit, & movetur, quia cum possit, compellere dominum ad vendendum, propter asperum, & crudelem corporis cruciatum, §. *sed & maior, instit. de his qui sunt sui, vel alien. jur.* Multò magis idè poterit propter animæ dispendium, quod multò maiorem tecum involuit cruciatum; quam sententiam, sequitur Petr. de Ledesm. in *summ. 2. part. tract. 27. cap. 18. in fin. ubi ultra Navar. pro eadem etiam citat Ludovic. Lop. in instructor. conscient. 1. part. cap. 68.**

5 Illud verò ad *d. l. final.* addendum puto pro ampliatio, seu declaratione illius, quod quatenus *text.* requirit, ut ancilla in specie de qua

qua ibi libertatem adipiscatur, quòd dominus eam sub nomine habeat concubinæ, & in eadem usque ad mortem suam consuetudine permaneat, non ita strictè secundùm nudum verborum corticem accipiendus est, vt carnalis copulæ perseverantia ad mortem usque domini præcisè semper requiratur, vt ancilla libertatem consequatur. Quid enim, si quam habuit in concubinam quoad potuit, propter supervenientem senilem ætatem habere deinceps non possit? Certè, in casu isto perinde res habenda erit, ac si usque ad mortem suam in eadem permanserit consuetudine; in eadè, namque, consuetudine permanere, non ineptè dicitur, qui illa utitur toto vitæ tempore, quo uti illa potuit. Et cum res hæc pendeat à domini voluntate ex taciturnitate collecta, vt in *d. l. final.* ratio ista tacitæ, seu interpretativæ voluntatis tam militat in casu isto, quam in casu perseverantiæ usque ad mortem; idcirco, præsertim libertatis favore in id impellente, & in casu isto accipièda est decisio *d. l. final.*

6 Qua ratione, accipienda quoque erit, quando propter supervenientem calum, qui duravit usque ad mortem, copulari postea nō potuerunt; & sane, si infirmitas superveniens tametsi diuturna illa sit, ac post multorum annorum langores morte excepta, in causa fuit, vt à pristino concubinatu separarentur, multò magis recipienda est interpretatio ista, tãquam cui verba, & mens legis directò conveniant; cum enim lex dicit, perseverantiam in eadem consuetudine cum ancilla usque ad mortem domini intervenire debere, vt illa libertatem consequatur, non vult dicere perseverantiam usque ad diem obitus; si enim sic intelligeremus, diceremus, dominium, tanquàm in ancillæ suæ concubinatu usque ad mortem animi affectu permanentem, in sempiternam servitutem ire, necesse esse, vt illa morte illius ex prædicta causa ad temporalem perveniat libertatem, nec aliàs locum fore decisioni *d. l. final.* quod absolum est. Dicendum ergo erit, perseverantiam concubinatus, quæ durat usque ad infirmitatem domini, quam mors ejusdem secuta est, sive brevi, sive longo annorum tempore, illa perduraverit, eam esse quam lex requirit, ad mortem usque domini duraturam.

7 Tertiò ampliatur *d. l. fin.* seu declaratur, vt procedat etiam in casu, quo dominus per religionis ingressum ab ancillæ suæ concubinatu recessit; hoc enim casu perinde habebitur, ac si usque ad mortem suam in turpi consuetudine permansisset, adhuc vt professione illius, quando aliter de ancilla quam habuit in concubinam, & de liberis ex

ea susceptis non disposuit, libertate illi adipiscantur; monachus enim pro mortuo habetur, & mundo mortuus est, qui Deo in religione vivit, *cap. placuit 2. 16. quest. 1. notat gloss. in Auth. idem est C. de bon. qua liber. per l. Deo nobis §. 1. C. de Episcop. & cleric. ubi communiter Scribent. & in cap. in presentia, de probat.* Atque ita, qui usque ad monachatum permansit in concubinatu, ad mortem usque permansisse censendus erit, vt habeat locum dispositio *d. l. final.* præsertim libertatis favore. Quod verò dicimus de perseverantia in ancillari concubinatu usque ad monachatum, non sic intelligimus, vt necesse sit, à thoro ire ad chorum; sed satis erit, vt turpem vitæ consuetudinem de relinquat, ad meliorem respiciens, ac deinde optimam partem eligens monasterium ingrediatur.

De illo sanè dubitari potest, an eadem interpretatio admitti debeat, domino castè, & honestè vivere eligente, in seculo tamen; vt ita in casu isto ancillæ tribuatur, quòd tribuitur si in domini concubinatu permanserit usque ad obitum illius, ne aliàs dicatur, quòd plus tribuitur luxuriæ, quàm castitati, contra *regul. l. his solis, in fin. Cod. de revocand. donat.* Verùm, quia dispositio *d. l. final.* non procedit castitatis, aut luxuriæ ratione, sed propter præsumptam domini voluntatem erga eam, quam concubinæ affectu tractavit, quoad tractare ita potuit, ratio hæc affectionis, cessat erga illam quam volens dereliquit; nec verba legis huic calui modo aliquo adaptari possunt, idcirco ad illum extendenda nō erunt.

8 Quartò amplianda est decisio *d. l. final.* vt procedat etiam præmortua ancilla liberis relictis; si enim dominus illam usque ad tempus mortis ejus, intelligendo prout sup. concubinatio tractavit affectu, quavis illa prius quàm dominus moriatur, superstitibus filij morte domini ac patris eorum libertatem consequentur, quia quòd ad eos spectat, eadem in casu isto tacitæ, seu interpretativæ voluntatis ratio militat, quam considerat *d. l. final.* ad casum domini prædefuncti; quòd enim loquitur ibi in casu quo dominus præmoritur, & usque ad mortem suam in concubinatu cum propria ancilla permansit, ex eo est, quia lex libertatem ancillæ, ex causa concubinatus cum domino suo edicere, principaliter intendit, ac liberorum etiam, si fortè suscepti fuissent; idcirco præventæ in domino mortis speciem proposuit, quo matrem, ac liberos pariter eadem comprehenderet determinatione. Atque ita hic est vnus casus, in quo liberi in terminis *d. l. fin.* libertatè consequuntur, quã mater adepta nunquam fuit.

9 Secundus erit, cum dominus de ancilla ipsa quam habuit in concubinam ultimo eloquio disposuit, eam alicui legando, vel hæredibus relinquendo, liberis prætermisissis; hoc enim casu illa secundum expressam domini voluntatē in servitute manebit, tametsi in concubinato illius permanisset usque ad mortem ejus, juxta *d. l. final.* liberi verò, de quibus actum nihil est, præsumptæ voluntatis beneficio fruuntur; quod, nihil est quod impediatur; quinimò expressa in persona matris dispositio ad servitutem illius tendens, bonum pro sobole ex ea suscepta præstat argumētum, de quo in *l. cum prator, in princ. cum gloss. ibi ff. de judic.* Et denique, liberorum causa in specie ista, tanquam omissa remanet sub dispositione juris, de quo in *d. l. final. juxta reg. l. commodissime, ff. de liber. & posth.* Qua ratione, idem est conversò probandum erit, si forte casus eveniret, quòd pater de liberis ultimo eloquio disposuisset in servitutis causam tacita ancilla quam habuit in concubinam.

10 Tertius, & ultimus casus est, cum ancilla, dum sub domini sui concubinato vivit, cum alia fornicatur, & id illum latuit; hoc enim casu illa morte domini libertatem non consequetur, quam liberi ex ea suscepti obtinebunt. Et, quod ad illam attinet, ratio est, quia, ut dictum jam est, ancillæ libertas in specie *d. l. final.* nititur præsumpta domini voluntate, & affectione erga eam quam habuit in concubinam; quæ præsumptæ voluntatis, & affectionis ratio cessat in illa, quæ domino in ipso concubinato fidelitatem non servavit. Nec quidem debet ex eo præmium reportare, cujus fidem violavit *l. auxilium, in fin. ff. de minorib.* Accedit, quod uxori relicto à marito, non debetur illi, quæ adulterium commisit, tanquam tacita contraria voluntate revocatum, secundum *gl. ff. sententiam in l. fideicommissum. C. de fideicommiss. quam notabilem dicit Palat. in repetit. rubr. de donat. inter vir. & vxor. §. 67. num. 5.* si ergo, quod expressa voluntate relicto est, tacita censetur ademptum propter injuriæ causam, quæ testator ignoravit, multò magis propter injuriæ causam non censetur relicto, quod alias, illa non existente, tacita voluntate datum censeretur.

11 Et non obstat, si dicatur; levis injuriæ causa non censeri ademptum legatum, sed gravissimam intervenire oportere *l. 3. §. final. ff. de adimend. legat.* Unde, non valere argumentum de uxore adulterante, quæ gravissimam irrogat viro injuriam, ad concubinam fornicantem, quæ non ita offendit; factor enim, disparem esse utriusque injuriæ causam, & rationem, atque ita de vna ad alte-

ram data paritate terminorum non valere argumentum; unde eveniet, quòd concubinæ relicto à concubinario suo, tacita voluntate non censetur ademptum, ex eo quòd illa ab alio cognosci passâ fuisset; quanvis in uxore adulterante contrarium dicendum sit propter gravissimam viro illatam injuriam; sed casus de quo agimus dissimilis est, quia in eo non agitur de adimendo legato expressa voluntate relicto, sed de non inducenda pro eo tacita voluntate; & facilius impeditur quid faciendum, quam tollatur jam factum, juxta *regul. l. patre furioso, ff. de his qui sunt sui, vel alien. jur.* Nec est omittendum, ancillam sub domini sui concubinato existentem, maiorem illi admissio alio facere injuriam, quam quæ concubinarij sui ancilla non est, propter obsequium domino ab ancilla debitum, maioremquè reverentiæ causa fidem ab ea præstandam.

Adeo, ut si aliquis velit, legatum à domino relicto, in hac specie ademptum censeri, nõ difficile cum illo in hanc ibo sententiam ex prædicta ancillarum reverentiæ causa, quæ maiorem ab illa exigit fidem, maioremquè idcirco illius violatio injuriam secum affert. Quòd si adhuc aliquis dura cervice contendat, nec sic gravissimam causari injuriam, quæ requiritur ad inducendam tacitam legati revocationem in *d. l. 3. §. final.* Responderi illi poterit, *text. ibi de injuria gravissima non loqui, sed de capitali, aut gravissima inimicitia post testamentum succedente inter testatorem, & legatarium; porro, inimicitia talis intervenire inter eos potuit absque aliqua testatoris offensa à legatario illi superinducta; ut ita text. de gravissima inimicitia loquens; non finè ipsius text. injuria ad gravissimam necesse trahatur injuriam.*

ARTIC. VNDECIMI.

SUMMARIA.

- 1 **D**E etymologia verbi, Clericus, & de origine illius, & honestate maxima quæ requiritur in clericis.
- 2 Clericis non licet cohabitare cum suspectis mulieribus, etsi propinque sint Possunt verò familiaris ministerij causa apud se retinere etiam extraneus in quibus senilis etas omnem removet suspicionem.
- 3 Clericis prohibetur domos mulierum ingredi, etsi commatres sint; nec licet illis sanctimonialium monasterium frequentare; & quando frequentatio dicatur.

4 Cleri-

- 4 Clerico in sacris constituto nunquam licui contrahere matrimonium; in minoribus vero, si contrahat, beneficio, si quod habet, ipso iure privatur uxore retenta.
- 5 In Ecclesia Orientali uxorati ordinari permittuntur: qui vero uxorati non sunt, si sacris initiantur, uxorem ducere deinceps non possunt. Et intelligitur text. in cap. aliter, dist. 31.
- 6 Simplex fornicatio, quæ in laicis contentioso foro non punitur, in clericis punibilis est pena arbitraria.
- 7 Presbyteri cum soluta fornicatio an adulterij crimen secum involvat.
- 8 Probatur, clericum non committere incestum cum muliere sibi aliunde non colligata fornicantem. Nec item stuprum committit eo quod clericus est, nn. sequenti.
- 10 Cum communi probatur, quolibet clericus sacrorum ordinum coitu sacrilegium committi.
- 11 Agitur de pena clerici concubinarij statuta sacro Concil. Trident. sess. 25. cap. 14. de reformat.
- 12 Clericus concubinaris ante admonitionem non incurrit penas suspensionis, aut depositionis sacro Concilio statutas, sed alijs, vel iudicis arbitrio puniendus est.
- 13 Communis sententia refertur, quæ tradit, clericum sacrorum, aut minorum ordinum, manifestum concubinarium suspensionis penam ipso iure incurrere secundum antiquos canones, ita ut si ordinis ministerio se immisceat, irregularis maneat.
- 14 An hodie stante Concilij decreto d. cap. 14. ejusmodi clericus antequam admonitus sit ut ibi, eandem antiqui juris suspensionis penam incurrat.
- 15 Probatur, clericus concubinam sacrilegij crimen committere, & mixti fori esse, etiam non manifestam.
- 16 Incestus crimen detestabile est, & varijs penis utroque jure punibile. Et committitur cum consanguineis, aut affinitibus intra gradus prohibitos.
- 17 An incestus commissus in cognationem spirituales, quam jus canonicum introducit, penis à jure civili impositis incestus crimini punibilis sit.
- 18 Sacerdos contrahit spirituales cognationem cum ea quam audit in penitentiario foro, sicut cum illa quam baptizat. Et intelligitur text. in cap. omnes quos 30. quest. 1.
- 19 Sacerdos qui in ipso confessionis actum mulierem ad rem veneream sollicitat, graviter delinquit, & Inquisitorum examini subicitur Apostolica bulla. Et an eadem comprehendatur, qui sollicitat paulò, ante confessionem, vel statim post illam, declaratur.
- 20 Adulterij crimen grave est, propter quod clericus perpetua depositionis pena punitur, secundum communem, & nu. 21.
- 22 Occidens clericum cum uxore in adulterio deprehensum non incidit in penam canonis, si quis suadente 17. quest. 4. Et quid si cum sponsa inveniat.
- 23 Filij clerici sacrorum ordinum spurij dicuntur, quanvis patrem certum habeant. Et de Etymologia verbi, spurius, & de duplici illius significatione agitur. Et remissivè de spurij.
- 24 Filij presbyterorum cum patribus suis habitare interdicitur.
- 25 Clerici spurios suos alere debent, si aliunde non habent unde alantur, etiam de redditibus prebendarum, si bona alia patrimonialia non habent ad filios alendos.
- 26 Presbyterorum filij ex quocunque coitu suscipiantur, ex damnabili, & punibili coitu suscipiuntur, & ideo nec matri succedere possunt.

ARTIC. XI.

De honestate Clericorum.

Postquam singulos fæminarum status percurramus, de honestatis jure quod ad masculos pertinet, agendum nunc est; & ut ab honestioribus, & in quibus maior requiritur honestas, incipiamus, clericos præponimus.

1 Sunt enim clerici in sortem Domini vocati; unde, & nomen, *cleros*, seu, *clericus*, venit, quod latinè, *sortis*, vel, *hereditas*, dicitur, vel quia clerici de sorte Domini sunt, vel quia Domini partem habent, ut ex D. Isidor. lib. 7. etymologiar. cap. 12. habetur in cap. *cleros*, distinct. 21. ad quos est illud Principis Apostolorum 1. cap. 2. *Vos autem genus electum, regale sacerdotium, gens sancta, populus acquisitionis, &c.* Sed, & nomen ipsum, *clericus*, altissimam, & nobilissimam trahit originem à Mathia Apostolo, qui sorte electus fuit, & primus per Apostolos ordinatus, ut in d. cap. *cleros* Hic ergo tam electus, ac Deo dilectus hominum status summam exigit honestatem, quam in illis summè commendat Imperat. in Ath. quomodo oporteat Episcop. in princ. capit. 1. ubi sic ait, *Ideoque nihil sic erit studiosum Imperatoribus, sicut sacerdotum honestas cum utique, & pro illis ipsi semper Deo supplicent.* Et paulo post, *Nos igitur maximam habemus sollicitudinem circa vera Dei dogmata, & circa sacerdotum honestatem; quam illis obtinentibus credimus, quod per eam maxima nobis donabuntur.*

buntur à Deo, & ea qua sunt, firma habebimus, & qua non dum haecenus venerunt, acquiramus. Qui ergo tam sublimē à Deo statutum adepti sunt, à cuius superna clementia sacerdotium est, & imperiū, vt idem Imperat. ait d. *Auth. quomodò oport. Episcop. in init.* sacerdotium præponens, vt imperio ipso præstantius ac honorabilius, honestatē promunere suo colere, & observare summè debēt; & secundū *Specul. in repertor. tit. de vita & honestat. cleric.* omnibus sui corporis membris à vertice capitis vsq; ad plantā pedis sacerdotes debent honestatem ostendere, ita vt honestatis exēplo alijs sint, & honestatem ipsā præ se ferāt habitu gestu, incessu, sermone, atq; tota vitæ conversatione, pro vt describitur in *cap. clerici, de vit. & honestat. clericor. & in sacro Concil. Trid. sess. 22. cap. 1. de reformat.* Circa vestes sanè, inquit Bald. in rubr. num. 9. extr. de vit. & honestat. clericor. quòd à sordidis abstineant, quia vestes sordidæ inducunt pudorē l. vestem sordidam ff. de injs. & è contra, quòd debent abstinere à vestibus nimis pretiosis, sed mediocribus indui debent, & pompas vestium dimittere; de quo scriptū est, d. Concil. Trid. sess. 14. cap. 6. de reformat. quòd, etsi habitus nō facit monachum, oportet tamen, clericos vestes proprio congruentes ordini temper deferre vt per decentiam habitus extrinseci, morum honestatem intrinsecam ostendant; aliàs præcedente Episcopi admonitione, & non obtemperantes graviter puniunt vt ibi, quia milites Dei sunt, non seculi. Et in propositum honestatis quæ requiritur in clericis plura congerit Azeved. in l. 1. tit. 19. libr. 8. recopil. ex numer. 1. Inijs, itaque, vt principalis virtus, desideratur honestas, & verecundia, quæ quidem sororizant, & vtraque castis moribus perseverat, secundū Bald. dict. rubr. numer. 8. dicitur enim honestas impiementum bonorum morum ad vitam mundam faciendam l. 27. in init. tit. 6. part. 1. laco, suspectas feminas apud se retinere non debent clerici; adeo, vt, etsi de ijs sint, de quibus propter sanguinis conjunctionem naturale factus nihil permittit lævi criminis suspicari, tamen si suspectæ sint, in propria domo retinendæ non sunt, juxta text. in cap. 1. de cohabit. clericor. & mulier. iuncta expositione gloss. 2. ibi communiter recepta secundum Abb. ibidem numer. 2.

2 Notandus verò est text. ille, quatenus nec cum matre suspecta filio clerico cohabitare permittitur, & intelligitur de suspecta erga filium ipsum; quia, instigante diabolo, & in illis scelus per petratum reperitur, vt ibi dicitur. Sanè B. Augustinus nec cum sorore de qua nulla suspicio erat, habitare consensit, dicens, *Que cum sorore mea sunt, sorores mea non sunt,*

vt habetur in cap. legitur 81. distinct. ex quo notatur juxta gloss. ibi, quòd etiam à licitis debemus abstinere, si eorum occasione pervenit ad illicita; licita enim per se est, cum propriore, de qua nulla est suspicio, cohabitatio, & cum propinquis alijs, juxta cap. a nobis de cohabit. cleric. & mulier. & d. cap. 1. cod. tit. iuncta gloss. ibi communiter recepta. Quod tamen de propinquis alijs, sic est accipiendum in transversalibus, vt ultra contentas in d. c. 1. & cap. interdixit dist. 32. & c. cum omnibus 81. distinct. non extendatur; quæ enim vltioris gradus sunt, pro extraneis habebuntur, quarū & si suspectæ non sint, contubernium clerico licitum non est, vt in præcatis locis, & l. cum qui C. de Episcop. & cleric. & cum illis habitantes anathematizantur Concil. Bracarés 1. (quod celebratum est circa tempora Honorij Pap. 1.) cap. 1. Canon. 15. Si tamen senilis ætas omnem omnino suspicionem excludit, retineri licitè possunt pro familiari ministerio; quanvis nec in isto casu extranearum mulierum cohabitationem clerico licere, teneat Bermond. in commentar. ad tit. de publico concubinar. verb. tenent, concl. 6. subdens pro ratione, quia magis frequenter delinquitur; vbi à suspicione delictum potest esse tutum. Quod tamen durum est, nec vltu recipitur, contrariumquè videtur permittere text. in d. c. interdixit, in fin. ibi, aut etiam eas idoneas personas quæ fugiant omnes suspensiones.

3 Non solum autem clericorum cum mulieribus cohabitatio prohibita est, sed etiam accessus ad eas illis prohibetur, & solum cum sola loqui, cap. clericus, & c. clericus 81. distinct. quanvis commatres sint, nam, & cum cōmatribus conversationem illis interdici debere, tradit Farinac. in praxi 4. part. tit. de delict. carn. quest. 128. num. 74. in fin. ex Decian. ab eo relato in tract. crimin. libr. 6. cap. 21. rubr. de concub. cleric. num. 41. sæpe enim compertum fuit, vt dicit Ioan. Andr. ab eo ibid. relatus in cap. sicut, de homicid. quòd clerici imprægnaverunt suas commatres. Nec illis licet sanctimonialium monasteria sine manifesta, & rationabili causa frequentare, cap. monasteria, de vit. & honestat. clericor. vbi etiam laicis hoc interdicitur; & glossa 2. ibi dicit, ex duabus vicibus frequentationem induci; quod non placet Hostiens. qui secundum communem loquendi vsum, determinandum hoc censet, sed Ioann. Andr. quem sequitur Abb. ibi numer. 5. sentit, quòd si post admonitionem accesserit, habeat locum dispositio text. & ante admonitionem pæna de qua ibi non incurritur; juxta text. cum gloss. final. ibid.

4 Quia verò, castitas summa, & innumera-

merabilis honestas requiritur in clerico sacris insignito, matrimonium contrahere prohibetur *c. 1. c. sanè 2. de cleric. conjugat.* & si de facto contrahat, ultra alias juris penas, de hæresi suspectum videri, scripsit Bermond. *in commentar. de public. concubinar. verb. & alios non publicos concubinarios, num. 4.* quod tamen intelligitur secundum Decian. *dict. tract. crimin. lib. 6. cap. 22. rubr. de cleric. contrahent. matrimon. num. 11. relatum, & secutum à Farinac. dict. quest. 138. num. 95.* quando contraxit putans id sibi licere. In minoribus autem constitutus contrahens, beneficio, si quod habet, ipso jure privatur, retenta vxore *d. cap. 1. cap. quod a te, eod. titul. tradit. Farinac. dict. quest. 138. num. 101. cum sequentib.* & innumeris citatis probat Sanch. *de matrim. libr. 7. disput. 42. numer. 4.* & de hoc copiosum edidit tractatum, de cælibatu sacerdotum non abrogando inscriptum Marquard. *de susanis, vbi multa in propositum adducit, reperitur tom. 14. tractatum juris, & ibi 1. part. cap. 7. in fin. ait, quod licet ingens sit flagitium concubinitus, & fornicatio clericum in sacris constitutorum, tamen secundum Patrum sententias, sceleratiora sunt nuptiæ eorum, subditquæ, quod nulla vnquam fuit controversia apud aliquam nationem in populo Christiano, nec vnquam permittitur, sacerdotem ordinatum vxorem ducere; quod ipsum ante eum observavit Bermond. *de public. concubinar. in prefation. num. 19.**

5 Et intelligitur de Occidentali Romana Ecclesia; in Orientali, namque, de qua loquitur *text. in cap. cum olim, de cleric. conjugat.* vxorati ordinari permittuntur vxore retenta; si verò sacris initiantur, contrahere deinde non possunt, sed castitatem servare tenentur, tradit Salzed. *in addit. ad Bernard. in pract. cap. 8. liter. A. post eum Farinac. d. quest. 138. num. 90* Sanch. *de matrim. dict. libr. 7. disput. 28. numer. 3. cum duob. sequentib. post Azor. ab eo citatum lib. 13. institution. moral. cap. 12. quest. 3. & 5. quod ait Bermond. d. prefat. num. 20.* esse contra plurimos, qui fronte inexcogitata asserunt, presbyteros Græcos posse contrahere matrimonium, quibus aperte repugnat *text. in dict. cap. cum olim, & in cap. si quis eorum 32. distinct. vbi gloss. idem notavit per text. ibi contra contrarium asserentes; & ad text. in cap. aliter, distinct. 31* qui pro illis facere videtur, respondendum erit juxta gloss. *ibi verb. copulantur, quod verba illa, matrimonio copulantur, referenda sunt ad copulam post susceptum sacrum ordinem habendam cum vxore antea ducta.* De permissione verò ista, ejusque causa in Orientali illa Ecclesia agit Marquard. *d. tract. de cælibat. sa-*

cerdot. non abrogand. 2. part. cap. 9. Et de causa, & rationibus propter quas clericis sacrorum ordinum, in Romana Ecclesia, matrimonio vti, est prohibitum cum perpetuæ castitatis vinculo, fusillimè per eundem in toto serè tractat. *presertim in 1. & 2. illius parte, & Bermond. d. prefat. num. 22.* Et de hoc est antiquissimus Apostolorum Canon. *cap. 27. alias 25. sub init. tom. 1. Concil. general. cujus verba sunt, Innuptis autem qui ad clerum proventi sunt, precipimus, ut si voluerint vxores accipiam; sed lectores, cantoresquæ tantummodò.* Et Concil. Toletan. *9. cap. 10.* statutum fuit, filium clerici in sacris ordinibus constituti ex libera muliere susceptum sub specie matrimonij scienter contracti, ipsius ecclesiæ cui pater inseruit, servum fieri; habetur *in cap. cum multa 15. quest. 8. ejus meminit Covar. de sponsal. 2. part. cap. 8. §. 5. num. 17. vbi Roman. notat, vt nimis largè Canonem illum trahentem ad omnes clericorum filios etiam qui sub specie matrimonij suscepti non fuerint, singul. 520.*

6 Fornicatio autem, quæ simplex in laicis in foro contentioso non punitur, in clericis punibilis est; & graviter quidem ab initio Ecclesiæ primitivæ; habetur enim Canon. Apostolorum *25. Episcopus, aut presbyter, aut diaconus, qui in fornicatione, aut periurio, aut furto captus est, deponatur; refertur in cap. presbyter, aut diaconus 81. distinct.* Sed quia hodie de qualitate pænæ variant Doctores. vt videre est apud Abb. *in cap. at si clerici, nu. 35. de judic. ibidem numer. sequenti* iudicis arbitrio eam relinquit, æstimandam ex circumstantijs, & scandalum de oriente, & consuetudine etiam patriæ, monens tamen, quod semper in isto delicto iudex inclinet in mitiorem partem, quod dixit propter criminis absconditatem; quæ tamen ratio contrarium tuadere poterat ad compescendum delictum; sed regulare illud est in quacunque pænali accusatione, quia melius est propter misericordiam rationem reddere, quàm propter crudelitatem *cap. alligant 26. quest. final. & hanc sententiam communem refert, & sequitur Bermond. d. verb. Et alios non publicos concubinarios, num. 10. cum sequentib.* Marquard. *d. tract. 3. part. cap. 2. num. 2. Paul. Grilland. tract. de pen. omnifar. coit. illicit. quest. 7. num. 2. & quest. 9. nu. 3. Menoch. de arbitrar. lib. 2. cent. 5. cas. 418. num. 3. & ex alijs communem refert, & sequitur Bernard. Diaz. in pract. criminali Canon. cap. 78. & Salzed. Complaten. sis in addit. ad eum ibid. Ioan. Azor. institut. moral. 2. part. lib. 6. cap. 7. quest. 12. vbi Abb. opinionem communi consentu receptam dixit, ac sibi magis placere, & quia minor, & benignior est in pænâ, pluribus citatis Farinac. *d. tract. de cælibat. sa-**

titul. de delicto carn. quest. 137. num. 16. cum sequentibus.

7 Non minor verò dubitatio est, an presbyteri cum soluta fornicatio alia secū crimina involvat. Et primò, de adulterio controversatur; quidam enim affirmant, alij verò negant, ut videre est apud Felin. d. cap. at si clericus n. 14. vbi negantes sequitur, tenetquè, presbyterum cum soluta simplicem tantum committere fornicationem, idem tenet Bermond. d. verb. & alios non publicos concubinariorum, num. 12. vbi pro hac sententia citat text. in cap. quia circa, de bigam. & in c. presbyter, ibi, quod fornicatus fuerit, vel adulterium commiserit, dist. 28. eamquè post citatos ab eo limitat in episcopo, & religioso, sequitur Marquard. d. tract. de calibat. sacerdot. non abrogand. 3. part. c. 1. nu. 13. in fin. Grilland d. tract. de pœv. omnifar. coit. quest. 15. (quæ est ultim. illius tractatus) num. 2. Palæot. de noth. & spur. cap. 16. n. 14. cōmunem tradit, & sequitur Clar. in §. fornicatio, num. 18. Farinac. d. titul. de delict. carn. quest. 146. numer. 30. vbi scripsit, quòd verior, & magis recepta est Doctorum sententia, quòd clericus cum soluta non committit, nisi simplicem fornicationem; cum quibus in hoc convenio per jura sup. dicta. excepta sacrilegij causa de quo infra tamen idem Bermond. d. commentar. de public. concubinar. in prefation n. 23. contrarium tenuisse videatur, vbi scripsit, & probare intendit, sacerdotem fornicando incidere in adulterium, stuprum, incestum, sacrilegium, & peccatum contra naturam, quem eo in loco citat, & sequitur Menoch. de arbitrar. d. cas. 418. nu. 7. cum duob sequentibus.

8 De incestu est glossa penult. in l. 2. C. de Episcop. & cleric. quæ concessit illis post sacros ordines susceptos, incestos vocat; quæ gloss. commendat ibi Bart. & sequitur Bald. ultim. notab. Palat. in repet. rubr. de donat. inter vir. & vxor. §. 39. num. 6. & communem Legistarum tradit Grilland. d. quest. final. nu. 3. de quo latè Cald. tract. de nominat. emphyteut. quest. 19. nu. 51. cum duob. sequentibus. Sed contra gloss. tenet Cyn. in dict. l. 2. versicul. Quare hic, & omnes qui simplicem tantum fornicationem committit, dicunt; & in specie contra glossam illam tenet Bermond. de public. concubinar. rubric. de incestu, numer. 30. & illam acriter reprehendit Anan. in c. significavit, numer. 4. versicul. Tu considera, de adulter. vbi scripsit, quòd glossa illa est periculosa, & plusquam periculosa, quia si esset verum, quòd sacerdos pro simplici fornicatione committeret incestum, non posset absolui nisi ab Episcopo, per id quòd notat glos. in cap. 2. de penitent. & remission. libr. 6. & subdit, quòd illa gloss. debet ab radi per sacerdotes, quia est

nimis periculosa; ita Anan. quem refert, & sequitur Marquard. d. cap. 1. nu. 4. communem refert, & sequitur Clar. in §. fornicatio, versic. Cum presbytero, Salzed. ad Bernard. in pract. cap. 79. verb. Audire divina, versicul. Sunt quidam. Cald. d. quest. 19. num. 53. in fin. vbi opinionem istam cōtra gloss. benigniorem vocat & eam sequitur Covarr. de sponsalib. 2. part. c. 8. §. 5. num. 14. Rojas in epitom. success. cap. 20. num. 35. vbi glossam illam ex Salyc. ibi, & alijs communiter reprobari, tradidit. Et sanè, contra gloss. tenendum est, quia incestus non committitur nisi cum consanguineis, & affinibus, carnalibus, aut spiritualibus, ut explicat Bermond. d. rubr. de incestu, numer. 1. cum duobus sequentibus. porrò, inter sacerdotem, eo quòd sacerdos est, & feminas aliunde illi non colligatas nulla cognatio spiritalis reperitur contracta, igitur incestus non committitur inter eos.

9 De stupro multò minus est dubitandum attenda diffinitione illius, quam ponit text. in cap. lex illa 36. quest. 1. vbi dicitur, quòd stuprū propriè, virginum est illicita defloratio; quæ sanè defloratio carnalis est, & spiritaliter considerari non potest. Et multò minus peccatum contra naturam, dici potest simplex presbyteri fornicatio, nisi appellatione naturæ, jus naturale intelligatur, quòd simplex etiam laicorum fornicatio offendit.

10 Super est ergo sola sacrilegij despectio, in quo maior dubitatio vertatur; quia clerici sacrorum susceptione Deo devovent, ejusque mundo ac sancto ministerio, ad quòd quia summa corporis & mentis castitas & munditia desideratur, eam saltem implicite vovere visunt, quasi antecedens ad illud necessarium, juxta reg. l. 2. ff. de jurisdic. omn. jud. l. ad rem mobilem l. ad legatum ff. de procurator. Atquè ita videtur, quòd per quemlibet coitum sacrilegi efficiantur, quali coipto peccantes in sacrum ministerium cui se addixerunt, quòd probat Azor. institution. moral. 2. part. lib. 6. cap. 7. quest. 12. versic. Sed dubia, & proconstanti ponit, & commune Theologorum dicit Petr. de Ledesma in summ. 2. part. tract. 27. c. 14. conclus. 2. Contrarium nihilominus probat Bermond. de public. concubinar. rubr. de sacrilegio, nu. 1. constituta differentia inter seculares clericos, & personas religiosas quæ castitatem expressè vovent, eandem constituit Grillandin. d. quest. 15. n. 2. Palæot. d. c. 16. n. 14. & sequenti, tenet Clar. d. §. fornicatio num. 18. quæ opinio, & si æquior sit, verior tamè cōtraria videtur, quæ communiter tenetur, per ea quæ dicta sunt, & quia secularis sacerdos, sacra etiam persona est, quæ cōmixtione carnali violatur; ex quo cavetur vna sacrilegij species

cies quam primo loco posuit Caietan. *in sum. verb. sacrilegium, in princ. ubi, prope fin.* scripsit, quòd sacrilegium est si sacerdos fornicetur, quia sanctificatus est ad castitatem; non autem si blasphemet, quia non est ad ejus oppositum directè sanctificatus. Utcunque verò sit, illud constat, quòd clerici fornicatio, etsi ut simplex reputetur, attentata persona mulieris cum qua committitur, tamen, tam propter ipsius clerici personam Deo dicatam, quàm propter aliorum scandalum, grave crimen est, & judicis arbitrio punibile. Cautus verò iudex esse debet, ne temerè condemnet, quem sacer vitæ status commendat, vnde maior scandali inde surgentis damnum oriatur; in manifestum ergo fornicatorem strictè animadvertat, non manifestum manifestari, non linat, memor ejus quod de Constantino Imperatore legitur, cujus infra mentionem faciemus.

11 Malum, itaque, est, clericum fornicatorem esse vago concubitu, ut ex prædictis constat, sed concubinam habere peius est, quod, & clerici nomine dicitur indignum, Concil. Trident. *sess. 25. cap. 14. de reformatione*, graviterquè Concilio ipso, & Pontificio jure crimen hoc punitur vsque ad depositionis ab officio, & beneficio pœnam sacro ipso Concilio statutam, *d. cap. 14.* ubi non abstinentes se ad primam Superioris monitionem, tertia parte fructuum, obventionum, ac proventuum beneficiorum suorum, & pensionum ipso facto privantur, quæ fabricæ ecclesiæ, aut alij loco pio, arbitrio Episcopi applicatur. Intelligitur verò de privatione duratura, quandiu ille in turpi conversatione perdurat. Si verò, secundæ deinde monitioni non pareat, fructus omnes, proventus beneficiorum, & pensiones eo ipso amittit, similiter applicandos; & in suspensionis pœnam incurrit ad Ordinarij arbitrium; quæ suspensionis pœna, cum ad Ordinarij arbitrium sit imponenda, ut ibi, ipso jure non incurritur, in casu isto, sed lata sententia. Postquam, quasi sententia ipsa tertiæ, ac postremæ monitionis loco sit, si adhuc in crimine perseveret, in perpetuum privatur ab officio, & beneficio, & pensionibus quibuscunque ecclesiasticis, atque in habilis in posterum, & indignus redditur, donec post manifestam vitæ emendationem, à Superiore cum eo ex causa, visum fuerit, dispensandum? Semper tamen clerico concubinario ex relictibus beneficij alimenta præstari debere ad vitæ subsidium, si aliunde non habeat vnde se alat, tradit Salzed. ad Bernar. *in præct. dict. cap. 79. verb. Audire divina, versicul. Nec huic clerico, ubi pro hac sententia citat Bermond. de public. concubinar. verb. a perceptione fructu-*

um, nu. 11. qui data concubinarij contumacia oppositum censet *ibi in nu. sequenti*; Salzedum verò refert, & sequitur Petr. de Ledesm. *in sum. 2. part. tract. 27. cap. 18. dub. 1. versicul. Digolo secundo*; qui consequenter agit, an etiam in casu isto pœna Concilij in quotidianis distributionibus locum habeat, & affirmativè respondet secutus Navar. *ab eo citatum libr. 5. consilior. titul. de verbor. significat. conf. 6. in quam sententiam alios novissimè citat eosdem secutus Lusitanus noster vir bene eruditus Barbof. Vimaransenfis in remissionib. ad Concil. super d. cap. 14. num. 4.*

Atque ita discrimen inter hunc, & præcedentes casus in eo consistit; quòd in primo, pœna amissionis fructuum, proventuum beneficiorum, & pensionum non extenditur ultra tēpus delicti; idcirco, concubina verè dimissa, pœna hæc cessat, nec de vitæ alia emendatione necesse est edocere; in secundo, etiam ultra tēpus delicti extenditur pœna, juxta Superioris arbitrium cui committitur; in tertio verò & ultimo, quia pœna in perpetuum irrogatur, dispensatione opus est, ut dicitur *d. cap. 14.* ad cujus impetrationem, non solum concubinæ dimissio, sed manifesta etiam vitæ emendatio præcedere debet. Atque ita, duo copulativè requiruntur, ut dispenset Episcopus, nempe, concubinæ dimissio, & manifesta vitæ emendatio; explicat Bermond. *verb. usque quo cum eis, & cat. & ibi ex num. 4.* quando ad hoc manifesta vitæ emendatio dicatur. Sin autem post concubinam semel dimissam, intermissum consortium repetant, vel alias hujusmodi scandalosas mulieres sibi adjungant, præter prædictas pœnas excommunicationis gladio plectuntur. *d. cap. 14.*

Et additur, quòd nulla appellatio, aut exceptio prædictam executionem impediatur, aut suspendatur; quod Salzed. ad Bernard. *d. c. 79. verb. ab officio, & beneficio, versicul. Est tamen, interpretatur, ut procedat, quando iudex superior non justificata appellatione, nec visis actis processus inferiorè inhibere contendit, aliàs secutus; quod æquè observat ad interpretationem ejusdem Concilij *sess. 24. c. 10. de reformatione*, ubi de visitatione, ac morum correctione agitur, cum facultate exequendi Episcopis commissa, appellatione, aut exemptione vlla non obstante; & cum illo remissivè transit Farinac. *in praxi d. titul. de delict. corn. quest. 138. numer. 80. in fin. & alijs citatis ad interpretationem Concilij. dict. cap. 10. observat Vimaransenfis Barbof. in remissionib. ad locum ibi, nu. 2. qui numer. sequenti tradit, appellationis inhibitionem de qua ibi, de suspensione intelligi, & de non de devolutiva secutus Lusitanum item virum doctum Thom. Valac.**

allegation. 70. nu. 5. tom. 1.

Dubitari autem potest, an pœna ista excommunicationis ob repetitum turpe confortium tantum habeat locum in casu ultimo, an etiam in præcedentibus, nempe, si ad primam, aut secundam monitionem semel dimissam concubinam, postea repetant, aut aliam teneant. Et videtur, quod ad hos etiam priores casus excommunicationis pœna post ultimum scripta sit referenda; quia ratio omnes comprehendit, & verba nullum excludunt. Clerici vero beneficia ecclesiastica, & pensiones non habente, juxta delicti, & contumaciæ perseverantiam, & qualitatem puniuntur pœna carceris, suspensionis, & inhabilitatis, *ut in d. cap. 14. versicul. Clerici vero; & ibi ultimo de Episcopo subditur. Quas pœnas sacro Tridentin. Concil. declaratas d. cap. 14. in alijs etiam antea Concilijs ferè per omnia sancitas fuisse, recenset Menoch. de arbitr. cent. 5. cas. 418. numer. 12. & de ijs agit Decian. tract. crimin. lib. 6. cap. 21. sub nu. 5. & 6. in discursu, & numer. 25. & 32. Farinac. quest. 138. ex n. 35. cum multis sequentib. & ante eos latissimè Bermond. de public. concubinar. verb. postquam præsentibus, & in sequentib. ad explicationem similis constitutionis, de qua ibi; & quod habeat locum in quocunque clerico etiam minoribus insignito, & prima tantum tonsura, tradit ibid. verb. Clericus, pro quo facit verbum illud, quibuscunque, de quo in d. cap. 14. ibi, prohibet sancta Synodus quibuscunque clericis, &c. quod univèrsale verbum nihil excludit, & omnia includit, ut per eundem Bermond. verb. quod quicunque, & quod nuncupatum Concilij decretum factum de clericis sacrorum ordinum intelligatur, etsi presbyteri non sint, probat Frat. Petr. de Ledesm. in summ. 2. part. tract. 27. cap. 18 conclus. 1. quanvis aliàs leges de concubinis clericorū vel beneficiariorum loquentes non intelligantur de concubinis illorum qui in minoribus sunt, & beneficium non habent, ut tradit Thom. Valasc. cum alijs quos refert, allegat. 34. num. 6. d. 1. tom.*

12 Quanvis autem pœnæ de quibus sup. locum non habeant nisi præmissis superioris monitionibus, ut ibi, tamen non intelligitur, quod clericus antequam admonitus sit, impunè concubinam tenere possit, si enim nec simplex ejus fornicatio impunibilis est, sed arbitrio superioris punitur, ut sup. traditum est, multo magis pro concubinato puniendus erit, non quidem pœnis de quibus sup. nisi post monitiones si illis non obtèpereret; ante eas verò, pœnis à sacris Canonibus, vel statutis ecclesiarum impositis puniri debent, & ita præcipit sacra Trident. Synodus d. cap. 14. de reformat. in princ. Ideo, etsi suspensionis, & depositionis pœnæ

huic crimini antiquis etiam Canonibus sint impositæ, ad eas tamen hodie deveniendum non erit antequam monitiones præcedant, sed pœnis alijs plectendus erit clericus concubinarus, vel etiam judicis arbitrio, juxta Abb. sententiam in cap. at si clerici, numer. 36. de jud. vbi de pœna fornicationis, & concubinitus simul loquitur, cum communi de qua sup.

13 Dubitari verò potest, an hodie ad pœnam suspensionis incurrendam monitio etiam necessaria sit in notorio concubinario; talis enim à beneficio, & omni ordinis officio abique aliqua monitione suspensus manet secundum antiquos Canones cap. præter, dist. 32. tradit Innocent. in cap. vestra, in fin. & ibi Abb. nu. 7. & 8. de cohabit. clericor. & mulier. idem Abb. in cap. ex parte 3. notab. extra de testib. & in cap. cum non liceat, num. 4. de præscript. vbi communem opinionem dixit, probabiliorè dicit Azor. institutio, moral. 2. part. lib. 6. cap. 7. quest. 5. & rursus idem Author. 3. part. lib. 3. cap. 6. versicul. Secundo notandum, communem etiam tradit, & sequitur Bermond. de public. concubinar. verb. postquam præsentibus, & sequitur idem Author verb. & alios non publicos concubenarios, numer. 5. & 6. vbi tradit, quod suspensio durat, quandiu in vitio perseverat, & si interim celebrat, efficitur irregularis ad dispensationem Papæ, idem tradit Navar. in manual. Latin. cap. 25. numer. 76. & sequenti, & rursus cap. 27. num. 154. sequitur. Farinac. d. quest. 138. n. 58. Azor. d. c. 7. quest. 5. in fin. & d. c. 6. versic. Secundo notandum, communem dicit, & secundum eam judicatum fuisse, refert Marquard. de calibat. sacerdot. 3. part. cap. 2. n. 4. vbi addit, hoc locum habere, etiam si ordo ecclesiasticus, sit de minoribus, ut puta, Acolytus, exorcista, aut alius similis; debet enim clericus, si manifestus concubinarus est, abstinere à ministerio illi ordini deputato, & si illi se immiscet, efficitur irregularis, & ita esse communem sententiam, affirmat, per Abb. & alios in cap. 2. de cleric. excommunicat. ultra quos, etiam in initiatis minoribus ordinibus idem tenet Navar. cum Arch. & Turrecrem. ab eo citatis d. c. 25. nu. 76. in fin. & cum alijs Bernard. in practico. cap. 79. num. 2. quos sequitur Azor. d. versicul. Secundo notandum. Dicitur verò manifestus, seu notorius concubinarus, quando de crimine convictus apparet per sententiam, vel confessionem ipsius in judicio factam, vel per facti evidentiam quæ nulla tergiversatione celari potest, secundum Abb. d. cap. vestra, notab. 7. id est, ut explicat. Azor. d. 2. part. lib. 6. cap. 7. quest. & d. 3. part. lib. 3. cap. 6. versicul. Quarto, & Marquard. d. c. 2. num. final. quando publicè tenet concubinam, sicut

vxorem, & nutrit filios, ita vt diffiteri non audeat, nec vlla sit negatio, & remittit ad Hostienl. *de notorio juris, & facti latissime agentem in summ. titul. de cohabitac. clericor. & mulier. §. qui sit notorium; fuse in propositum Bermond. d. commentar. verb. publici autem intelligendi sunt, & sequentib. Palat. in repetit. cap. per vestras §. 21. incip. Ex his patet, à num. 15. cum sequentib. de donat. inter vir, & vxor. vbi tradit, non sufficere, concubinam in delicto deprehendi, vt legibus de publicis concubinarijs loquentibus comprehendatur, sed aliunde debere constare de publicitate, putà, quia videntibus, & scientibus vicinis à concubinario tenetur, & ab eo alimenta recipit, & illum refert, & sequitur Aviles in cap. prator. cap. 47. verb. Manceba publica, num. 1.*

14 Cùm, itaque, notorius concubiniarius secundum antiquos Canones eo ipso sit suspensus ab officio, & beneficio absque aliqua monitione, ita vt si ordinis ministerio se immisceat, maneat irregularis, iuxta communem sententiam (quam tamen, quod ad irregularitatem attinet, tametsi communem fateatur, duram nimis vocat Covar. in Clem. furiosus de homicid. 1. part. §. 1. nu. 5. vbi dixit, quod non auderet, secundum eam iudicare quemquam irregularem esse, tametsi consuleret, vt absolutio, aut dispensatio à Romano Pontifice impetraretur; & pro vtraque sententia varios Authores allegat, & post eum Salzed. in addis. ad Bernard. in pract. d. cap. 79. verb. irregularis, vbi posteriorem hanc sequitur) dubitari potest, an hodie post Concil. Trident. d. cap. 14. vbi suspensionis pœna ad Superioris arbitrium non imponitur nisi bina monitione præcedente, rigor ille antiquus sit observandus. Et in primis, quod per contrariam consuetudinem sit abrogatus, testatur Gu-ttierr. Canoniar. cap. 1. num. 43. & alij citati à Stephan. de Avila tractat. de censur. ecclesiastic. 3. part. disputat. 5. dub. 2. versicul. Sit prima conclusio, & 2. part. cap. 6. disputat. 2. dub. 5. versicul. Hinc sequitur, & ita testantur communiter Moderni, secundum eum ibi. Deinde, idem Author loco prius citato tenet, quod etiam si jus illud antiquum contraria consuetudine non esset abrogatum, hodie sublatum maneret Trident. Concil. d. cap. 14. de reformat. quia loquens de clericis concubinarijs, suspensionis pœnam non imponit nisi monitionibus de quibus ibi præcedentibus; quinimò (quod plus est) nec ex antiquis decretis clericum notorium concubinariium suspensionis pœnam ipso jure incurrere, verius cenlet, & latè probare contendit doctissimus Hispanus Pater Francisc. Suar. (qui tantus vir, toto orbe Christiano famosissimus

propter insignem sacrae Theologiae peritiam, quarta abhinc retro die id est 25. Septembris anno Domini millesimo sexcentesimo decimo septimo, in Vlysiiponensi domo D. Rochi Societatis IESV, è qua ille erat, mortali hac vita functus est, & jam requiescit à laboribus suis, quorum laudabile testimonium in toto orbe terrarum prædicant plurima ab eo elaborata literarum volumina in publicum edita cum magno Christianæ Republicæ commo) is, inquam, vir in tract. de censur. disputat. 31. sect. 4. num. 10. cum sequentib. verius cenluit, clericum etiam propter notorium concubinatum pœnam suspensionis ipso jure non incurrere secundum jus antiquum, probabile tamen contrarium dixit, quod commune est, vt ex supra dictis constat. Mihi sane hac in re videtur, quod consuetudini, vbi illa viget, standum sit; sed illa non extante, sententiam hanc, quam mitior interpretatio commendat, probabilem cenleo, quavis in stricta disputatione contraria defendi posset ex eo, quia Concil. decretum in concubinario loquitur, quem sacrorum Canonum pœnis plecti jubet, & quia de manifesto expresse non loquitur, in eo quod de monitionibus subjicit, de manifesto non videtur intelligendum, vt ita, communi sententia stante de suspensionis pœna secundum antiquos Canones, antiqui juris correctio, in casu non expressio non introducatur; præsertim quia monitio necessaria non videbatur in manifesto, quem muta etiam labia, & tota vicinia satis manent, & frustra satis.

15 Concubinam autem clerici, vt sacrilegam in vtroque foro posse puniri, sentit Felin. in cap. cum sit generale, numer. 14. de for. competent. contra Aret & Frederic. de Senis conf. 67. Mulier accusata, in fin. ab eo citatur, & gloss. & Doctor. in cap. eos, per text. ibi 32. distinct. tenentes, solius ecclesiastici fori esse; quem tamen text. pro contraria sententia retorquet Felin. quam etiam probat Marian. Socin. d. cap. cum sit generale, numer. 22. versic. Tu verò latius, ex eo quia tali coitu committitur sacrilegium, & sacrilegium mixti fori est, juxta text. ibi, vbi idem Socin. notat num. 4. notab 7. 1. si quis in hoc genus C. de Episcop. & cleric. & juribus alijs citatis tradit Paul. Grilland. tract. de pen. omnifariam coitus illiciti, quest. 1. num. 2. vnde inferi Socin. d. num. 23. quod si laicus monialem cognoscat, criminis punitio in laico propter sacrilegium ad vtrumque forum pertinet, & præventioni locus est; & quod concubini clericorum mixti fori sint, tenet Lusitanus Thom. Valasc. secutus alios quos refert, allegat. 34. num. 4. tom. 1. Alij verò distinguuntur

untur inter concubinam clerici manifestam, & occultam, ut manifesta utriusque foro subdita sit, occultam vero laicus iudex punire non possit, ita Anchar. *conf.* 196. *Magnifice, dub.* 2. *quem refert, & sequitur* Anan. *in rubr. de adulter. numer.* 5. Bermond. *de public. concub. verb. penitus arcere, num.* 5. & *sequentib. ubi communem dicit, & sequitur* Palat. *in repetit. cap. per vestras d. §.* 21. *numer.* 3. Aviles *d. cap.* 47. *verb. O clerigo, numer.* 1. & *alijs citatis* Salzed. *in addit. ad Bernard. d. cap.* 79. *verb. Audire divina, versicul. Et non solum.*

Mihi quidem prior opinio indistinctè tenenda videtur, ex ratione illius, quæ est, sacrilegij crimen, quod tam manifestam, quam non manifestam clerici concubinam ligat, & utriusque foro subdit; intelligendo de non manifesto, quod tamen occultum ita non est, ut de illo inquiri non possit, nec judicialiter cognosci; quia latentia peccata non habent vindictam, ut dicitur *in cap. Christiana 32. quest.* 5. *quem tex. citavit* Anch. & *eum secutus* Anan. & Bermond. qui etiam adducunt illud quod de Constantino Imperatore legitur, quem, fertur, dixisse, quod si proprijs oculis videret, sacerdotem Dei peccantem, chlamide sua cooperiret eum, ne ab aliquo videretur; quod de occultè peccante intelligitur, ut non occultè verba illa ostendunt, *ne ab aliquo videretur, cap. in scripturis, 96. dist.* ubi hoc habetur; per quod datur intelligi, Anch. cum dicit, occultam clerici concubinam per secularem iudicem puniri non posse, ne inde sequatur, clericum ipsum diffamari, unde alia mala pullulant, de illa sensisse, contra quam nec ecclesiasticus iudex procedere debeat, eandem ob causam. Iuxta quæ nulla videtur constituenda differentia inter manifestam, & occultam clerici concubinam ad utrumque forum. Quam sanè lex nostra non constituit *libr. 5. titul.* 30. ubi, quasi priorem opinionem de qua sup. secuta, clerici concubinam non facta distinctione inter manifestam, ac non manifestam, per seculares iudices puniri præcipit pœnis de quibus ibi; quinimò, si lex bene attendatur, manifestè de non manifesta etiam loquitur ibi.

16 De incestu clerici sequens se offert disputatio; qui quidem incestuosus coitus, de testabilis est, etiam in laicis, multis de causis, ut videre est apud D. Thom. 2. 2. *quest.* 154. *articul.* nono in corpore, ubi triplicem assignat rationem, præter quartam ex philosopho 2. *politic.* adductam, propter quas incestus specialiter est prohibitus, ut determinata luxuriæ species; & varijs utroque jure plectitur pœnis, de quibus fusè agit Bermond. *de*

public. concubinar. rubr. de incestu, ex num. 6. *cum sequentib.* Paul. Grilland. *de pan. omnifar. coit. illicit. quest.* 2. *cum trib. sequentib.* Covar. *de sponsalib. 2. part. cap.* 6. §. 8. *ex numer.* 2. *cum sequentib.* Bernard. *in practic. criminal. cap.* 84. *num.* 2. & *eius Additionator ibid. verb. deponatur, Clar. in §. incestus, num.* 1. *versicul. Sed quæro, Farinac. in praxi criminal. 4. tom. titul. de delict. carnis quest.* 149. ubi de incestu latissimè per eum in tota illa quæst. Committitur autem cum cõsanguineis, & affinibus intra gradus prohibitos, & hoc Cæsareo, & Pontificio jure.

17 Sed Pontificio etiam spiritualis cognatio reperitur, quam jus civile non cognovit. Unde tradit Bermond. & ut singulare notandum monet *d. rubr. num.* 32. quod pœnæ jure civili impositæ huic incestus crimini, non habent locum in illa incestus specie quam jus canonicum introduxit, sed solummodò in incestu quem jus civile cognovit, quam pœnalis constitutio non est extendenda. Sed hoc inter Doctores controversum est, ut videre est apud Bernard. *d. cap.* 84. *numer.* 3. & *citatos a* Salzed. *in addit. ad eum ibid. verb. a jure canonico, Clar. d. §. incestus, numer.* 3. ubi communes contrarias refert, hanc tamen ut mitiorem, & benigniorem sequitur, quam & in puncto juris veriore credit; & quod negari non possit, quin ista sit magis communiter recepta, dixit Farin. *d. quest.* 149. *num.* 120. *post plurimos citatos in duob. numer. precedentibus,* hanc, & illam communem dicentes; secundum quam, quia punitio incestus, quando inter laicos res agitur, pertinet ad secularem iudicem, & non ad ecclesiasticum, ut pereundem Bermond. *d. rubric. num.* 33. sequitur, quod si laicus spiritualem filiam cognovit, aut matrem ejus, eam, inquam, aut matrem ejus, quam de sacro fonte levavit, vel tenuit ad sacramentum confirmationis, quo spiritualis etiam cognatio contrahitur *cap. final. de cognat. spiritual. libr.* 6. Concil. Trident. *sess.* 24. *cap.* 2. *in fin. de reformat. matrim.* civilibus incestus pœnis plectendus non erit; atque ita pro tam gravi crimine impunitus manebit apud secularem iudicem. Quod tamen accipiendum sic censeo, ut lex loquens in eo qui filiam suam cognovit, non intelligatur de eo qui spiritualem filiam cognovit; arbitrio tamen iudicis erit hic puniendus, vel secundum Canonicas sanctiones etiam in seculari foro, pro crimine incestus, quod omnijure punibile est. Et sic utraque sententia ad concordiam reduci potest.

18 Quod verò attinet ad clericos sacerdotes, non solum cognationem hanc spiritu-

alis filiationis contrahunt cum ijs quas baptizant, & parentibus earum, aut de fonte sacro fulcipiunt, aut tenent ad confirmationem, quod laicis æquè commune est, sed cum ijs etiam quas audiunt in pœnitentiario foro, nam & hæ spirituales etiam eorum filia sunt, æquè vt in baptisate susceptæ; fic enim dicitur in *cap. omnes quos 30. quest. 1. tradit Bermond. d. rubric. de incestu numer. 3. & 23. Farinac. in praxi criminal. 4. tom. titul. de delict. carn. quest. 137. num. 27. & quest. 149. numer. 53. novissimè illustrissim. dom. Roderic. à Cunha Episcopus Portulagrensis super Bulla de confessarijs sollicitantib. mulieres in confessione, quest. ultim. num. 2. vbi alios citat.* Contrariam verò sententiam, sacerdotem, scilicet, crimen incestus non committere cum ea quam de confessione audit, cum *Sot. in 4. dist. 42. quest. 1. art. 2. tenet Azor. instit. moral. 3. part. libr. 3. cap. 9. quest. 5. camque intrepidè, & constanter tenet Petr. de Ledesma in summ. 2. part. tract. 27. cap. 13. conclus. 4. versicul. A esta difficultad, vbi ait, quod hanc docent, & docere debent Doctores omnes, & movetur, quia nulla spiritualis cognatio, secundum eum, ex sacramento confessionis iure introducta est, sicut ex sacramento baptismatis; in quo Vir doctus loquutus est contra tex. expressum in d. cap. omnes quos, vbi, quod attinet induendam spiritualem filiationem, hoc & illud sacramentum æquiparantur: *Omnes quos, inquit, in pœnitentia suscipimus, ita nostri sunt spirituales filij, vt & ipsi quos, vel nobis susipientibus, vel sub trina mersionis vocabulo vnda sacri baptismatis regeneravit; & paulò post, Omnes quos in pœnitentia accipimus, ita filij nostri sunt, vt in baptisate suscepti.* Quod tamen accipimus sic est, vt spiritualis ista filiatio non ita perpetua sit, vt illa quæ oritur ex sacramento baptismi, & chrismat s, quæ manet in perpetuum; quæ manet in perpetuum; quæ verò causatur ex pœnitentiæ sacramento; mutatione loci, seu personæ extinguitur, ita vt, si alium mulier eligat, cui confiteatur, priore de relicto, spiritualis filiatio cum illo contracta extinguitur vnde, si prior sacerdos cum illa deinceps fornicetur, non dicetur coite cum filia spirituali.*

19 Quamvis autem grave peccatum sit, cum filia spirituali ex hac aut illa causa suscepta coire, propter quod sacerdos dignitate, officio, & beneficio privatur, & post duodecim annorum peregrinationem in monasterium perpetuò detruditur, vt in *d. cap. omnes, cum duob. sequentib. 30. quest. 1.* gravius tamè, & de testabilius multò est, in ipso confessionis actu pœnitentialis filiam suam ad rem veneream sollicitare, propter injuriam sacramento

irrogatam; ex quo non videtur de illo recedente sentire, & vt de hæresi suspecto Inquisitores Apostolici de eo apud nos inquirunt, & contra culpabiles procedunt, ac puniunt, prout res exigit, ex Apostolica commissione Pauli V. Ecclesiam nunc feliciter regentis, Bulla ad id nuper specialiter emissa, cui similis in Regno Castellæ jam antea erat; quam varijs exornat quæstionibus reverendissim. Portulagrenf. Lusitaniæ nostræ vir literis, & morum probitate, ac sanguinis etiam splendore perspicuus; inter quas, vna est de sollicitantibus paulo ante, vel statim post confessionem, quam quinto loco subjecit; & ad hos etiam Pontificiam illam constitutionem pertinere, probat secutus alios quos retulit *ibid. d. quest. 5. numer. 6.* Quam sanè sententiam in parte, ante, intelligo de confessario ad audiendas confessiones parato, & mulierem ejus rei gratia ad eum accedentem, ante inchoatum pœnitentiale iudicium ad rem veneream instigantem; hic enim incidit in bullam, quia sacramento, ejus administrandi causa sedet, æquè abutitur ac ille, qui mulierem sollicitat postquam illam audire cæpit; quod si non sedens, nec paratus ad audiendas confessiones inventam mulierem sollicitat, & illa rem turpem detrectans, cum pro sacra confessione roget, quavis illam ita rogatus statim, & in continenti audiat, constitutione Pontificia non tenebitur eo quòd paulò ante sollicitasset; quia nec susceptam ad confessionem sollicitavit, nec suscipiendi animo, nec sacramento abutens, cui tunc, non intendebat; atque ideo suspectus censeri non debet de eo, quod non cogitabat, cum mulierem sollicitabat, & cessant verba, & mens Pontificis. In altera verò parte, quæ spectat ad sollicitationem post peractum pœnitentiale iudicium, intelligenda est sententia prædicta de sollicitatione post confessionis actum absolutum in continenti adhibita; huc enim tendunt quæ pro ea Dom. Cunha adducit; alioquin, si post absolutam mulierem confessarius ad extraneum alium actum divertit, quanvis eam statim post sollicitet, in continenti sollicitasse, non dicetur; & per consequens constitutione de sollicitantibus mulieres in confessione non comprehenditur, quia confessionis actus, tunc, cum turpis sollicitatio obrepserit, jam non erat verè, nec interpretativè; solum què in his terminis confessarius incestus crimen cum filia spirituali attentasse, videbitur; quod ad Inquisitorum tribunal non pertinet, vt cum Navarr. *conf. 2. de heretic. & alijs tradit idem Author d. quest. 5. num. 14.*

20 Quia verò clericus propter incestum ab ordinibus perpetuò deponitur, vt tradit Grilland.

Grilland. *tract. de pen. omnifar. coit. quest. 3. num. 3.* Covar. *de sponsal. 2. part. cap. 6. §. 8. numer. 3. & ex communi Clar. in §. incestus, numer. 1. versic. Sed quaro, Farinac. d. quest. 149. num. 24. & numer. 53. & sequentib. vbi de incestu cum filia spiritali, & commatre, multò magis propter adulterium eandem perpetuæ depositionis pœnam sustinere debet, quia gravius est crimen; quod omnibus peccatis esse gravius, dicit *text. in cap. quid in omnibus 32. quest. 7.* quod ad detestationem criminis dictum est, vt explicat *glos. 1. ibi;* deteriora enim alia, & peiora multò sunt; & cum matre concumbere, peius est, quàm cū aliena vxore, vt dicit *text. in cap. adulterij malum 32. quest. 7.* satis tamen malum, & turpe est adulterij crimen, illo enim matrimonium fœdatur, quod est res sancta, & sanctè tractandum, vt dicitur Concil. Trident. *sess. 24. cap. 10. in fin. de reformat. matrim.* atrox injuria marito infertur, filij quoque, & parentes adulteræ, ac etiam consanguinei illius graviter injuriuntur, & denique, sacramentum hoc magnum est, *secundùm Apostol. ad Ephes. 5.* quod adulterio violatur, vt tradit Bermond. *de public. concubinar. rubric. de adulter. nu. 23.* & sacrilegij crimen adulterio committi, dicit *ibid. numer. 25. probat. l. quavis 2. in fin. C. ad leg. Jul. de adulter.* vbi adulteri, sacrilegi nuptiarum appellantur. Ex quo ad vtrumque forum ejus cognitio pertinet, vt per Bermond. *d. numer. 23. Salzed. in addit. ad Bernard. in practic. cap. 85. verb. detruditur, versicul. Puniri;* & sacrilegij pœnam esse adulterij indicendam, tradit *ibid. verb. gravitatem, ex Corat. ab eo relato in Arrest. Tholot. anno 85. vbi de gravitate delicti, ejusque pœnis per vtrumque agitur, per Authorem, in quam, & Additionatorem.**

21 Inter quas pœnas, in clerico depositionis pœna est cum perpetua in monasterio claustra, vt in *cap. si quis clericus 81. dist. communem dicit Bermond. d. rubr. num. 25. & sequenti, vbi, etsi rigurosam appellet, ab ea tamen in judicando, & consulendo non fore recedendum, hortatur, quia communis est, communem etiam tradit Bernard. d. cap. 85. num. 2. & pluribus citatis Additionator ad eum ibid. verb. detruditur, Clar. in §. adulterium, numer. 7. versic. Clericus autem, & Canonitarum communem, à qua in judicando non sit recedendum, fatetur Grillandin. d. tract. quest. 2. num. 3. versicul. Et licet ista, tamen si ibi, contrariam de jure veriore esse, censeat dubius tamen, & magis æquam, & probabilem dicat, de quo latius per eundem quest. 6. ex num. 1. cum sequentib. vbi contra communem latè contendit, & tandem num. 11. quavis*

nimis rigurosam appellet, scripsit, tutius esse, in consulendo, & judicando eam tenere; quã ex pluribus, quos refert, communem tradit Farinac. *d. titul. de delict. carn. quest. 141. num. 29. Abb. verò in cap. vt clericorum, num. 8. de vit. & honestat. clericor. communem securè tenet, nec quidem rigurosam reputat pœnam depositionis in clerico propter adulterium, citans text. in cap. cum non ab homine, de judic. subdit enim, & nimirum, cum laicus veniat decapitandus l. quavis C. de adulter.*

22 Clerico autem in adulterio deprehenso occiso à marito, aut patre, excommunicationis pœna de qua in *cap. si quis suadente 17. quest. 4.* non incurritur, tradit Bermond. *d. rubr. de adulter. numer. 19. Gom communem dicens l. 80. Taur. num. 55. Clar. in §. homicidium, num. 48. & sequenti; de quo est text. in cap. 3. versic. Nec ille, de sentent. excommunicat. vbi dicitur, quòd non est compellendus ad sedem Apostolicam venire, qui in clericum cum vxore, matre, sorore, vel filia propria turpiter inventum manus iniecerit violentas; vbi gloss. verb. cum vxore, idem tenet, si cum sponsa de præsentis fuerit inventus; atque ita contrarium sentit in ea quæ de futuro est; quam gloss. ab omnibus approbatam dicit Covar. *de sponsalib. 1. part. cap. 1. num. 12.* Subdit tamen, quòd ratione injuriæ quæ sponso infertur, exculari debeat, & satis fit, ab Episcopo absolui, & eum secutus idem tenet Clar. *d. §. homicidium n. 49. versic. Quod tamen.**

23 Adeò autem clerici in sacris constituti cum qualibet muliere coitus jure damnatus, & odibilis est, vt non solùm in propria, sed etiam in filiorum persona, si qui ex tali coitu nascantur, punibilis sit; spurij enim dicuntur, *cap. ad abolendam, de filiis presbyteror. tradit Bermond. de public. concubin. verb. qui etiam filios num. 1. Marquard. de calibat. sacerdot. non abrogand. 3. part. cap. 4. num. 2. Ludovic. de sardis tract. de naturalib. liber. ac success. eor. 2. part. §. de spuriorum appellatione nu. 2. Ioan. Baptist. Caccialup. in repet. l. si qua illustris, numer. 1. C. ad senat. cons. Orficiam. Quanvis enim patrem certum habeant, & secundum verb. etymologiam traditam à Iustinian. in §. si adversus, versicul. Nam nec hi, instit. de nupt. spurij dicantur, quorum pater incertus est, quasi sine patre filij, ad eandem tamen etymologiam pertinet presbyteri spurij; perinde est enim patrem certum demonstrare non posse, vel talem habere, quem habere non licet; vnde, & filius istius, spurij appellatur, secundum Modestin. Iuriconsult. in l. vulgò ff. de stat. homin. Aliam ejusdem verbi etymologiam adducit Bermond. loco*

proximè citato, scilicet, à verbo, *spurcia*, quod significat immundiciam, vnde, *spuriè*, adverbium, id est, turpiter, atque immundè; cui concinit Cagnol. *l. si qua illustris num. 2. C. ad Orfician.* vbi inquit, quòd potest etiam dici spurius, quasi sporcus, à verbo *spurcare*, quod significat fædare, & inquinare *l. si servus servum §. cum eoff. ad leg. Aquil. Et aliam adducit Bermond. loco citato ex Plutarch. in problematib. quam etiam refert Caccialup. d. l. si qua illustris, numer. 2. Covar. de sponsalib. 2. part. cap. 8. §. 5, num. 1. in princ. post alios Pichard. in princ. instit. de heredit. que ab intestat. deferunt. §. 7. num. 7. & probat Gregor. Tholosan. in Syntag. libr. 10. cap. 3. num. 18. ut scilicet, spurius dicatur à duabus primis literis S. P. quasi filius sine patre; pro ut mortis erat Romanis, nomina scribere; qua significatione etiam legitimis liberis patre orbatis verbum istud convenit; & hanc illius originem ex eodem Plutarch. explicat Palæot & ex Cicerone, Livio, & alijs comprobat, tract. de noth. & spur. cap. 18. num. 3. & sequenti. Alias ejusdem verbi etymologias adducit Ioan. de Rojas in epitom. success. cap. 19. num. 2. cum sequenti. Itaque, presbyteri filius, spurius est, quia, etsi patrem certum habet, ejusmodi est, quem habere jure non licet, quia ex reprobato coitu est, atque ideo spurius est, attenta generali spuriorum appellatione; specialis enim ad vulgò quæsitos refertur, qui, inquam de facto certum non habent patrem; & ita duplicem hanc spuriorum appellationem tradit, & explicat Ludovic. de Sardis d. §. de spuriorum appellatione, num. 1. cum duob. sequentib. Palæot. d. tract. de noth. & spur. cap. 10. num. 4. latè Rojas d. cap. 19. ex num. 4. cum sequentib. aliter, non tamen ita bene, sed terminos confundens, duplicem spuriorum speciem declarat Surd. tract. de aliment. titul. 1. quest. 10. num. 20. cum duob. sequentib. Atque ideo, ad presbyterorum filios quocunque coitu suscepti sint, tanquam spuriorum appellatione comprehensos, pertinent omnia quæ de spurijis jure traduntur; de quibus ultra alios, fusè agunt Bermond. d. verb. qui etiam filios, per tot. Marquard. de calibat. d. 3. part. cap. 4. cum trib. sequentib. Ludovic. de Sard. d. §. de spuriorum appellatione, & 3. part. ejusd. tract. §. de successione spuriorum, usque ad fin. tractatus, Caccialup. d. l. si qua illustris a num. 1. & ex num. 68. cum sequentib. usque ad fin. fusissime Palæot. in tract. illo de noth. & spur. præsertim ex cap. 40. cum multis sequentib. fusissime item, & post eos Rojas d. cap. 19. cum sequentib. Imò, natos ex Sacerdote spurijis alijs odiosiores esse, scripsit Surd. d. quest. 10. num. 28. citans Angel. conf. 401. num. 7. Cephal. conf. 401. num. 26. Pa-*

læot. d. tract. cap. 16. num. 16. Sed hoc de religiosorum filijs est intelligendum, qui ex odiorum multo & detestabili coitu producuntur, quam qui ex seculari sacerdote sunt, ut per Palæot. d. num. 16.

24 Illud in filijs presbyterorum peculiare est, ut cum patribus suis habitare non possint, ut tradit Bermond. de public. concubinat. verb. apud patres suos, vbi scripsit, gravissimâ hâc esse pœnam patrum presbyterorum, quod cohabitatio suorum filiorum eis interdicitur; videtur tamen, quòd hoc non tam pœna causa, quam causa, & favore honestatis inductum fuisset, quia spuriorum cum patre presbytero cohabitatio generat scandalum in clero, & præbet malum exemplum in populo, ut scripsit idem Bermond. loco citato; est enim spurius paternæ turpitudinis assiduus testis, ob quam causam, dicunt Theologi, parvulum illum, quem ex adulterio suscepit David, immatura morte sublatum fuisse, Deo sic præordinante, ad auferendum subditorum scandalum in præeminentis Regis persona.

25 Quanvis autem clericorum filijs, cum patribus non permittatur, à parentibus tamen alendi sunt, si aliunde non habeant, vnde alantur, sicut spurij alij à patribus suis aluntur, juxta text. cap. cum haberet, de eo qui dux. in matrim. quam poll. per adulter. cum receptissima per eum sententia; in tantum, ut & redditibus præbendarum ali debeant, secundum Abb. in cap. 1. num. 4. in fin. de cohabit. clericor. & mulier. vbi pro ratione subdit, quòd licet clericus malè fecerit, ex quo sunt geniti, non sunt perdendi, sed eis tanquam pauperibus est subveniendum, & allegat text. in d. cap. cum haberet, sequitur Surd. de aliment. titul. 1. quest. 10. num. 29. Idem tradens circa dotem spurie sacerdotis, cum lup. in repetit. cap. per vestras 3. notab. §. 23. num. 13. & Duenh. reg. 367. num. 3. ampliat. 3. in fin. relatis ab eo; hoc tamen intelligendum est, quando alia bona patrimonialia ad filios alendos clericus non habeat, & in his terminis loquitur Bermond. d. verb. qui etiam filios, num. 54. versicul. Ampliate, & num. sequenti, vbi dicit quòd ab hac sententia in judicando, & consulendo, non recederet, & pro ea refert Anton. de Butr. Panorm. Dec. & Nicol. de Vbald. in locis ab eo citatis.

26 Apparet, itaque, ex supradictis, presbyterorum filios, ex quocunque coitu suscipiantur, ex damnato & punibili coitu oriri, nam & fornicatio eorum cum soluta simplici punibilis est saltem extraordinaria pœna ad iudicis arbitrium, juxta Abb. sententiam in cap. at si clerici, num. 36. de judic. cum communi, de qua sup. & quia sacrilegij crimen secum involvit,

luit, quod mixti fori est, in muliere quoque fornicaria, punibilis est apud vtrumque iudicem, vt etiam sup. traditum extat; satis est autem, coitum extraordinaria pœna punibilem esse, vt damnatur, & punibilis dicatur, vt explicat Palæot *de noth. & spur. d. cap. 16. nu. 5.* & eo, atque alijs citatis tradit Valasc. *conf. 29. num. 10. tom. 1.* & apud nos est *lex Regia lib. 4. titul. 93.* quæ, clerici filios, ex damnato, seu punibili coitu esse, declarat, ad casum de quo ibi, qui est de reciproca fratrum vterinorum successione, & quod cognatis alijs ex linea materna succedere possint; non tamen parentibus, nec è contra parentes illis, vt circa filium sacerdotis ex soluta susceptum, etiam quæ concubina non erat, quod matri succedere non possit tanquam ex punibili coitu procreatus, apud nos iudicatum fuisse, refert Gam *decis. 136. num. 2.* & sequenti; idquæ tam attento Cæsario iure, quam Regio Castellæ, constanter probat Covar. *de sponsalib. 2. part. cap. 8. §. 5. num. 17. contra Gregor. l. 3. titul. 21. part. 4. in gloss. final.* vbi contrariam sententiam, & civium, & Hispano iure latè defendit, quam, & alij tenuerunt; contra quostamen est communis Hispanorum resolutio teste Mena *in addit. ad Gam. d. decis. 136.* & alijs citatis probat Rojas *in epitom. succession. cap. 27. anum. 2. cum sequentib.*

ARTIC. DUODECIMI.

SUMMARI A.

- 1 **P**ublicos ministros, honestos esse conveniunt, & maxime erga mulieres coram illis muneris sui causa comparentes, & contrarium facientes severe leges puniunt. Et intelligitur ord. lib. 5. titul. 20. & l. final. ff. de concub. num. 2.
- 3 Ampliatur ord. Regia d. titul. 20. quatenus pœna privationis muneris, & exilij temporis punit officialem qui mulierem muneris causa coram eo agentem carnaliter cognoscit, vt procedat etiam in illo qui volentem, & se offerentem cognoscit.
- 4 Ampliatur secundo, vt procedat etiam si mulier ab officiali cognita, talis sit quæ alijs se præbere conueverit.
- 5 De custode carceris mulierem carceratam cognoscente, & de tutore cognoscente pupillam.
Intelligitur text. in l. vnic. C. si quis eam cuius tutor fuer. ibid. versicul. Text. tamen,

ARTIC. XII.

De publicis Ministris.

1 **Q**ui alijs munere publico præsumunt, moratos esse, oportet, ex officio enim suscepto non licentiam peccandi, sed necessitatem bene vivendi se noverint assecutos, vt aliàs dicitur in *cap. 1. in fin. 40. dist.* præcipuèquæ à mulieribus illos muneris sui causa convenientibus abstinere debent, ne, dum ad eos, quasi ad populi pastores vadunt, lupos rapaces inveniunt, & inde nascatur iniuria, vnde iura nasci oportuerat. Unde, Ioann. Andr. *in cap. quorundam, de elect. lib. 6. in novell. quem refert Aviles in cap. prator. cap. 47. verb. manceba publica, num. 5.* dicit, quod non solum prætoris manus à pecuniæ lucro, sed etiam oculi à libidinoso aspectu continentessse debent. Quare, officiales cum sæminis sibi subditis, seu coram illis muneris causa comparentibus coeuntes severe leges puniunt: & pœna privationis muneris, atque in habitatis ad alia deinceps obtinenda, *ex constitutione Nicolai 6. eos puniri, tradit Bajard. in addit. ad Clar. in §. fornicatio, versic. Item in officiali, num. 5. quem refert Farin. in praxi 4. part. titul. de delict. carn. quest. 137. numer. 39.* Cui concinit ord. nostra libr. 5. titul. 20. quæ talibus pœnam privationis officij imponit cum annali exilio. Loquitur vero in officiali carnaliter cognoscente mulierem apud eum agentem; & sic non satis est, vt legi locus sit, mulierem esse, de iurisdictione illius, sed apud eum agere, necesse est; si enim nec agat, nec conveniatur coram eo, cognoscens illam non incidit in legem.

2 Iuxta quod accipiendus est text. in l. final. ff. de concubin. vbi habetur, quod, concubinam ex ea provincia in qua quis aliquid administrat, habere potest; per quem text. dixit Paris de Put. *tract. de syndicat. verb. adulterium, fol. 43. num. 8.* quod officialis potest habere concubinam in civitate quam regit; monet tamen iudicem Aviles *d. numer. 5.* vt eam non habeat, & ab hoc peccato recedat, adducens illud Ioan. Andr. *de quo sup. & quod scripsit Bald. in l. 2. §. & cum placuisset. ff. de origin. jur. vbi per text. ibi notavit, quod amor puellarum subvertit, rectum iudicium.* Sed de hoc potiore aliam auctoritatem, & metuendum cunctis exemplum, præcipuèquæ magistratibus omnibus ante oculos habendum, in Salomone Rege habemus *3. Regum cap. 11. Text. itaque, in d. l. final.* si juxta prædictos terminos accipiatur, iure nostro correctum non dicimus.

3 Procedit autem *leg. nostra dispositio d. tit.* 20. etiam in officiali mulierem sponte volentem cognoscente, id est, non seductam, neque inductam; quanvis Boer. *decis.* 317. incipit, *Et primo, nu. 15. & sequenti* distinguat inter cognoscentem mulierem sponte volentem, & ad id inductam promissione sententiæ pro ea ferendæ, ut primo casu impunè iudex agat, in secundo privatione muneris puniatur; quam distinctionem ord. nostra non admittit, tam quia verba ejus generalia sunt, & vtrumque casum æquè comprehendunt, quam quia loquitur etiam in officialibus iudicandi munus non habentibus, putà, in advocato, & alijs de quibus ibi; atque ita videtur, quòd legis ratio non còsistit in illata mulieri injuria sub iniqua promissione, quam considerat Boer. sed potius in ipsa exequendi muneris rectitudine, quam lex de eo non confidit, qui mulierem coram se muneris sui causa comparentem carnaliter cognoscit; etenim amicitia duplex est, honesta, scilicet, & in honesta, & vtraque, à testimonio testem, & multò magis iudicem à iudicando repellere, sufficiens est, ut ex Bald. qui in teste loquitur in *l. affectionis gratia ff. de donat. tradit Boer. num. 15.* Denique, certum est, quòd iudex in munus suum delinquit v-tendo rebus litigantis coram se tametsi ab eo sponte sibi oblati; cur ergo non dicemus, delinquere eum abutendo persona mulieris coram se litigantis, tametsi ab ea illi sponte ad id oblata.

4 Ex qua ratione infertur secunda ampliatio ad *leg. Regiam*, ut procedat quanvis mulier ab officiali cognita, honesta aliàs non esset, sed quæ alijs se præbere consueverit; nam & in hac specie, in qua contrarium post multa per eum adducta probat Boer. *d. decis.* 37. *num. 14.* militat superior ratio de rectitudine in exequendo munere; & verba etiam ord. quia generalia sunt, hunc quoque casum comprehendunt. Et sanè, in iudice saltem tenendum ita videtur propter muneris superioritatem, & maius damnum in surgens ex iniqua illius administratione, quod lex potissimum præcavere intendit.

5 Unde, in quæstione de meretrice carcerala à carceris custode voluntate illius cognita, à pæna leges excusandus ille erit, secundum sententiam, quam contra Parid. de Put. *tract. de syndicat. verb. Adulterium, num. 5. versicul.* Tamen ego, multis probat, communem dicens Boer loco citato ex *num. 7. cum sequentib.* Est autem pæna custodis carceris dormientis cum muliere carcerala, vltimum supplicium apud nos, per *leg. Regiam lib. 1. titul. 33. §. 4.* Quam pænam in casu isto, consuetudinariam esse, tradit Fab. in §. *item lex Julia de adulterijs, n.*

penult. instit. de public. iudic. & eam probat argumento ejus, quod tradit *gloss. final. ibi in tutore pupillam sibi commendatam stuprante, per l. unic. C. si quis eam cuius tutor fuer. cor. ruper. ubi Cyn. notavit per text. ibi*, quod, ab eo cui plura committuntur, plura exiguntur, cui simile est quod ad D. Matth. *Evangelium cap. 25.* eleganter observavit Doctor optimus, Ecclesiæ sanctæ lumen, beatus Gregor. *divina legis amator, homilia 9. in Evangel. vlt. cum, inquit, augentur dona, rationes etiam crescunt donorum.* Text. tamen in *d. l. unic. tutorem mortis supplicio non punit, sed deportationis pæna, cum bonorum publicatione.* Et quanvis loquatur in tutore qui pupillam quondam suam corrupit, non inde inferendum est ad vltimi supplicij pænam in tutore, qui eam stupravit, cuius tunc tutor erat, quia legum pænae interpretatione potius molliendæ sunt, quam exasperandæ. *l. interpretatione ff. de pen.* & ideo text. ille communiter intelligitur etiam in tutore pupillam stuprante non cum finita tutela, secundum Gom. *l. Taur. 80. num. 24. Clar. in §. fornicatio, num. 23.* & pluribus citatis tradit Farinac. *in praxi 4. part. titul. de delict. carn. quest. 147. num. 16.* idque verius, & communius esse, tradit Boer. *d. decis. 317. num. 4. in fin. qui numer. 1.* ibi ex alio non probat argumentationem de tutore ad commentarientem, captam mulierem cognoscentem, & tandem *num. 15.* probat, eum, sicut & iudicem, non teneri, quando sponte volentem, nec quovis modo conquerentem cognovit, quia volenti, & contententi non fit injuria. Quæ ratio in casu isto non est concludens, quia in eo leges non intendunt punire mulieris injuriam, sed pravum officialis vltum, seu ab vltu muneris sui.

Negari tamen non potest, quòd vltimi supplicij pæna pro delicto hoc, quando mulier per vim non cognoscitur, rigurosa nimis est; idque Legislatores nostri in constitutione illius planè sentierunt, dum, ejus, executionem fieri lege ipsa non permittitur, antequàm Rex certior fiat, quasi supra legem est, legalis pænae duritiem arbitrio suo tēperare queat pro calus eventu, ejusque circumstantia.

ARTICULI XIII.

SUMMARIA.

I **C**rimina nobilium, & illustrium personarum, graviora reputantur, quam si ab alijs eadem perpetrentur; & per contrarium, talium personarum virtus præclarior

- est, & fructuosior propter bonum exemplum.
- 2 Castitatis virtus, Regia, est, & magis desideratur in sublimibus personis, quam in alijs.
Papa dispensante cum genito ex conjugato, qui Comes erat, aut Princeps aliquis, no facta de hoc mentione, an teneat dispensatio. Ibid. versic. Nostri vero.
Imperatores potestatem legitimandi spurios concedentes, communiter excipiunt filios Principum, & nobilium personarum, d. nu. 2. versic. Addit vero.
- 3 In maioribus, & nobilibus feminis maior requiritur castitatis observatio.
Moveitur difficultas ex ratione scripta ab Imperat. in l. si qua illustris C. ad Orfician. ad decisionem de qua ibi. Ibid. versic. Qua sanè. Respondetur nu. 5.
- 4 Cum communi traditur, spurios, quando ex punibili coitu suscepti non sunt, materna successionis capaces esse, & una cum legitimis, matribus succedere.
Et Mater eos instituere in legitima tenetur, alias sine causa exheredati, aut prateriti, per in officiosi testamenti querelam testamentum rumpere possunt. Ibid. versic. Et adeò.
- 5 Ius de successionem spuriorum in hereditate materna limitatum est ab Imperat. in l. si qua illustris. C. ad Orfician. quando mater illustris est cui liberi legitimi supersunt.
- 6 An spurij ex coitu non punibili suscepti illustri matri cui soboles legitima supersunt, succedant, quando proles ipsa legitima matris haeres non est, vel quia novit, vel quia sine exheredata est. Negativè resolvitur in versic. Hac tamen. Spurios matris illustris cui legitimi liberi non supersunt, ex coitu non punibili susceptus, haeres ejus est secundum jus antiquum, quòd in casu isto correctum non est. d. num. 6. versic. Quae item ratione.
- 7 Ampliatur constitutio d. l. si qua illustris, in muliere qua propter viri nobilitatem illustris effecta est, & illo praefuncto cum legitima sobole, postea facta vidua spurium edidit, qui cum legitimis non succedet matri.
- 8 Contrarium traditur in plebeia muliere qua antequam illustri viro nupsisset spurium genuit; qui cum legitimis susceptis ex nobili viro cui postea nupta est, matri succedet.
- 9 Si plebeia ex marito ejusdem conditionis liberos suscepit, & illo praefuncto nobili copulata est, & postea vidua denuo facta spurium genuit, is enim legitimis prioris tori quamvis ex plebeio patre, & plebeia matre susceptis communi matri non succedet.
- 10 Ampliatur rursus d. l. si qua illustris, in successionem maternorum avorum, quibus spurius matris illustris praefuncta non succedet extantibus filijs legitimis ejusdem matris.
- 11 Si matris illustris suboles legitima non extabat, spurius illius maternis avis succedet una cum legitimis illorum liberis, sive ex illis, sive ex alio filio, filiarè alia procreatis.
- 12 Contrarium traditur in casu quo mater filios legitimos reliquit, & spurium tempore mortis suae, & matris legitimi non extabant a vi-ta mortis tempore.
- 13 Declaratur, quando alia legitima avorū proles extabat, si enim nulla extabat, succedet spurius avis in casu praedicto.
- 14 Et an nepos spurius illustris matris filius, maternis avis qui illustres non sunt, una cum legitimis succedat, tres casus distinguuntur.
- 15 Ius successionis intestata mutuum, & reciprocum est; & ideo mater illustris cui legitimi liberi supersunt, spurio suo praefuncto non succedit.
- 16 Succedit vero si tempore quo spurius moritur careat legitima sobole, quamvis postea ei nascatur, etiam ante aditam spurij hereditatem. Et declaratur, quando extranei haereditatis capacitas tempore adita hereditatis requiratur.
- 17 Inter spurium, & collaterales ex parte patris nulla datur successio ab intestato, quia nullum inter eos agnationis jus est. Datur vero inter eum, & collaterales ex parte matris, quando ex coitu non punibili susceptus est, secundum receptas traditiones.
- 18 Amceps proponitur quaestio de successionem inter spurium ex punibili coitu susceptum, & transversales ex latere materno, & contraria in illa referuntur opiniones, & numer. sequenti.
- 19 Communis opinio affirmativa est, & jure Regio Lusitano approbata; & pro ea expenditur l. si spurius in 2. part. ff. unde cognat.
- 20 Secundum communem sententiam, inter spurium qui matri succedere nequit quia illustris est, & legitimam sobolem, & collaterales ex parte illius reciproca datur successio ab intestato. Idem traditur, etsi matri nequeat succedere quia ex punibili coitu susceptus eum; & differentia ratio assignatur inter collaterales maternos, & paternos.
- 21 Inter spurium, & collaterales ex parte patris testamentaria successio licita est, & etiam donatio, sicut inter extraneos.
- 22 Nepos spurius ab avis paternis institui potest, etsi ex punibili coitu susceptus sit; & traditur, quod appellatione parentum in materia

- penali primi tantum intelliguntur, non ultiores ascendentes, ad intellectum text. in Auth. quib. mod. natural. efficiunt sui §. final. collat. 7.
- 23 *Nepos legitimus ex filio spurio ab intestato avo paterno succedere non potest.*
- 24 *Ex communi sententia traditur, nepotem legitimum ex filio spurio institui posse ab avo paterno tribus concurrentibus. Idem traditur circa nepotem illegitimum ex filio spurio.*
- 25 *Naturalis filius matris illustris succedit illi una cum legitima ejusdem sobole, per inde ac si illustris non esset.*
- 26 *Quaritur, appellatione filij naturalis, ut matri illustri succedat una cum legitima sobole, quis intelligatur, & Cagnoli opinio refertur, intelligentis de illo qui ex concubina suscipitur.*
- 27 *Traditur, concubinario coitu, quanvis jure civili punibilis non sit, castitatem tamen offendi, etiam ejusdem juris constitutione inspecta.*
- 28 *Probatum, filium illustris femina ex fornicario coitu susceptum, qui meretricius non sit, una cum legitima sobole matri succedere, intellectu text. in l. si qua illustris, in 1. & 2. part. C. ad Offician.*
- 29 *A signatur differentia ratio inter priorem, & posteriorem partem text. d. l. si qua illustris.*
- 30 *Agitur de ord. Regia libr. 4. titul. 92. secundum quam naturalis filius plebei illi succedit cum legitimis, filius vero nobilis a patris successione excluditur; & traditur, legem Regiam in materna successione locum non habere, ad quam naturalis filius admittitur, & si mater nobilis sit, & illustris, juxta juris civilis constitutionem.*
- 31 *Illustres persona qua dicantur, traditur, & qua illustris mulier, ad casum d. l. si qua illustris.*
- 32 *Quae nobilitas in patre requiratur secundum jus Regium, ad excludendum filium naturalem a successione illius; ad quod referuntur, & explicantur verba legis d. titul. 92. §. 1. Presumitur unusquisque plebeius, & non nobilis, quando contrarium non edocetur. Ibid. versicul. Unusquisque.*
- 33 *Jure communi noviore naturales filij patri ab intestato succedunt in duabus uncias quando legitima proles non extat, nec uxor; antiquo vero jure a paterna successione prorsus repellantur.*
- 34 *Jure nostro Regio nec in duas illas uncias filius naturalis patris nobilis illi succedit, quavis legitima proles non adsit, nec conjux legitima. Plebei vero filij naturales favorabiles sunt jure nostro, quam communi, ad paternam successione.*
- 35 *Plebei filius naturalis etiam cujus pater deas simul habebat concubinas, illi succedit, ex ord. lib. 4. titul. 92. in princ. cujus verba declarantur.*
- 36 *Susceptus a plebeio soluto ex propria, aut aliena ancilla, postea liber factus illi succedit perinde ac naturales alij. Idem traditur secundum commune jus, & Regium, in filio libera soluta suscepto ex alieno servo, & non ex proprio.*
- 37 *Notatur circa hoc differentia inter jus Regium nostrum, & Casareum, quia secundum jus nostrum filius ex ancilla susceptus, liber postea factus patri plebeio succedit una cum legitimis, at vero secundum Casareum jus, extantibus legitimis non succedit patri.*
- 38 *Intelligitur text. in princip. instit. de servil. cognation. in versicul. final.*
- 39 *Agitur de validitate legis Regia quatenus naturales, & etiam ex ancilla susceptos, ad patris plebei successione admitti una cum legitimis liberis, & Valasc. judicium refertur iniquam legem arbitrantis, quam alij favorabilem existimant.*
- 40 *Lex Regia defenditur, & probatur, nutritivam peccati non esse, nec divino, aut naturali juri contrariam, qua parte statuit, naturales filios, & etiam ex ancilla susceptos, una cum legitimis plebeio patri succedere, & num. 42.*
- 41 *Explicantur verba text. in l. final. versicul. filij enim, ibi, quia vitium paternum refranandum esse existimaverunt. Cod. de naturalibus liber.*
- 42 *Concluditur, legem Regiam de naturalium successione in bonis plebei patris solo civili juri adversari, quod absque iniquitate fieri potuit.*
- 43 *A signatur ratio ad leg. Regiam cum ratione discriminis quod statuit inter filios plebei, & nobilis, ad paternam successione. Et quod patris nobilitas in filios legitimos transit, sed non in naturales.*
- 44 *Quaritur, an filius plebei ex ancilla susceptus, succedat matri postea manumissa, & cum legitima sobole morienti, & resolvitur, quod non, secundum jus Casareum in hoc a nostro non correctum.*
- 45 *Nepos naturalis, aut legitimus ex filio naturali, an, & quando succedat avo paterno, & jure Regio.*
- 46 *Traditur, in quo jus nostrum a communi deviet, & in quo cum illo conveniat, circa testamentariam naturalium filiorum successione.*

- 47 Pater legitimos habens liberos de portatione extra legitimam illis debitam liberè potest in extraneos disponere, non verò in filios suos naturales; & cur ita.
- 48 Quod dicitur in filijs naturalibus, extenditur ad nepotes naturales, aut legitimos ex filio naturali natos; & quòd appellatione filiorum nepotes intelligantur.
- 49 Naturales filij præteriti contra paternum elogium jure communi nunquam admittuntur. Et quid de jure nostro Regio in patre plebeio.
- 50 Declaratur præcedens resolutio, ut respectu alimentorum non intelligatur; illa enim naturalis filius qui non habet aliunde unde alatur, etiam secundum juris civilis constitutionem petere potest contra paternam voluntatem.
- 51 Pater naturali filio eatenus succedit, secundum omnes, quatenus illi filius.
- 52 Pater quanvis legitimos liberos habeat, aut uxorem, filio naturali sine his decedenti in duas uncias ab intestato succedit. Mulier verò illustris cui legitima proles extat, filio suo spurio sine illa morienti non succedit.
- 53 Nobilis non succedit ab intestato filio suo naturali, de jure nostro Regio, sicut nec filius illi; plebeius verò succedit filio naturali sine liberis morienti.
- 54 Parentes utriusque sexus in pari gradu existentes legitimis liberis equaliter succedunt cum fratribus, aut sororibus utrinque conjunctis, secundum jus Authent.
- 55 Si mater, & pater concurrant in successione filij naturalis, mater in decem uncias succedet, & pater in duas. Et in tutela filij naturalis præfertur mater.
- 56 Et quid de jure nostro Regio circa successionem naturalis filij ad quam mater, & pater concurrunt.
- 57 Inter naturales, & transversales ex latere paterno jus succedendi ab intestato non datur; verò cum transversalibus matris.
- 58 Si unus naturalis alicujus filius moriatur cum fratre utrinque conjuncto, & alio uterino tantum, equaliter illi ambo succedent. Et traditur, quod antiqua agnationis, & cognationis differentia a Iustiniano sublata, etiam hodie durat in illegitimis.
- 59 In questione, an secundum jus Regium quo naturalis filius plebeij patris illi succedit, jus succedendi ab intestato detur inter illum, & collaterales ex parte patris, negativa opinio, ut probabilior defenditur.
- 60 Eadem opinio tenetur in susceptis ex ancilla, secundum communem.

ARTIC. XIII.

De honestate nobilium, ac illustrium personarum.

Honestè vivere, præceptum juris est quod omnes ligat, arctius verò nobiles, & illustres personas; sicut enim istarum personarum crimina conspicua magis sunt, & deteriora reputantur, quàm si eadem ab alijs inferioris ordinis hominibus perpetrarentur, juxta illud Juvenal. Satyr. 8. *cujus meminit gloss. in cap. 2. § sane, de transl. Episcop. verb. tanquam maiores.*

Omne animi vitium tantò conspectius in se
Crimen habet, quantò maior qui peccat
habetur.

Cui concinit illud quod ex D. Ioan. Chrysost. habetur in cap. homo Christianus, in fin. ibi. aut propter altitudinem dignitatis, juncta gloss. ibi, 40. distinct. ita per contrarium primorum virtus præstantius elucet, & fructuosius operatur, propter bonum, quo alios ad idem trahit exemplum: in què sensum, D. Ambros. interpretatur illud Sponsæ ad Sponsum in cantic. canticor. cap. 1. *Trabe me post te curremus in odorem unguentorum tuorum*, quasi dicat, si trahis me, post te curram, nec tamen sola curram, sed aliæ simul mecum, ego quidem allecta odore unguentorum tuorum, illæ exemplo meo excitata; ad huc quoque sensum, *Docebo*, inquit Propheta Rex, *viastuas, Psal. 50.* intelligēs ut explicat Nicol. de Lyra ibi, & alij cõmuniter, de doctrina exemplo edocta, quæ populi Principes, & Reges maxime decet, & in subditos operosius agit; quod attendens Apostolus, 1. ad Timoth. cap. 2. obsecrationes, & orationes pro Regibus, & omnibus qui in sublimitate sunt fieri, rogat, & statim subdit, *ut quietam, & tranquillam vitam agamus in omni pietate, & castitate*, innuens, scilicet, quòd Regum, ac sublimium personarum virtus, per exemplum subditis prædicatur, & ita prædicata illis communicatur.

2 Sed Apostoli verba quatenus virtutem castitatis exprimunt, pressius ad propositum nostrum sunt observanda quasi per ea significare voluisset, castitatis virtutem, regiam esse ac sublimium personarum; in quem sensum non nulli interpretatur illud Davidicū Psalm. 50 *Et spiritu principali confirma me*; quem locū, et si frequentius accipiatur de Spiritu Sancto què sibi postulat Propheta, alij tamen, de spiritu humano intelligi posse, arbitrantur, ut

refert Lusitan. Blas. Viegas super Apocalyps c. 14. commentar. 1. sect. 3. num. final. vbi spiritum per Vatem Regium ibi à Deo postulatum, pro spiritu castitatis, & continentiae interpretatur, qui jure optimo principalis spiritus appellatur, quia dignus est Principe; quasi dicat David; *Cum adulterium perpetravi, Domine, è sublimi regia dignitatis culmine ad infimum, & abjectum quendam ordinem delapsus sum, oblitus me Principem, ac Regem esse; ergo deinceps confirma me spiritu castitatis, quo rursus Regem ac Principem referam.* Hæc ille.

Nostri verò ad civiles etiam moralesque actiones, castitatis virtutem, vt à personis excellentibus magis debitam ac requisitam observare solent; hinc enim tradunt *in cap. fin. de filiis presbyteror.* quod si Papa dispensat cum genito ex conjugato & soluta, & conjugatus erat Comes, Baro, vel Princeps aliquis, non teneat dispensatio si de eo in literis expressa mentio facta non reperitur; quia adulterium, & coitus reprobatus, in principe maius est peccatum, quam in alio *d. cap. homo 40. distinct.* & ideo difficilius in casu isto dispensatio impetraretur; ita refert, & probat Caccialup. *in repetit. l. si qua illustris numer. 68. C. ad senat. cons. Orfician. & cum secutus Cagnol. ibi nu. 25. & 27. in fin.* quod tamè alijs non placet, nec de stylo curiæ servatur secundum eos, vt patris nobilitas, aut dignitas exprimat, vt refert Valasc. *noster cons. 80. nu. 2 tom. 1.* Addit verò Caccialup. quòd Imperatores, qui fuerunt clementissimi in communicando multis potestatem legitimandi spurios, vt videre est in Comitibus Palatinis, communiter tamen semper excipiunt filios Principum, Comitum, Baronum, & nobilium personarum, quia difficilior cum illis dispensatur; quòd scripsit Bart. *in l. ex facto § si quis rogatus 1. numer. 1 ff. ad Trebellian.* subdens pro ratione, quia in nobilibus illam sobolem magis abhorret Imperator. In proposito verò, nobilium appellatione omnes intelligi, qui secundum communem æstimationem nobiles reputantur, tradit Paul. *cons. 107. Quantum ad primum, num. 1. lib. 2.*

3. Sanè illustrium fæminarum præcipuum esse debitum, castitatis observationem, ait Imperator. Iustinian *in d. l. si qua illustris C. ad Orfician. vbi Cyn. leg. hanc bonam vocat, & ad hoc notat, quòd in maioribus, & nobilibus mulieribus maior requiritur castitatis observatio, idem notat Angel. Salyc. & Corn. in numer. 1. & Caccialup. in repetition. numer. 68. Hieronym. Cagnol. ibid. numer. 24. Ioan Rojas in epitom. succession. cap. 26. numer. 11. & sequenti, & text. illam ad hoc allegari, dicit Bermond. de pu-*

blic. concubinar. verb. qui etiam filios ex tali concubinato procreatos, numer. 75. in princ. Ex quo sancivit ibi Imperat. spurios illustrium fæminarum, legitimis earundem liberis existentibus, nihil ab illis capere posse, neque ex testamento, neque ab intestato, neque ex liberalitate inter vivos habita.

Quæ sanè constitutio, quatenus restricta est ad casum quo liberi legitimi extant, difficultatem patitur ex eo, quia ratio illius ibidem scripta tam militat, vbi illustrium mulierum liberi legitimi non extant, quam vbi extant; semper, namque, tam in illo, quam in isto casu, ingenuijs, & illustribus fæminis castitatis observatio præcipuum debitum est; quæ est ratio ab Imperatore scripta ad constitutionem de qua ibi; subdit què, *& nominari spurios, satis injuriosum, satisque acerbum, & nostris temporibus indignum esse judicamus; & hanc legem ipsi pudicitia, quam semper colendam censemus, merito dedicamus;* quæ verba non magis ad vnum, quam ad alterum casum pertinent; videbatur ergo, quòd constitutio illustrium fæminarum pudicitia dedicata, in vtrumque indistinctè ferri deberet; & ita contra tex. ibi opponit Cagnol. *ibid. nu. 43. in fin. Matien. l. 7. titul. 8. gloss. 6. n. 2. lib. 5. recopilat. vbi Gom. reprobat text. illum accipientem, etiam legitima sobole matri illustri non extante, in l. 9. Taur. num. 10. quem etiam Tell. ibid. in princ. in hoc reprehendit, & merito reprehendi, dicit Rojas d. cap. 26. num. 73. vbi d. l. 9. Taur. v. expressam contra Gom. sententiam expendit.*

4 Pro solutione dicendum est, spurios maternæ hereditatis capaces esse, & matribus succedere vna cum legitimis *§. novissime, juncta gloss. ibi verb. hæc castatem, instit. de Senat. Cons. Orfician. l. hac parte, versic. itaque l. Modestinus, ff. unde cognat. l. 1. §. sed vulgo quasi ff. ad Senat. Cons. Tertull. gloss. in §. vulgo quasi, verb. itaque omnibus, instit. de success. cognator. & in d. l. si qua illustris, verb. cum legitimis, vbi, & in d. §. novissime, verb. admitti, hoc intelligit in spurijs qui ex coitu publico non sint, qui enim ex tali sunt, etiam ad maternam hereditatem in successibiles sunt, juxta *lex. que in his duntaxat, non verò in illis intelligit, in Auth. quib. mod. natural. efficiunt. sui §. final. collat. 7. idem tenuit gloss. in Auth. ex complexu, verb. paterna, C. de incest. nupt. quas tres glossas magistrales vocat Bermond. d. verb. qui etiam filios ex tali concubinato procreatos, numer. 75. versicul. si verò spurius, vbi hoc ipsum tradit, & exemplificat, vt ibid. per eum sequuntur Cyn. Bart. Bald. Salyc. num. 1. & 3. in d. l. si qua illustris, & ibi Corn. col. 2. in princ. vbi commune dicit, licet in disputando defendi**

defendi posse contrarium, tentet, cum Hostienf. ab eo citato, Caccialup. *ibi. d. num. 75.* ubi ait, quod in hoc conveniunt omnes Iuristæ vtriusque juris, & ab omnibus receptum tradit Ludovic. de Sard. *tract. de naturalib. liber. 3. part. §. de successione spuriorum, n. 3.* Palæot. de Noth. & spur. *cap. 41. nu. 3.* Hieronym. Cagnol. *d. l. si qua illustris, n. 45.* ubi gloss. *ibi.* multū notabilem, & famolam vocat, & cum citatis ab eo tradit Covar. *de sponsalib. 2. part. cap. 8. §. 5. conclus. 3. num. 15.* Rojas *d. cap. 26. nu. 18.* Valasc. *conf. 29. ex n. 2. tom. 1.* Et quando coitus damnatus, ieu punibilis dicatur, Covar. *d. conclus. 3. nu. 16. cum sequentib.* Cagnol. *d. l. si qua illustris, num. 13.* Et adeo maternæ successionis spurij capaces sunt, quando ex tali coitu suscepti sunt, qui accusari non potest, ut non solum ex testamento, & ab intestato succedere possint pariter cum legitimis si extant, ut est communis Doctōr. assertio, quam tradit Caccialup. *in repetit. d. l. si qua illustris, numer. penult.* Palæot. *d. c. 41. nu. 3. versic. Quod si,* sed etiam mater eos instituere in legitima teneatur, & alias sine causa exheredati, vel præteriti per inofficiosi testamenti querelam testamentum rumpere possunt. *l. si suspecta, versic. de inofficioso, ff. de inoffic. testam. ubi gloss. & communiter Scribent. ibid. & in d. l. si qua illustris, secundum Caccialup. ibi numer. 94.* Cagnol. *num. 44.* Bermond. *d. verb. qui etiam filios &c. numer. 74. in princ.* Marquard. *de celibat. sacerdot. non abrogand. 3. part. cap. 7. num. 4.* Matien. *d. l. 7. titul. 8. gloss. 7. nu. 3.* Rojas *d. c. 26. ampliat. 1. numer. 4. ubi fuse per eum sequentibus num.*

5 Hoc autem successionis jus spuris competens in bonis matris, quando ex non punibili coitu suscepti sunt, limitavit Imperat. Iustinian. *In d. l. si qua illustris C. ad Orfician.* in illis quorum mater illustris est cui liberi legitimi supersunt, ut cum illis spurij & si ex punibili coitu suscepti non sint, succedere nequeant, & ita esse communem opinionem asserit Bermond. *d. num. 74. in fin.* Quanvis verò ob servatæ castitatis ratio etiam ad illas pertineat quæ legitimam sobolem non habent, in illis tamen intactum jus reliquit Imperat. tum ut antiquum generale jus de successione spuriorum in bonis matris minus correctum maneret, quod legislatores attendere solent, ut respondet Matien. *d. l. 7. titul. 8. gloss. 6. numer. 2.* tum quia ad excludendos spurios à successione matris illustris, maior erat ratio cum liberi legitimi extant, propter eorum favorem, quam illis non existentibus. Et hoc modo ad propositam sup. difficultatem respondet Cagnol. *d. l. si qua illustris, num. 43. in fin.*

6 Ex quo dicendum videtur pro limitatione d. l. si qua illustris, quod, & si matri illustri filij legitimi supersint, qui tamen ab ea ritè, & rectè exheredati sint, spurius ex non punibili coitu susceptus illi succedat, cessat enim tunc propositus legitimorum favor, & jus antiquum manet incorrectum, quod extantibus legitimis liberis qui matri succederent, Iustinian. correxit, ut innuit in text. *ibi. quemadmodum materna res. ad eos perveniant, sive tantummodo ad liberos justos, sive etiam ad spurios, dubitabatur;* quæ tanè verba clarè significant, quæstionè de spuriorum successione in bonis matris, quâdo illa illustris est, tum demum incidere, quâdo naturales, & legitimi simul filij extarent, cum quibus spurius matri succedere contendit; atque ideo, legitima soboles succedere nequeat propter exheredationem ritè factam, videtur, quod dubitationi, de qua *ibi.* locus non sit, sed jus antiquum maneat incorrectum. Qua ratione idem probandum videtur in casu vulgaris substitutionis, si videlicet, mulier illustris legitima sobole instituta spurium quem suscepit ex non punibili coitu vulgariter substituatur, poterit enim ex vulgari substitutione, legitima sobole repudiante, vel prædefuncta antequam adeat, spurius succedere; quod, ut novum, in casu isto tradidit Benedict. de Barzijs *tract. de fil. non legitime nat. numer. 28. versic. Ex quo inferas,* dicens, per Doctōres non tentatum.

Qua item ratione dicendū videtur, etiā absque vulgari substitutione spurius matri illustri succedat extantibus legitimis, si hi matri hæredes non existant, vel quia nolint, vel quia ante agnitam hæreditatem præmoriuntur; quo casu successio ab intestato proximioribus deferretur, omnibus tamen spurius prædefunctæ filius præferendus erit; cui non obstabit, maternæ mortis tempore legitimum extitisse filium; cum is matris hæres non fuisset, atque ita, spurius in his casibus cum legitimis ad maternam successionem non incurrit, sed solus is invenitur qui hæres esse possit; & ideo res perinde habenda erit, ac si legitima soboles non extaret; quo casu spurius matri hæres est, & si illa illustris sit, ut probat *tex. in d. l. si qua illustris,* per argumētum à contrario sensu, & communis sententia secundum Cagnol. *ibid. num. 20. cum glossa ibi, glossa in §. novissime, verb. hæreditatem, instit. de Senat. conf. Orfician.* quæ ex eo confirmatur, quia etsi stemus in sensu directo d. l. si qua illustris, secundum eum, jus antiquum de spuriorum successione in bonis maternis, solum correctum legitur in casu quo matri illustri naturales, & legitimi liberi supersunt; atque ita, his non extantibus.

Alius ab illo deprehenditur casus, ad quem correctoria lex non debet extendi, sed remanet sub antiqui juris dispositione, juxta vulgares traditiones. Porro, ad rem de qua agitur, perinde esse videtur, legitimam sobolem non habere, ac eam habere, quæ matris hæres non sit, *vi sup.* expensum est.

Hæc tamen quæ ut ad limitationem d. l. si qua illustris, notanda scripsimus, sine dubio non transeunt, nec sanè parvam patiuntur difficultatem ex eo, quia etsi filij legitimi à matris se abstineant hæreditate, aut exhæredati proponantur, non parum tamen injuriantur spuriorum illustris matris appellatione; quos & illi hæredes esse, tanquàm ejusdem filios, ignominie tum legitimis esset, & acerbum valde: atque ita, si castitatis observatio, quæ faminas illustres magis arctat, quàm alias, cum legitimorum liberorum favore constitutioni antequam juris correctoriæ causam dedit, utrumque hic reperitur, etsi legitimi maternam hæreditatem non adipiscantur; nec quidem verba *text.* in decisione scripta ab hoc sensu abhorrent, ibi, *justis liberis existentibus aliquid penitus ab illustribus matribus ad spurios perveniat*; quæ verba, justorum liberorum existentiam indistinctè respiciunt, eosquè comprehendunt, etsi matris hæres non sint; & quanvis ea quæ in serie dubitationis præponuntur *sup.* citata eos duntaxat comprehendant, qui ad maternam veniret successione, cum quibus, & spurius concurrere tentaret; magis tamen ad decisionis verba debet attendi, quæ omnes comprehendunt; tam quia in lege, decisiva potius, quàm narrativa verba sunt attendenda; quàm quia legis ratio his æquè convenit. Ex quibus, in tribus illis propositis speciebus probabiliorè hanc duco sententiam, quam nec verba legis negant, & ratio strictè suadet.

7 Amplianda verò est d. Imperatoris constitutio, ut procedat etiam in femina quæ propter mariti nobilitatem illustris effecta est, quanvis origine sua ignobilis sit, & plebeia; si enim viro viro functo susceptis ex eo liberis, spurium deinde vidua suscipiat, cum eo ad matris successione perinde agendum erit, ac cum spurio matris illustris cui legitimi superant; quia vidua illustris viri, nobilitatem ex mariti persona sibi qua sitam retinet. Nec obstabit, si dicatur, privilegia nobilitatis ex persona mariti viduæ competentia, eo ipso quo stuprum vel semel admittit, eam amittere, *vi sup.* tradidimus *articul. 5.* atque ita videtur, quòd, cum spurium in viduitate suscipit, jam radijs mariti non coruscat unde nobilis effecta est; responderetur enim, eam quidem admisso stupro, nobilitatis privilegia, quæ ex persona mariti prædefuncti competebant, perdere,

illa, scilicet, favore, & commodo ipsius illi competebant; ad quæ non pertinet præfens casus de spurij exclusione à successione illius; nec enim spurij à parentum suorum successione repelluntur propter favorem ipsorum parentum, quos potius leges in hoc punire intendunt; atque ideo, spurius in casu isto à materna successione repellendus erit, quasi nobilis matris spurius, præsertim, quòd ex contrario eventu legitima soboles justis sibi competens ad matris successione perderet stupro illius, quòd latis iniquum esset.

8 Dubitari autem possiet, an hæc resolutio locum etiam habeat, ubi mulier plebeia conditionis spurium suscepisset ex non punibili coitu, non dum nupta, & postea cum viro illustri matrimonio contracto superflites filios ex eo reliquisset, cum quibus, & spurium ante genitum; si enim tempus quo mater moritur spectemus, illustris matris filius, spurius deprehenditur; si conceptionis, aut natiuitatis illius tempus, ignobili matre genitum agnoscimus. Et sanè, si legis mentem, ac rationem scrutemur, apparebit, quòd tempus conceptionis attendere debeamus, lex enim illustrium faminarum pudicitia prospicere intendit, tanquam quibus observatio illius, debitum præcipuum sit; porro, quæ fornicatur plebeia conditionis mulier, ex quo spurium genuit, quanvis postea contingat, eam fieri illustrem, debitam ab illustri munere pudicitiam non offendit ex eo quòd ante gessit; atque ita cessat in illa mens, & ratio legis. Et pro sententia ista apud nos optimum præstat argumentum lex Regia, qua statutum est, ut naturalis filius plebei patris, illi hæres sit, non verò si exquestris ordine pater sit; an verò hujus, an illius conditionis pater sit, tempus quo filius nascitur, jubet lex attendi, ita ut, si eo tempore plebeus erat, naturalis filius illi cum legitimis hæres sit, quanvis postea pater nobilis efficeretur; sic lege Regia nostra cavetur *lib. 4. titul. 92. §. 2. de qua intra agemus*, quæ pro parte ista in casu proposito optimum, ut dixi, præstat argumentum.

9 E contrario verò, si mulier plebeia conditionis viro sibi eo aequali nupsit, ex quo legitimam prolem suscepit, ac deinde vidua illius, nobili copulata est, quo præmortuo absque liberis, spurium in viduitate genuit, spurius iste cum legitimis prioris tori filijs ad maternam successione non erit admittendus; ille enim propter matris nobilitatem, quam ex persona secundi viri acquisivit, ab illustri muliere genitus apparet, ut tradidimus, cujus tempore delatæ successione illius, legitima extat proles; quæ duo simul requiruntur, & non aliud, *in d. l. si qua illustris*, ad spurij exclusionem; atque

atque ita casus hic verbis legis comprehensus apparet.

10 Ampliatur rursus *d. l. si qua illustris*, ut procedat etiam in avi, aviæque successione, videlicet, si mulier illustris filio vulgò quæsto, atque legitimis simul & naturalibus liberis relictis prædecedat patre, aut matre superstitibus ad illorum enim successione nepos spurius cum uterinis legitimis non debet admitti; qui enim matri succedere non potest, multò minus avi ejusdem matris parentibus succedet, *argum. text. in princip. versic. Sed cum hoc. instit. de Senat. cons. Orfiton.* & ita in his terminis tradit Caccialup. *in repetit. d. l. si qua illustris n. 73. versic. Subdit etiam. secutus Mathefil. tract. de successione ab intestat. ab eo citatum, & ex alijs Surd. tract. de aliment. titul. 1. q. 16. num. 10. versic. Intelligendo tamen.*

11 Dubitari verò potest, an, si mater spurij, legitimam prolem non reliquisset, & defunctis deinde matris parentibus filij legitimi superint, cum illis nepos spurius debeat admitti ad aviam successione: videtur enim, quod & in casu isto præcedens ampliatio sit recipienda; ut, qui propter legitimos aviæ maternæ nepotes, ab ejus successione repellitur, multò magis repellendus sit propter ejusdem aviæ filios naturales & legitimos, tanquam illi propinquiores. Et diverso verò contrarium illud naxime suadet, quia spurius matris illustris illi succedit perinde ac si legitimus esset, quando legitimus non invenitur, ut cum cõmuni sententia ad *d. l. qua illustris, sup. naximum est*; juxta quam, in proposito casu spurius maternæ successione capax est; ex quo & aviæ ex parte matris capax est censendus, ad quam jure antiquo admittitur, *l. Modestinus, ff. unde cognat.* quod in hac parte correctum non invenitur. Qua ratione idem probandum cenico, etsi aviæ in casu proposito non extent filij naturales ac legitimi, sed nepotes ex filio, aut filia alia legitime suscepti; nam, & multò magis cum his admitti debebit nepos spurius, qui matris suæ ob legitimorum defectum hæres fuisset, aut esse potuisset. Et non obstat ratio pro contraria parte adducta; concludit enim in casu, quo spurius maternæ successione capax non esset propter legitimorum ejusdem matris existentiam, quo casu propter eorundem existentiam ad aviam successione non erit admittendus ex persona matris, à cujus successione repellitur quasi pro non filio habitus; at vero præsens casus diversæ speciei & rationis est, in quo spurius maternæ successione capax proponitur; ergo & aviæ ex parte matris, cujus personam repræsentat, capax censeri debet, quanvis avia legitimam sobolem reliquisset, sive ex se, sive ex filio, aliavè filia suscepta.

12 Solum itaque præcedens ampliatio recipienda erit casu, quo spurius, matris hæres esse non potuisset, propter legitimorum ejusdem matris existentiam tempore mortis illius; idque sive illi matri hæres extitissent, sive non; nam & in casu isto spurius ab illius hereditate repellitur, ut tradidimus sup. ergo, quavis tempore, quo maternus avus, aviavè moritur, uterini fratres spurij non extent, qui tempore maternæ mortis extabant, id satis erit ad spurij exclusionem à successione maternorum avorù legitima alia eorundem sobole existente.

13 Quod si legitima illis soboles non superint, maior dubitatio erit, an in casu etiam isto à successione illorum repellendus sit spurius nepos, qui matris suæ hæres esse non potuit propter existentiam tunc temporis legitimæ sobolis illius postea prædefunctæ; quæ ratio illum excludere videtur à parentum matris successione. Admittendū tamen cenico, quia in casu isto nullus legitimorum liberorum qui in rerum natura non sunt tempore delatæ successione, ad spurij exclusionem favor considerari potest; & verba *d. l. si qua illustris*, loquuntur in casu, quo tempore delatæ successione extat legitima soboles defunctæ matris; atque ideo, legis novæ decisio, & antiqui juris correctoria non est extendenda ad casum quo non loquitur, sed magis in illo, antiquo juri stare oportet, juxta quod, nepos ex filia vulgò quæstus aviæ maternæ succedit, *d. l. Mod. ff. unde cognat.* Quod si dicatur, nec de aviæ successione in casu aliquo esse verba *d. l. si qua illustris*, & tamen de illa quoque intelligi extante legitima sobole in casu prædictæ ampliacionis, ut cum Caccialup. *d. n. 73.* & Mathefil. ab eo citato probavimus; facilis est responsio, si advertatur, legem de matre expresse loquentem, de ejusdem matris parentibus comprehensivè; non etsi implicite, loqui datis eisdem terminis, & eadem existente ratione, prout evenit in casu propositæ ampliacionis.

14 Dubitari rursus potest, an ampliatio eadem retinenda sit casu, quo avia, mulier illustris non est, sed plebeia, & filia ejus spurij mater, illustris esset aliunde, forte propter viri prædefuncti conjugium, quo casu spurius ab ea in viduitate susceptus cum legitima sobole in successione illius non concurrat, ut sup. tradidimus; ex quo & ab aviæ successione, cujus legitimi extant liberi, repellendus videtur. Distinguendos tamen hic tres casus puto; unus est quando spurius ad materni avi, aviavè successione contendit cum legitimis matris suæ liberis, propter quos à materna successione exclusus fuit; & in casu isto indubitanter à successione avorum excludendus erit. Alius casus est, cum spurius contendit cum legitimis mater-

maternorum avorum liberis, qui eorum retinent conditionem; & tunc spurius cum illis admittendus erit, *juxta d. l. Modestinus, in casu isto non correctam per d. l. si qua illustris*, nec secundum verba, nec secundum mentem illius. Tertius, & ultimus casus est, cum spurius contendit concurrentibus legitimis avorum liberis, illustribus aliunde effectis, non susceptis ex filia ex qua spurius est; qui quidem casus dubitandi ratione præcedentes luperat, sed decidendi ratio ad secundum, hunc illi magis adæquat; quem ideo *juxta eum decidendum censeo*. Quæ omnia apud Nostros non inveni, & pro ornatu, *d. l. si qua illustris notanda duxi*.

15 Quia vero quotiescunque spurius maternæ successione capax non est, nec illi mater succedere potest, sicut & è contra, quia jus successione intestatæ mutuum & reciprocum est, ut per *Bermond. de public. concubinar. verb. Qui etiam filios ex tali concubinato procreatos, num. 76. & 77. Ludovic de Sard. tract. de naturalib. liber. 3. part. §. de successione spurior. num. final. Palæot. de nob. & spur. c. 41. num. 3. versi. Et hæc omnia, Gom. in l. 9. Taur. num. 51. versic. & in specie, & alijs citatis communem tradit Caccialup. d. l. si qua illustris, num. 77. & Valasc. noster cons. 29. Quidam conjugatus num. 3 tom. 1. quæ probat text. loquens in naturalibus, & ibi gloss. in Auth. quib. mod. natural. efficiunt. sui §. in quibus enim casibus, collat. 7. si spurius non succedit matri, quia illustris est, & juxta prole relicta decedit, conlequens est, ut ejusmodi mulier prædefuncto spurio filio suo succedere nequeat quod tenuit, gloss. in §. final. instit. de Senatus cõ-jult. Tertull. cui tamen succederet, si tempore quo ille moritur, illa justos liberos non haberet, quanvis eos deinde suscepisset; quia propter susceptos postea liberos hæreditas semel legitimo jure acquisita auferenda non est. Et hoc sane facile transit, quando post aditam spurij hæreditatem legitimus nasceretur.*

16 Sed an idem probandum sit nato filio legitimo post mortem spurij ante agnitam illius hæreditatem, in difficili est, ex eo quia hæredis extranei capacitas, etiam, atque præcipue hæreditatis aditæ tempore spectatur, *l. si alienum §. in extraneis. ff. de hæred. instit. §. in extraneis, instit. de hæred. qualitat. & different. porro, mater ad filij successione, nedum spurij, sed etiam naturalis atque ideo videtur, quod & cû adit hæreditatem, sine legitima prole esse debeat, ut ad eundem capax existimetur. Contrarium tamen in nostro casu tenendum puto, quia in illo succedendi jus inter matrem, & filium suum spurium, reciprocum est, & æquale utrinque, ita ut capacitas unius ad succedendum alteri, reguletur secundum capacitatem istius ad succedendum illi; unde, cum spurius*

perfectum capacitatis jus ad succedendum matri acquirat mortua illa abique legitima a sobole *juxta d. l. si qua illustris*, cum communi ad eam interpretatione, ita & mater non habens justos liberos quo tempore spurius ejus moritur, perfectum ad illius successione jus acquirat, ut æqualitas utrinque servetur; quo jure per susceptos postea liberos ante agnitam hæreditatem privari non debet. Et ad jura, quibus cavetur, etiam aditæ hæreditatis tempore, extranei hæredis capacitatem inspicere debere, respondendum erit id in illis intelligi, quorum capacitas à propria eorum persona, aut illorum sub quorum potestate sunt, dependet, ut evenit in condemnatis, quibus testamenti factio activa, & passiva, pæna auferitur; non verò in illis, in quibus jus capacitatis secundum jus alterius regulatur propter æqualitatem utrinque servandam; nam in his si in uno ex correlativis solo mortis tempore capacitas inspicitur, in altero quoque hoc solo tempore debet inspicere, ut æqualitas utrinque servetur.

17 De spurij autem cum transversalibus successione controversi solet inter Doctores. & ut certa à dubijs separemus: inter omnes constat, spurium transversalibus ex latere paterno, non succedere ab intestato, nec illos illi, quia cum spurio nullum agnationis jus est *l. si spurius ff. unde cognat. §. vulgò quæsitos, instit. de successione cognator. tradit Caccialup. d. l. si qua illustris, num. 71. & sequenti, & num. 74. versic. Primo casu, & num. 79. in princ. ubi ait, quod in hoc omnes conveniunt, & ab omnibus receptum in d. l. si spurius, per text. ibi, asserti Covar de sponsalib. 2. p. c. 8. §. 5. concl. final. versi. Unde naturales, & alijs citatis tradit Gom. l. 9. Taur. n. 4. Gam. decisi. 3. num. 1. qui circa naturales tantum filios ad successione transversalium ex parte patris idem æque probant, novissime pluribus citatis Mena in addit. ad Gam. d. decisi. 3. n. 1 ubi dicit, quod hæc est communis, & vera omnium resolutio. Per contrarium verò, certum quoque inter omnes est, spurium transversalibus ex latere materno ab intestato succedere, & illos illi, secundum proximitatis ordinem, quia successio transversalium ex parte matris, ad cognationem pertinet, quæ in spurio conservatur, & ita probat *text. in l. hac parte versi. Itaque, & d. l. si spurius ff. unde cognat. tradit Caccialup. d. num. 74. versi. Secundo casu, Rojas in epitom. successio d. c. 26. ampliat. 4. num. 46. Et hoc, quando spurius ex coitu non punibili susceptus est.**

18 Quando autem susceptus est ex punibili, controversa est, an, quemadmodum matri succedere nequit, *juxta communem sup. traditam nec mater illi, ita neque inter eum, ac transversales ex parte matris, successio undè*

cognati detur. Quam quæstionem fusc ad utranque partem disputat Caccialup. *in repetit. d. l. si qua illustris, concl. 9. ex num. 79.* ubi ait, quod quæstio hæc non est facilis, & quod in illa excellentissimi Doctores fuerunt contrarii; in qua ille, ut conjicitur ex scriptis per eum ibidē, negativam partem veriorē de jure sentit, ait enim *num. 83.* quod Præceptoris sui opinionē velet omniringenō defendere, si majestatem veritatis non læderet; & opinio Præceptoris sui, qui fuit Ioan. Petrucius, affirmativa est, quam retulit *num. 80.* pluribus pro ea aductis ex eodem Petrucio, de quo scripsit ibidem, quod sæpe eam tenuit legendo, & concluendo, & quod in illa perseveravit per quadraginta annos, & ultra; & tandem, post multa hinc inde adducta, & Doct. utriusque partis citatos, *n. 87.* non exprimit, quæ opinio sibi magis placeat quali melius fundata, reverentia dissidentium Doctorem, & maximē nuncupati Præceptoris sui, adducens illud Gell. *lib. 1. n. et. At. ticor. c. 18. in fin. ubi, In hac re, inquit, de v. ro tam excellentis doct. unæ non meum iudicium est;* quo in loco de Varrone loquitur, qui furem a furuo, id est, atro, seu nigro appellari, scripsit; aliamque ejusdem verbi Gell. etymologiā adducit à Græco vocabulo; quæ, & aliæ scriptæ sunt *in l. 1. ff. de furt. & transcriptæ in § 1. versic. furtum aut. in, instit. de obligation. quæ ex delict. nascunt sed Gell. qui magis furem, dici putavit, à Græco vocabulo, an hoc Varronē latuerit, an potius consulto tacere id voluerit existimans, aptius & coherentius furem a furuo, id est, nigro, appellari, Gell. inquam, hoc, aut illud de illo judicare non est ausus propter excellentem Vimperitiam; ceterum, inter contrarias Doctissimorum sententias propriū deponere iudicium, & scriptoribus non in usu est, & ad scribendi munus pertinet. Et in hac ipsa quæstione de successione inter spurium ex punibili coitu susceptum, & transverales ex latere materno, negativam quoque partem alij tenuerūt ultra citatos à Caccialup. quos refert, & sine controversia sequitur Palæot. *tract. de nob. & spur. c. 43. num. 2. probat Cagnol Alex præ. ipi. e. a. u. h. o. n. t. e. f. i. e. t. u. s. u. l. t. r. a. a. l. i. o. s. q. u. o. s. r. e. f. e. r. t. d. l. si qua illustris, num. 46. versic. Sed non est recedendum;* & nomine citato probat Bermond. *de public. concubinar. verb. qui etiam filios ex tali concubina in procreatos, num. 77. Marquard de celibat. sacerdot. non abrogand. 3. part. c. 7. num. 5 & 6. Gom. l. 9. Taur. na. 51. versic. Sed teneo Rojas d. c. 26. num. 26.**

19 Contrariam vero sententiam, nempe, ejusmodi spurios ex damnato, seu punibili coitu susceptos collateralibus maternis abintestato succedere, & illos illis, ultra citatos à Caccialup. *d. num. 87. tenet, ac late defendit Philipp.*

Corn. d. l. si qua illustris col. 2. ex versicul. In eadē, ubi alios pro hac sententia refert, & dicit, quod hæc videtur communis opinio, quam item *ex eod. Corn. conf. 21. vol. 1. communem dicit, & sequitur Covar. alijs pro utraque opinione citatis, de sponsal. 2. part. c. 8. §. 5. num. 19. magis communem dicit eandem lectus Mena ad Gam. d. decis. 3. num. 2. ubi ait, quod Regnicolæ omnes pro spurio tenuerunt, cōtra Gom. & quod hæc opinio servanda est in judicando, & consulendo; secundum quam in Neapolitano Concilio ter judicatum fuisse, refert Vincent. de Franch. *deci. 238. incipit, Dubitabilis est quæstio, ubi in fin. Venetis etiam sic fuisse iudicatum,* licet punctus disputabilis esset, refert *ex Peregrin. tract. de jur. fisc. c. 18. num. 43.* Apud nos quidem disputatio cessat, & altercatio, quia legem Regiam habemus, quæ hanc sententiam expresse secuta est, *lib. 4. tit. 93.* Et sane pars hæc optimo nititur fundamento, quod præstat *l. si spurium in 2. part. ff. unde cognat. ubi præbatur, inter spurium, & matrem ejus, uterinosque fratres, cognationis, seu proximitatis jura manere, & idcirco sibi invicem abintestato succedere; & quod ibi dicitur de uterinis fratribus, in ulterioribus etiam conjunctis ex latere materno æque obtinet; porro, spurij appellatione, non solum venit vulgo quæsitus ex coitu non acculabili, sed etiam qui ex nefario, incestuoso, & punibili alio coitu nascuntur, ut *ex gloss. final. in l. vulgo ff. de stat. homin. tradit Ludovic. de Sard. tract. de natural. uberi. 2. part. §. de spurior. appellatione num. 2. At vero d. l. si spurium, noviori jure in collateralibus correctæ non invenitur; sed solummodo respectu matris, quando illa illustris est, & legitimam sobolem relinquit, ut *in d. l. si qua illustris, vel, quando ex punibili coitu spurium suscepit, Auto. quib. mod. natural. efficiunt legit. §. final. collat. 6. & quib. mod. natu. al. efficiunt sui §. p. null. collat. 7. unde desumpta est Auth. ex compl. xu. C. de incest. nupt. cum communi de qua sup. quæ intelligitur de coitu punibili ex parte matris, ut *ex Bart. in l. final. n. 4. ff. de his quib. ut magni & alijs tradit Valat. noster conf. 29. num. 10. tom. 1. Cum, itaque, antiquum jus de successione spurij quod ad lineam maternam attinet, tantummodo noviori jure correctum inveniat respectu matris in illis duobus casibus & nunquam respectu collateralium maternorum; dicendum est, quod juris correctio, ad hos non est extendenda, in quibus novum jus non loquitur, sed quod maneat sub antiquo jure; juxta vulgares traditiones.*****

20 Et sane, quod ad collaterales attinet ex parte matris cui spurius succedere non poterat, quia illustris erat, & legitimam prolem habe-

habebat, omnes communiter reciprocam successione admittunt, secundum Corn. *d. l. si qua illustri col. 2. versic. In ead.* ubi inquit, quod cum hoc transeunt concorditer omnes, & probat Caccialup. *ibi num. 74. versic. Secundo casu.* Parique ratione probandum idem est, etiam spurio matri succedere non posset, quia ex punibili coitu susceperat eum; cum jus antiquum in illa correctum, ad collaterales extendi non debeat, ut dictum est; præsertim, quod prohibitionis ratio quæ militat in matre, cessat in transversalibus; mater enim filio spurio quem suscepit ex complexu nefario, aut incesto, seu aliâ punibili, non succedit, nec spurio illi, ob suum ipsius peccatum, quod leges odio habent, adeo ut & in persona filij, matrem propter peccatum hoc puniant prohibita illi in casu isto successione materna, sicut & patrem in simili, *juxta tex. in l. final. versic. Filij enim C. de natural. liber. & in d. Auth. quib. mod. natural. efficiunt. legitum. §. fin. ibi, sed sit suppletum etiam hoc patrum;* quæ ratio cessat in transversalibus qui non peccaverunt. Et non obstat, si dicatur, quod juxta hoc, etiam cum transversalibus ex latere paterno successio intestati esse debuisset, quia nec illi peccaverunt in spurij procreatione; etenim differentia ratio stat in eo, quia intestati successio collateralibus ex parte patris, nullo alio jure competit, quam agnationis jure, quod jus agnationis inter spurium & collaterales paternos non datur quia à patre oritur, quem, ille reputatur, non habere, *l. si spurus 1. p. ff. unde cognat. §. vulgo quæsitos, instit. de success. cognator.*

21 Concludit vero præfata ratio, quod, etsi spurio propter odium paternum à patre in testamento institui non possit, nec è contra quia hæc odij, ac peccati unde illud proficiscitur, ratio cessat in collateralibus ex parte patris, & hi illum, & ille eos instituere possint, & tam ex testamento, quam per actum inter vivos libera illis facultas, & communicatio bonorum sit, sicut inter extraneos; quod verum est, & ut receptum ex Bart. & alijs in *l. si is qui ex bonis ff. de vulgar. & pupillar.* tradit Marquard *de cælibat. non abrogand. 3. p. c. 4 n. 7. Gom. l. 9. Taur. num. 51. ad fin. versic. ex testamento, Cov. de sponsalib. d. c. 8. §. 5. num. final. vers. Ex quibus,* ubi alios citat, & in fortioribus terminis, nempe, cum pater filium spurium filio impuberi pupillariter in legitima illi debita substituit, observavit Cost. *in c. si pater 2. p. verb. bona omnia, num. 11. vers. Hisce argumentis, de testam. libr. 6.*

22 Nec tantum inter spurium, & collaterales illius ex parte patris testamentaria successio admittitur, sed etiam à paternis avibus spurio nepos institui potest, eo modo quo potest ex-

traneus, cui testamenti factio inest; ut tradit Marquard *d. de cælibat. d. 3. p. c. 6. num. 5 Ludovic. de Sardis tract. de natural. liber. 3. p. §. de successione spuriorum num. 11. Palæot. de noth. & spur. c. 53. in fin. Gam. decis. 136. in fin. & Additionator ad eum decis. 23. num. 1. versic. Tertius casus;* ubi hoc limitat, ut procedat dummodo nepos spurio non sit natus ex coitu dâ nato. Cui limitationi, quam ut ab alijs probatam inculcat, assentire non potui; quia spurio, quocumque ex coitu susceptus sit, respectu successione paternæ tam ab intestato, quam ex testamento, semper est incapax; hæc, namque, distinctio inter susceptum ex coitu punibili, vel non punibili, ad maternam successione tradunt communiter Doctor. Atque ideo, cum de avita successione ex parte patris agitur non est cur ea adhibenda sit, quæ circa ipsius, qui eum genuit, personam non attenditur; sed distinctio debet esse inter successione ex testamento, & ab intestato, ut ab hac, quæ agnationis jure defertur spurio nepos repellatur, quia nullum agnationis jus cum paternis ascendentibus contrahit; ad illam vero admittatur quali extraneus hæres institutus ab avo, cui extraneus reputatur. Et non obstat *tex. in Auth. quib. mod. natural. efficiunt. juxta §. final. collat. 7. ubi,* loquens de susceptis ex nefario & punibili complexu, dicit *tex. quod nec à parentibus est alendus, & sic videtur, quod ejusmodi spurio eandem patiatur incapacitatem respectu avi paterni, qua laborat ad ipsius patris successione, quia parentum appellatio ulteriores ascendentes comprehendit ultra patrem, & matrem;* responderi enim potest, id non procedere in pænali materia, in qua parentum appellatio de primis tantum est intelligenda, præsertim cum odij ratio quæ militat in illis, in ulterioribus cesset, & ita respondet Ludovic. *de Sard. d. §. de successione spuriorum, num. 11.*

23 Per contrarium vero; anceps, & assidua quaestio est apud Scribentes, de nepote legitimo ex filio spurio ad avi paterni successione. Et controversia præcipue vertitur circa testamentariam successione; ab intestato enim nepotem avo succedere non posse, communis est conclusio, quam tradunt Doctor. per *tex. ibi, in l. final. versic. final. C. de naturalib. liber. Dec. cons. 85. incip. pro tenuit facultate, num. final. Bernend. de public. concubinar. verb. qui etiam filios ex tali concubinato procreatos, num. 65. Gam. decis. 11. num. 5. ubi Additionator ejus num. 2. in fin. alios citat, & veram ac communem resolutionem ita esse, scripsit.*

24 De successione vero ex testamento ambigua, & frequens est quaestio inter Antiquos, & Recentiores; de qua Bart. & alij in *l. Gallus*

l. Gallus §. quid si is ff. de liber. & posthum. & conj. 118. in princ. Oducius, late disputant ad utramque partem Bermond. loco citato, ex num. 66. Ludovic. de Sardis de naturalib. liber. 3. part. §. de successione spuriorum ex num. 5. Palaeot. de noth & spur. c. 52. per tot. ubi num. 4. pro nepote hodie rem absque dubio esse, censet, per novam Iustiniani constitutionem in d. l. final. de natural. liber. ita ut miretur, controversiam hanc inter tot gravissimos Doctores usque ad hæc tempora mansisse, cujus decisio, inquit, minime amplius dubia esset, Marquard. d. tractat. de caelibat. non abrogand. 3. p. c. 6. Rojas in epitom. success. c. 20. ex num. 22. Cald. tract. de nominat. emphyteut. quaest. 19. a num. 35. cum sequentib. Ex quibus constat, affirmativam sententiam, quam tenuit Bart. in d. §. quid si is, & d. conj. 118. communem esse, ac veram tribus concurrentibus; primum est, quod legitima, proles non extet, illa enim extante non poterit nepos legitimus ex filio spurio ab avo institui, per d. l. final. C. de naturalib. liber. ubi nepos ex filio naturali, qui minori labe afficitur, ab avo institui non potest legitima sobole extante; & ita pluribus citatis communem tradit, & sic intelligit Surd. conj. 177. num. 21. cum sequentib. tom. 2. Secundum est, quod nepos spurij filij contemplatione institutus non sit, quod in dubio non praesumitur, sed magis ipsius nepotis contemplatione censetur institutus, ut ex Bart. & communi tradit Cald. d. q. 19. num. 44. Surd. d. conj. 177. num. 10. ubi ex alijs commune dicit, ex quo quicquid illi ab avo relinquitur, adventitium est, nec usufructus patri spurio quaritur tamen sub illius maneat potestate, quia spurius à patre suo unde provenit, capere non potest, sed penes ipsum nepotem remanet secundum Bart. d. §. quid si is, in fin. & d. conj. 118. quem cæteri communiter sequuntur; ut constat ex Matien. qui alios refert, & Bar. sententiam veriore & receptiore esse, dixit, in l. 6. tit. 8. gloss. 8. num. 25. lib. 5. recopilat. Surd. d. conj. 177. num. 5. Cald. d. quaest. 19. num. 47. Tertium est, quod nepos ex spurio incesto susceptus non sit, hoc enim casu ab avo institui non potest, etsi legitima proles illi non supersit secundum Bald. in l. si quis incesti, per tot. ibi C. de incest. nupt. cujus sententiam alij citatis communem dicit, & sequitur Rojas d. c. 20. num. 30. cum sequentib. Cald. d. q. 19. num. 49. Et ita prædictam Bart. sententiam, ultra sup. citatos communem dicunt, & probant Covar. de sponsalib. 2. part. c. 8. §. 5. num. 13. Gom. l. 9. Taur. num. 17. Pinel. in l. 3. num. 20. C. de bon. matern. & obiter sequitur Gam. decis. 11. num. 5. & decis. 136. num. final. & ejus Additionator ad decis. 23. num. 2. versicul. Quartus casus, ac pluribus citatis tradit Matien. d. l. 6. tit. 8. gloss. 8.

num. 21. cum sequentib. Secundum quosidem est dicendum, etsi nepos ex spurio non sit legitimus, sed naturalis, aut etiam spurius; quibus enim casibus nepos legitimus institui ab avo potest, & illegitimus; imò in illegitimo, communis sententia in legitimo probata, securius procedit secundum Pinel. d. l. 3. num. 22. ex ratione de qua per eum ibid.

25 Quia vero in superioribus egimus de successione spurij matris illustris, qui à successione illius repellitur extante illi legitima sobole, ex ratione de qua in l. si qua illustris C. ad Orficiam. secundum quam maior castitas requiritur in tœmina illustri, quam in illa quæ illustris non est, sciendum est, jus hoc in naturalibus locum non habere; ij enim matri illustri, perinde ac non illustri, pariter cum legitimis & naturalibus simul liberis succedunt, ut probatur in d. l. si qua illustris, versic. finali, junctâ gloss. ibi, verb. concubina, & tenet Cagnol. sic intelligens tex. ibi num. 33. & sequenti, ubi singularem dixit, & est communis omnium intellectus secundum Caccialup. ibid. eundem secutum num. 68. versic. Nota ex hac lege, & num. sequenti; quod dicit notandum, & alijs citatis tradit Rojas in epitom. success. c. 26. num. 70. & c. 14. num. 3. & 4. post omnes Pichard. in tit. instit. de hereditatib. quæ ab intestat. deferunt. in princip. §. 6. n. 27.

26 Naturalis vero filij appellatio hic proprie ac strictè accipitur, de illo, inquam, qui ex vera suscipitur concubina, de qua loquitur tex. in d. versicul. final. ad quod multa requiruntur, de quibus sup. articulo 8. ubi de concubina egimus. Unde, si mulier illustris cum aliquo, cujus concubina non sit, rem habeat, susceptus inde filius, tamen si parentes inter se matrimonium contrahere licite possent, non pertinet ad dispositionem tex. d. versic. final. sed magis, ad priorem tex. partem pertinere, videbitur, ita ut, si matri legitima proles supersit, illi non succedat, quasi spurius; quod pro constanti ponit Cagnol. d. n. 34. versic. sed oppositum. Sed quia ista quæ semel aut iterum cū aliquo concubuit, minus delinquit, quam illa quæ sub alicujus permanet concubinato; ut notat Abb. in cap. tanta, coi. final. ubi Præpos. num. 6. qui fil. sint legitim. & ex alijs relatis ab eo tradit Surd. de aliment. tit. 1. quaest. 9. num. 16. tanto enim graviora sunt peccata, quanto diutius infelicem animam detinent alligatam c. final. de consuetud. videbatur, quod filius istius deterioris conditionis esse non deberet ad maternam successione, quam illius. Cui objectioni respondet Cagnol. id ex eo esse, quia concubinatus civili jure licitus est, ut probat idem ille tex. d. l. si qua illustris, versicul. final. ubi, concubinariorum conversatio, licita vocatur; atque idcirco,

idcirco, quanvis secundum legem divinam gravius delinquat, quæ diutius perseverat in peccato, tamen secundum legis civilis dispositionem non tam læditur castitas concubinato, quam coitu alio fornicario.

27 Mihi quidem responsio ista non satisfacit; nam, si naturalis filius mulieris illustris in concubinato genitus matri succedit una cum legitimis ac naturalibus liberis, quia concubinatus civili jure licitus est, id est, jure illo impunitus, simplicem quoque fornicationem, eodem jure licitam dicemus, quia punibilis eo non est; atque idcirco, filius susceptus ex fornicario coitu, qui tamen meretricius non sit, deterioris conditionis esse non debet, quam ex concubinato habitus. Deinde, etsi dicamus, concubinatum jure civili licitum esse, quod sine controversia non transit saltem attento jure noviori, negari tamen non potest castitatem illo maxime offendi, etiam attenta juris civilis constitutione, secundum quam, naturales filij, qui proprie sunt, qui in concubinato gignuntur, paterno vitio procreati dicuntur, *l. final. persequit. filijs enim, C. de natural. liber. ibi, quia vitium paternum refranandum existimaverunt.* Si ergo concubinario coitu castitas læditur, quod negari non potest, etiam attenta juris civilis constitutione; consequenter venit, ut multo magis lætam illo dicamus, quæ fornicatio alio inter solutos habito; hoc enim casu semel, aut iterum fragilitate carnis castitas offenditur, in illo pluries & obdurato animo.

28 Ex quibus, persuadere mihi non potui, filium illius deterioris conditionis esse ad maternam successionem, quam illius; si enim hujus rei diffinitio à maternæ castitatis offensa pendet, maior reperitur in illa, quam in illa. Atque ita, filium in casu isto una cum legitima matris sobole illi succedere debere, mihi persuasi. Et ad text. in *d. l. si qua illustris*, cujus prior pars ad spurios pertinet, posterior ad naturales ex concubina susceptos, respondendum erit, hunc de quo agimus, sub priorē quidem text. parte non comprehendit, plane enim text. ibi loquitur de spurio illo cujus pater incertus est, ut satis clarè verba illa ostendunt, *& aliter spurium habuerit, cuius pater incertus sit*, propter quæ verba *gl. 1. text. ibi intelligit d. meretrice*, quæ, inquam, etsi in lupanari prostituta non sit, modo tamen intrat unam domum, modo aliam, ut explicat ibi Angel. & Corn. *enim secutus sum. 1.* hujus enim filius incertum habet patrem, & ideo vulgò quæritus dicitur; locus ille, cujus mater sex mensibus stat cum uno, & sex cum alio, qui etsi spurius sit, non tamen est vulgò conceptus, quia pater demonstrari potest, ut declarat Bald. *d. l. si qua illustris, n. penult.* Ad huc ergo, sicut ad illum de quo agimus, qui

ejusdem conditionis est, non pertinet text. ille in priorē parte, qua de spurio loquitur, cujus pater incertus est; nec item pertinet ad illum posteriorē text. pars; quæ loquitur de naturali ex concubina nato. Reliquum est ergo, ut dicamus, præsentem casum tanquam lege illa omisum sub juris antiqui dispositione manere, secundum quam, spurius, qui ex damnabili, & punibili coitu non est, matri succedit una cum legitima sobole, distinctione inter illustrem, & non illustrem omissa, quæ à Justinian. noviter inducta fuit, in *d. l. si qua illustris*, ad casum de quo ibi, ut cum communi tradidimus *sup.*

29 Quia verò prædicta distinctio castitatis causa introducta est, cujus observatio ingenuis, & illustribus mulieribus præcipuum est debitum, ut ait Imperat. ibi, videbatur, propter eandem castitatis causam, & debitam observationem, ad posteriorem quoque text. partem extendi debere, ut ita, naturalis filius ex illustri concubina procreatus illi non succederet extante legitima sobole, cujus contrarium statuit Imperat. *d. ve. sicut. final.* de quo miratur Cagnol. *ibid. n. 33* & respondet sicut ad præcedentem casum, id inde provenire, quia concubinatus civili jure licitus est. Quæ responsio difficultatem non tollit, quia etsi civili jure concubinatus licitus esset, eo tamen, *ut sup. diximus*, castitatem lædi, negari non potest. Quare, pro ratione differentie dicendum censeo, eam quæ corpus suum multis prostituit, majorem multo impudicæ faminae notam incurrere, quam quæ sub unius contubernio vivit; idcirco, quævis & hæc castitatem lædat, quia magis multo lædit illa, maior ratio erat in illius perloana, quæ in illius, ad inhibendam liberorum successionem, observandæ castitatis causa; quæ idcirco in illa statuit Imperat. non in ista, ut ita jus antiquum constitutione sua minus corrigeret. Atq; ita ex supradictis apparet, maternam nobilitatem nocere filio vulgò concepto, non vero naturali suscepto ex concubinario coitu cum homine liberæ conditionis; nec item illi, cujus pater certus est, & ex punibili coitu non suscipitur, ut *sup. tradidimus.* Et hoc secundum juris civilis constitutionem in *dict. l. si qua illustris.*

30 Jure autem nostro Regio dubitari potest, an ad naturalium exclusionem conditio matris attendenda sit, ut, si nobilis sit, filius illi non succedat correcto communi jure per *ord. lib. 4. tit. 92. in princ. §. 1.* quæ in persona patris statuit, ut si plebeius esset tempore quo naturalis filius nascitur, illi una cum legitimis succedat, si nobilis, ab intestato nequaquam, sed nec ex testamento legitima sobole extante, ut in *§. final. ibid.* Quæ distinctio in persona quoq;

quoque matris, in qua maior requiritur castitas, quam parente masculino, recipienda videbatur, ut ita lex castitatis causa, & favore in nobilibus specialiter statuta, quanquam non sola hæc legis ratio est, sed alia etiam, quam inferius assignabimus, in fæminis quoque servaretur. Sed, quia juris correctio non est in dubio inducenda; adeo ut nec ex identitate rationis lex correctoria ad casum non expressam extendi debeat, juxta celebrem glossæ sententiam in *Anth. quas actiones C. de sacrosanct. eccles.* ubi receptum id esse, tradidit Ias. num. 21. etiam si in casu omissio eadem aut maior ratio vigeat, nobis non licet, legem Regni in patre loquentem, ad matrem extendere correcto cõmuni jure, quo attento naturalis filius matri succedit vnà cum legitima sobole, et si nobilis illa & illustris sit *d. l. si qua illustris, vers. final.* eo maximè, quod antiquo, & novo jure facilior est illegitimis liberis successionis aditus ad maternam hæreditatem, quam ad paternam; cum matri succedant ne dùm naturales, qui ad maternam successionem tam ex testamento, quam ab intestatò, nihil prorsus à legitimis differunt, de quo Palæot. *de noth. & spur. c. 38. nu. 6.* & alijs citatis *Surd. de aliment. tit. 8. priv. il. 81. num. 5. cum sequent.* sed spurij etiam, qui ex punibili coitu non sunt; quos tamen, constat, hæreditatis paternæ esse incapaces. Mirum ergo reputare non debemus, si quos lex nostra à paterna prohibet successionem non prohibeat à materna; quãdo, communi juri in hoc contonare, videmus.

31 Secundò, & principaliter notandum erit, ad legem nostram *d. tit. 92. §. 1.* paternam nobilitatem ad naturalium liberorum exclusionem, non sic excellenter requiri, ut ad exclusionem spuriorum requiritur in persona matris eorum in *d. l. si qua illustris*; ad quam satis non erit, quælibet matris nobilitas; sed requiritur, quod mulier illustris sit. Appellatione autem illustris ad casum de quo ibi, ea venit secundum Cagnol. *ibid. num. 15.* quæ est ex nobili & antiqua familia, & quæ in loco, magno in honore, & reputatione habetur; sed tandem concludit quòd, cum hoc jure diffinitum non sit, iudicis arbitrio relinquetur, juxta *regul. l. 1. in fin. ff. de jur. deliberand.* sicquè generaliter, quæ sint personæ illustres, iudicis arbitrio relinqui, tradit *Tiraq. in l. si unquam, verb. omnia, vel partem aliquam, nu. 31. versic. Proinde C. de revocand. donat. gloss. sententia in cap. ultim. verb. illustrium, statim, post princip. de re judicat. lib. 6. quam, vix hoc sentire, dixit Menoch. de arbitr. centur. 1. cas. 68. num. 2.* ex quo loco plures enumerat personarum dignitates, in quibus diffinitum hoc jure reperitur; de quo per Ias. in *l. 1. à numer. 7. cum sequentib. ff. de offic. ejus cui*

mandat. est jurisdict. *Rojas in epitom. succession. cap. 26. numer. 4. cum sequentib.* Alij verò strictius hoc inculcant, qui, illustres propriè eos esse, dicunt, qui plures regunt provincias, ut tradit Anton. Corset. *tratt. de potestat. Regia 3. part. numer. 13. ex Bald. in l. 1. ff. de offic. prefect. prator. ubi num. 3.* Cardinales, illustres esse dixit, item, & Patriarchas, qui redacti sunt ad instar regum qui multas regunt provincias.

Sed quod attinet ad præles institutum, si ad tam sublimis dignitatis normam mulieris conditio regulanda esset, inanis ferè redderetur Iustiniani constitutio de spurio mulieris illustris in *d. l. si qua illustris*. Quarè, mulierem illustrem ad casum de quo ibi, eam esse cenleo, quam generis nobilitas, aut prædefuncti mariti qualitas commendat, quæ inquam, siue ex mariti persona, siue ex propria generosæ familiæ radijs corulcat; ejuscemodi enim secundum mores hominum, & communem existimationem illustres reputantur, & appellantur de quibus, idcirco, Imperatorem intellexisse, cenleo.

32 Iure verò nostro, ad excludendos filios naturales à successionem parentum propter nobilitatem eorum, generosa nobilitas non exigitur, nec scripta in libris regum; sed sufficit illa quæ hominem à plebeiorum ordine seponit propter nobilem vitæ usum, ut verba legis ostendunt *d. tit. 92. §. 1. ibi, E se ad tempo q' ostaes filhos nascerem o pay for cavalleiro, ou escudeiro, ou de outra semelhante condição q' costume andar acavallo, não sendo o que assi costuma andar acavallo official mechâmico, nê havião, & tratado por pião, não herdarão os taes filhos, &c.* quæ verba satis ostendunt, originariam nobilitatem in patre non requiri, ut naturalis filius à successionem illius repellatur, sed satis esse, eam in ipsius parentis persona incipere, dummodò, cum nascitur filius, nobilis jam effectus esset; siue quia nobilium numero ascriptus erat in libris Regijs, siue quia nobilium vlu vitam ducebatur; quanvis in hoc ultimo contrarium sentiat *Gam. decis. 322. num. 4. in fin. & sequenti.* Differentia tamen est inter vtrumque casum; quia in priore. equo opus non est ei quem Rex clientelæ suæ titulo honorat, id est, vulgari nostro, *com foro de cavalleiro, ou escudeiro*, in posteriore verò sic, id enim ad nobilem vitæ usum, & institutum pertinet; atque ita verba illa, *que costume andar acavallo*, ad proximè præcedentia duntaxat sunt referenda, illa nempe, *ou de outra semelhante condição*; quæ verba vitæ consuetudinem important, qua homo ijs assimilatur qui à Rege in nobiles assumuntur, ad quos pertinent antecedentia illa, *cavalleiro, ou escudeiro*.

Vnusquisque autem, quandiu contrarium non edocetur, nobilis non præsumitur, sed plebeius, ut tradit Gam. *decis. 86. num. final. & decis. 322. num. 3.* Cabed. *decis. 73. num. 10. tom. 2.* Menoch. *de præsumpt. libr. 6. præsumpt. 60. num. 2. & sequentib. ubi alios refert, Garf. de nobilitat. Hispan. gloss. 11. num. 51. & gloss. 12. num. 5.*

33 Tertiò notandum est, jus nostrum d. lib. 4. tit. 92. in multis à communi deviare, circa naturalium filiorum in bonis patris successionem tam ex testamento, quam ab intestatò. Primò enim jus nostrum differentiã constituit inter filios plebeiorum, & eorũ qui altioris ordinis sunt, ut illi patribus succedant, & pariter cum legitimis, isti verò non; quam differentiã jus commune non agnoscit, quod successibile seu insuccessibile omnium causam pariter & eadem sanctione determinat, statuens, ut intestato patri, cui legitima soboles, nec vxor legitima superfit, in duabus tantũ vncijs naturales filij succedant, *Auth. quib. mod. natural. efficiunt. sui §. si quis autem defunctus, collat. 7. Auth. de trient. & semiss. §. consideremus, collat. 3. Auth. licet C. de naturalib. liber. tradit Benedic. de Sard. tract. de naturalib. liber. 3. part. §. de naturalium successione, numer. 2. Palæot. de noth. & spur. cap. 38. numer. 5. Caccialup. in repetitio. l. si qua illustri, numer. 54. C. ad Orficiam. Valasc. conf. 94. num. 8. tom. 1. Garf. de Hispanar. nobilitat. gloss. 20. num. 25.* Et hoc, noviore jure, antiquo enim communi jure à successione paterna prorsus repellbantur, ut ex *glos. Bart & alijs in l. humanitatis Cod. de naturalib. liber. tradit Garf. d. glos. 20. n. 18. Pichard. super princip. tit. instit. de hereditatib. qua ab intestat. deferunt. §. 6. numer. 20.* Et an in nepotibus naturalibus ad successionem avi ab intestatò idem jus obtineat quod in naturalibus filijs à Justinian. noviter statutum fuit, latè disputat Caccialup. *loco citato ex num. 55.*

34 Sunt autem duæ hæ vnciæ, duæ partes è duodecim quibus totus as, seu vniversa hæreditas constat §. *hæreditas, instit. de heredib. instituend.* In quas duas vncias jure nostro naturalis filius patris nobilis illi non succedit, etiam si legitima proles illi non extet, nec cõjux legitima, sed vniversa hæreditas jure agnationis proximioribus defertur d. lib. 4. tit. 92. §. 1. *versicul. E fallecendo.* Atque ita naturales filij patris nobilis, deterioris conditionis reperiuntur secundũ jus nostrum ad paternã successionem, quam secundũ commune, quantumvis qui ex plebeio patre sunt, favorabiliores jure nostro sint, quàm cõmuni. Cũ quibus & in eo favorabilius actum est jure nostro Regio, quòd naturalium nomine, & jure æsti-

mantur, qui ex parentibus orti sunt, inter quos matrimonium consistere potuit, tametsi mater, patris eorum concubina non esset, nec liberæ conditionis mulier; quod jure communi aliter se habet; necesse est enim, ut concubina sit, vnica, & libera, ut filij ex ea suscepti, tanquã naturales in duas illas vncias succedant juxta præcitata jura.

35 Sed, cùm lex nostra concubinæ vnicæ mentionem faciat, ubi agit de successione filiorum in bonis plebeij patris d. tit. 92. in princ. ibi. *ou tiver hñã sò mãceba, & c.* videtur, quod si pater duas eodem tempore cõcubinas haberet, filij ex eis, aut ex vna illarũ suscepti, à successione beneficio, de quo ibi, mancant exclusi, sub juris communis dispositione remanentes. Sed contrarium est dicendum; nam lex, ut filij succedant plebeio patri, hoc tantũm exigit, quòd inter parentes impedimentum nullum sublit ad contrahendum matrimonium & cum de concubina vnica loquitur, alternativè loquitur ad præcedentia immediatè verba illa, *hou ver ajuntamento com alguma mulher solteira*, post quæ sequuntur illa, *ou tiver hñã mãceba*; & ij de quibus agimus, prioribus comprehenduntur, iunt enim verè soluta muliere suscepti; quæ tamen, quia vnica non est, concubina non est, secundũ verum ac proprium significatum, ut tradidimus *sup. artic. 8.* priora ergo verba ad eos pertinent qui ex soluta muliere sunt, tametsi illa concubina nominetur secundũ latam, & impropriam verbi significationem; posteriora ad concubinæ filios. Quòd si dicatur, & hos prioribus contineri, qui verè ex soluta muliere suscepti sunt, ut ita posterior pars alternativæ dispositionis in lege, otiosa appareat; respondebitur, legem vtrumque casum æquè determinare voluisse, & ideo de vtroque expressè locutam fuisse, non contentam priori dispositionis parte, ne fortè, concubinæ veræ filius dum non expressus reperitur, ut omisus haberetur propter diuturnius, atque iocundè odibilis in populo Christiano parentum peccatum.

36 Notanda deinde est *lex Regia d. princip. in fin.* ubi statuit, susceptos à plebeio homine non vxorato ex muliere servilis conditionis propria, aut aliena, si tempore quo pater moritur, liberi inveniuntur, ei succedere perinde ac naturales alij de quibus in *d. princip.* Et tamen, in susceptis ex propria, in *ord. antiquæ cautum id ita erat lib. 4. titul. 71. in princip.* ubi quia de susceptis ex aliena ancilla lex non loquebatur, exorta non semel dubitatio fuit inter Nostrates, an in his etiam lex intelligi deberet, ut videre est apud Gam. *decis. 86. & 312.* qui affirmativã partem secutus semper est.

est, & in senatu prævaluisse, testatur, arbitratum, legem in propria ancilla locutam fuisse ratione frequentioris usus, ut inde argumentum à contrario sensu in aliena sumi non deberet. Hæc verò dubitatio jam hodie cessat, & lege nova sublata est *d. lib. 4. titul. 92. in fine principij*, quo in loco in susceptis à plebeio ex ancilla propria, & aliena idem pariter, & eadem oratione dispositum extat. Et convenit cum Imperat. constitutione de qua in *princip. instit. de servil. cognation.* ubi è conversio idem traditur, si libera mulier ex servo filium susceperit, ut is patri libero deinde effecto, & matri succedat. Quod tamen de alieno servo est intelligendum, & non de proprio; nam coitus cum proprio acerrimè punitur: & filij inde nati, patri, & matri succedere, prohibentur, *l. unic. Cod. de mulierib. quæ se serv. propr. junxer.* Atque ita, juxta hæc, lex nostra Regia loquens in susceptis à plebeio ex aliena ancilla, intelligenda est, & amplianda in filio liberæ solutæ ex alieno servo suscepto, qui postea libertatem adeptus est; illi, namque, filius succedet, quasi naturalis plebeij patris filius, ut *d. tit. 92. in princip. & d. princip. instit. de servil. cognation.*

37 Circa hoc tamen notanda quoque differentia est inter jus nostrum, & Cæsareum, de quo in *d. princip.* quia secundum jus nostrum *d. titul. 92. in princip.* filius plebeij ex ancilla susceptus succedit patri una cum legitima illius prole; at verò, secundum jus Cæsareum, filius ancillæ, cum prole legitima patri succedere nunquam potest; nec enim melioris conditionis contra liberos justis nuptijs quæsitos esse debuit filius ancillæ cum qua jure illo matrimonium consistere non poterat *l. cum ancillis. Cod. de incest. nupt.* nec verus concubinatus, quam filius ex concubina libera susceptus, qui patri intestato defuncto cum legitimo non succedit, *Amb. quib. mod. natural efficiunt. sui § si quisigitur habens filios, collat. 7.* Quanquam, qui ex servili consortio prodire, melioris conditionis esse, quam naturales ex libera susceptos, probet Mathesil. *tract. de successioib. ab intestat. artic. 1. memb. 2. num. 4. versicul. secundo casu*, subdens pro ratione differentie inter hos, & naturales ex liberis susceptos, quia secundum leges inter servos matrimonium consistere non poterat, & lex præsumit, quod, si contrahere possent, contraxissent, ut ita non sic illis imputari debeat in naturalium susceptione, sicut alijs qui matrimonium liberè contrahere possunt, ex quo naturales simul ac legitimos liberos suscipere potuissent; *sequitur Angel. in d. princip. instit. de servil. cognat. col. final. Caccialup. in repetit. l. si qua il-*

lustris num. 60. cum duob. sequentib. C. ad Orficiam. Palæot. de noth. & spur. cap. 38. in fin. Sed prædicta ratio non est idonea ad tale inter hos, & illos constituendum discrimen, præsertim hodie stante Pontificio jure, quo inter servos legitimum contrahitur matrimonium.

38 Et *text. in d. princip. instit. de servil. cognation. in versicul. final.* ubi habetur, in servitute susceptos, si liberi postea efficiantur, parentibus una cum alijs succedere, sic semper accipiendus est, ut de communi cum liberis legitimis successione non intelligatur. Et non obstant verba in fine scripta, quæ in aliquibus codicibus sic reperiuntur, *sive eodem patre, sive ex eadem matre, sive ex alijs nuptijs, &c.* nam verior est litera quæ in recentioribus, & emendationibus sic legitur, *sive ex eodem patre, vel eadem matre, sive ex alijs, qualicunque copulatione nati sunt.* Quæ verba, qualicunque copulatione, nec de conjugali sunt intelligenda, ut præcedens evitetur in conveniens, nec de damnabili & punibili; quia, qui inde nascuntur, parentibus succedere, jure prohibentur, juxta communes traditiones de quibus sup. sic ergo, *text. ibi accipiendus* ita est, ut etsi generaliter loquatur, suppositis terminis habilibus intelligatur, prout, vulgare est, *l. qui testamento ff. de testament. l. 1. juncta gloss. 1. ibi, & communi interpretatione C. de sacrosanct. Eccles.*

39 Atque ita apparet, quòd differentia est inter jus nostrum, & Cæsareum; nam jure nostro filij plebeio patri nati ex servili consortio, si liberi inveniuntur cum pater moritur, illi succedunt cum legitima ejusdem parentis prole. Quòd sane in difficili est, & iniquum videtur, ut filius ancillæ, hæres sit cum filio liberæ ac legitimæ uxoris, juxta illud Saræ ad Abraham, *Genes. 21. nō enim erit hæres filius ancillæ cum filio meo Isaac,* & Apostol. ad Galat. 4. *nō enim hæres erit filius ancillæ cum filio liberæ; c. dicit aliquis 32. quest. 4.* eò maximè, quòd ne dū in filio ancillæ, sed in naturali & libera suscepto, non valere statutum eum admittens, præsertim legitima prole extante, communiis est Scribentium opinio, ut constat ex citatis à Valasc. *conf. 94. numer. 9. tom. 1.* qui illi adeò assentit, ut ibid. num. sequenti scripserit, quòd semper optavit, ut lex nostra quasi non minimum Reipublicæ scandalum generans, corrigeretur, sperans, ita in nova legum Regiarum compilatione futurum; & rursus idem Valasc. valde iniquam autus est appellare *conf. 151. nu. final. tom. 2.* & tamen voti compos non extitit in nova legum compilatione, qua, non solum antiqua lex abrogata non est, sed magis ampliata, aut declarata amplius fuit pro filijs

ex aliena etiam ancilla habitis, ut diximus sup. legemque nostram, non odiolam, nec nutritivam peccati, imò naturæ favorabilem esse, dixit Gam. *decis. 167. nu. final. versic. Non obstat, & decis. 312. n. 3. versic. Parstamen*, favorabilem quoque reputat Cabed. *decis. 100. nu. 10. tom. 1.*

40 Ego quidem in naturalibus ex libera susceptis legem valere, facile admitto, idque ex eo saltem persuasum mihi est, quod tales vna cum legitimis matri succedunt secundum jus commune, de quo non dubitatur, qua ergo ratione id in materna successione constitutum probatur, eadem, vel alia quæ justa sit secundum temporum mores, in paterna constitui, posse, non est improbandum, prout apud nos circa plebeiorum filios lege constitutum videmus, quæ in judicijs sine controversia servatur. Quod verò attinet ad natos ex servili confortio; quia inferioris conditionis hi sunt, & illis literaliter obstat illud de quo sup. *non erit haeres filius ancilla cum filio libera*, de validitate legis dubitari magis potuit, sed non usque adeo, ut iniquam dicamus, quæ doctissimorum Virorum consilio sub catholico Principe lata est. Sustinenda ergo lex erit; & primò, quod attinet ad verba illa sacræ paginæ, per allegoriam dicta sunt, ut Apostolus ipse testatur ad Galat. d. cap. 4. & non important præceptum aliquod divini, aut naturalis juris de non admitendo ancillæ filio cum filio liberæ ad paternam successione. Deinde, lex ejusmodi filios, aut etiam naturales ex concubina libera susceptos admittens, ut nutritiva peccati reputari non debet; quod vel ex eo saltem ostenditur, quia patri legitima sobole carenti, naturales filios sibi instituere hæredes, licet, secundum jus Authenticorum, *Auth. licet Cod. de natural. liber. & in corpore unde sumitur, quib. mod. natural. efficiunt. sui §. si verò filios non habuerit, collat. 7.* quod jus, iniquum dicere, necesse esset, si lex statuens, ut naturales filij patribus succedant, nutritiva peccati censeretur; ultra quam, quod eadem iniquitas ac peccati nutritio reperiretur in legibus disponentibus, ut tales filij matribus succedant; quod communi jure antiquo, & novo cautum sæpe legimus. Non est ergo dicendum, quod lex nostra nutritiva peccati sit, quatenus naturales ex concubina, & etiam ex ancilla habitos, ad plebeij patris successione, perinde ac si legitimi essent, vna cum illis admittit.

41 Et non obstat *text. in l. final. versic. filijs enim Cod. de naturalibus, liber. ibi, quia vitium paternum refranandum esse, existimaverunt*; quæ verba prout jacent, junctis præcedentibus, nihil aliud sonare videntur,

quàm constitutionibus, quarum ibi meminit Imper. non licere patribus, quantum vellent filijs naturalibus relinquere, ut liberæ erga eos dispositionis facultate prohibita, à coitu vitioso cohiberentur; quæ tamen ratio ad talem prohibitionem manca satis, & debilis apparet; quotus enim quisque est, qui illicitis se commiscet amplexibus futuræ proles intuitu, & non magis concupiscentia carnis illectus; jam verò, qui à talibus se absteat, quia futuram prolem, si fortè inde sibi nasci contingat, hæredem sibi futuram non fore, in animo proponat, propter legis prohibitionem, Rara avis in terra, nigroque similima cygno. Dicendum est ergo, paternum vitium his amplexibus ac copulationibus verè semper inesse, idemque postea apparere in sobole inde suscepta; filius, namque, ex illicito coitu habitus paternum vitium, quo susceptus est, secum portat, & paternæ turpitudinis testis est. *cap. dicat aliquis 23. quest. 4.* & cum dicitur, quod prohibita libera disponenti facultate erga filios naturales, paternum vitium constitutiones refranandum existimaverunt, non est intelligendum, quod prohibitione illa refranare intenderunt coitus vitium; id enim si intendissent, inaniter intendissent; sed refrænatio illa bonorum elargitionem concernit, quæ dum coarctatur, paternum vitium refrænatur, id est, vitium patris, quod cernitur in filio, non ita diffunditur, nec ita alijs innotescit coarctata bonorum dispositione, sicut innotesceret effusa in illum bonorum elargitione ad ipsius patris arbitrium.

42 Itaque, lex quæ filios naturales, & etiam ex ancilla susceptos ad bonorum paternorum successione vna cum legitimis vocat, nec naturæ juri, nec divino contraria est; solum ergo superest, ut, legitimorum liberorum juri adversari, dicamus, quibus naturalium communione minor legitimæ portio continget; sed hoc civile jus respicit, quo legitimæ portio taxata est; & variè quidem secundum varia locorum statuta; Igitur, lex, cujus fuit, certam legitimæ portionem liberis legitimis diffinire haud quaquam ex maiori liberorum numero augendam, potuit utiq; eandem statuere cum naturalibus filijs viriliter partiendam, ut pro plebeiorum naturalibus lex nostra statuit.

43 Cujus legis ratio, in eo, quantum conjicio, consistit, ut, in successione bonorum paternorum filij legitimi à naturalibus non discernentur, quando patris conditio æquales omnes efficit; tam enim legitimi, quàm naturales plebeij hominis filij, ad plebeiorum ordinem pertinent patris conditionem pariter in hoc secuti; quod in filijs nobiliùm longe aliter

se habet; nobilitas namque, patris bene in filios legitimos derivatur, sed non in naturales, seu bastardos, de quo Palæot. *de nob. & spur. c. 59. cum duob. sequent* tradit Tiraq. qui plures refert, de nobilitat. *c. 15. à nu. 10* & ex cōmuni sententia, & plurimis ab eo citatis Rojas in *epitom. succession. cap. 15. num. 1. & 2.* Atque ita, cum naturalis filius in honore, & nobilitate patris non succedat, longeque disparem à legitimo sortem in hoc subeat, in successione bonorum cum eo concurrere non debere, Legislatoribus nostris visum est, constituta differentia inter plebeij filios, & nobilis; quā & illud adjuvat, quod nobili, magis quàm ignobili ignominiosum est, illegitimos habere successores, argumento *l. si qua illustris C. ad Orficiam. tradit Alex. in l. ex facto §. si quis rogatus num. 3. ff. ad Senat. cons. Trebell.* Hac ergo de causa prædicta differentia inter nobilium, & plebeiorum filios naturales lege nostra inducta est, simul vt hoc ipso probaretur, legibus odibilis esse nobilium, quam aliorum hominum, contra castitatem peccatum.

44 Sed dubium est circà eandem *ord. d. titul. 92. in princip.* qua parte ex ancilla susceptos ad plebeij patris successionem cum legitimis admittit, an & ad matris hæreditatem admitti debeant illa postea manumissa, & cum legitima prole moriente. Qui casus, cum lege expressus non sit, tanquam omissus sub juris communis dispositione manet, *l. commodissime ff. de liber. & posth.* quo jure, quia nē dum naturalis matri succedit pariter cū legitimis, sed & spurius qui ex punibili coitu non est susceptus, vt sup. tradidimus, cuiusmodi est is de quo agimus, qui ex punibili coitu nō est susceptus, & quia in servitute conceptus est, pro spurio habetur, *l. ex libera C. de suis, & legitim. heredib. & ex communi sententia tradit Alex. d. §. si quis rogatus, n. 2.* videtur, quod ille matri, quæ postea ad libertatem pervenit, hæres sit. Accedit, quod omni jure facilius est, & largius illegitimorum jus ad maternam successionem, quàm ad paternam, cum ergo ad paternam liber sit adius jure nostro in casu proposito, videtur, quod multò magis ad maternam esse debeat.

Contrarium tamen tenendum, puto, quia, si jus civile antiquum attendimus, hujusmodi filij cognationis jure matrem non attingunt; vnde eo jure in successibiles illi sunt, quāvis omnes postea libertatem adipiscantur, vt probat *text. in princip. instit. de servil. cognat.* qui sic exorditur, *Illud certum est, ad serviles cognationes illam partem edicti qua proximitatis nomine bonorum possessio promittitur non pertinere; nam nec vlla antiqua lege talis cognatio compu-*

tabatur. Et loquitur ibi *text.* vt patet in sequentibus, etiam in filio à serva muliere ex libero concepto, inter quos nullum cognationis jus computabatur, quo, illis postea ad libertatem pervenientibus, alter alteri succedere posset; quod jus antiquum Justinian. constitutione de qua ibi, æquitatis causa temperavit, mutuum successionis jus inter eos introducens, sic tamen intelligendum, vt tales filij in servitute concepti cum legitimis non succedant, vt tradidimus, sup. iuxta quam observationem, filius ex serva muliere natus patri plebeio succedet vna cum legitimis, si liber inveniatur tempore quo moritur pater, matri verò non succedet illa postea manumissa cum prole legitima moriente.

Et non obstat, spurios etiam cum legitimis matri successibiles esse, qualis reputatus is de quo agimus, & latius patere illegitimis maternam successionem, quàm paternam; id enim ex ea parte edicti provenit, qua cognationis jure proximioribus successio defertur; sunt enim mater, & filius tametsi spurius, sibi invicem cognati, & ideo cognationis, seu proximitatis jure sibi invicem succedunt *l. hac parte, versic. Itaque, l. si spurius ff. unde cognat. §. vulgò questos, versicul. Tantum, instit. de success. cognator.* vnde, quia servilis cognatio ad leges non pertinet, vt in *d. princip. instit. de servil. cognat. l. 1. §. 1. ff. unde cognat. l. Jurisconsultus §. inter ff. de gradib.* secundum leges antiquas filius servæ mulieris hoc cognationis, proximitatis vè jure succedere illi nunquam poterat, potest verò ex nova Justiniani constitutione, de qua in *d. princip. legitima prole non extante, intelligendo prout sup. secundum quam Imperat. constitutionem casus præsens, quia lege nostra non reperitur expressus, apud nos determinandus erit; & sic eveniet, quod filius in eo melioris conditionis existet ad paternam quam ad maternam successionem. Quod est notandum.*

45 Lex autem nostra quanvis in nepotibus non loquatur, ex quo, tanquam juris correctoria, de quo in *l. fin. versic. fin. C. de natural. liber.* in illis locum non habere, videbatur, vt, nēpe, nepos naturalis plebeio avo non succederet ab intestatò, tamen contrariū sæpe in senatu judicatum fuit, vt constat ex adductis per Gam. *decif. 312. num. 4.* pro hac parte judicatum in senatu fuisse, testatur Cabed. *decif. 100. n. 13. in fin. tom. 1.* vbi disputat, & vtriusque partis fundamenta adducit; & ita de stylo esse, asserit idem Author *aref. 88. tom. eod.* sive nepos legitimus sit ex filio naturali, sive naturalis ex legitimo. Addo, idem æquè fore probandum, etsi nepos naturalis sit ex filio naturali; quia eadem ratio omnes hos casus æquè amplectitur ad eandē

in omnibus juris decisionem. Quod tamen in priori casu ampliandum est, ut procedat etiam in nepote, cujus pater nobilis esset, tempore nativitatis suæ, cum avus adhuc esset plebeius; is enim patre prædefuncto succedet avo: & ratio est, quia nepos in casu isto, tanquam legitimus patris sui filius, hæres ejus est; & filius, tametsi naturalis esset, patri suo hæres esse potuit, quia plebeius erat; atque ita, nihil est quod impediatur, nepotem ex patris sui persona, quam repræsentat, avo posse succedere. In alijs verò casibus, in quibus proponitur nepos naturalis ex filio legitimo, aut naturalis ex naturali, aliter est dicendum pro limitatione prædictæ sententiæ; si enim avus tempore quo nepos nascitur, plebeius erat, & filius eo jam tempore nobilis aliunde effectus esset, nepos avo succedere non poterit propter paternam nobilitatem, propter quam patri suo prædefuncto succedere non potuit; unde ad vitam successionem ascendere non poterit, quasi medio impedito, per quod ascensus erat. Per contrarium quoque, si avus nobilis esset, & filius plebeius, (quod evenire, non raro potest, præsertim in filio naturali, in quem paterna nobilitas non transit, ut dictum est supra) nepos qui patri suo succedere potuit, non succedet avo; quia non debet potiori jure gaudere ad avitam successionem, quam ad paternam, à qua, si pater esset nobilis tempore nativitatis illius, repelleretur; & non minor ad repellendum eum ratio, imò maior in avi persona reperitur; cum non debeat qui remotior est, melioris conditionis esse, quam sit proximior, Bart. in l. 2. §. videndum, num. 1. ff. ad Tertyll. sed proximior, id est, filius patri suo qui nobilis erat tempore nativitatis suæ succedere nequit, ergo, nec nepos qui remotior est, succedere illi poterit; & ita in non dissimili specie argumentatur Surd. conf. 177. num. 20. in fin. & sequenti, tom. 2.

46 Circa testamentariam quoque naturalium successionem jus nostrum à communi discrepat; quia jure communi pater cui legitima soboles extat, potest in testamento suo naturalibus filijs unam vnciam relinquere, id est, duodecimam totius assis partem l. 2. C. de naturalib. liber. Auth. quib. mod. natural. efficiunt. sui, §. ne igitur collat. 7. de quo tam circa antiquum, quam novum civile jus, post alios Pichard. in princip. tituli instit. de hereditat. que abintestat. deferunt. §. 6. ex numer. 8. Quam dispositionis metam jus nostrum non novit; sed, aut naturalis pariter cum legitimis in legitima est instituendus, si pater plebeius est, aut prorsus repellendus, si nobilis est; à pari enim apud nos procedit naturalium

filiorum successio ex testamento, & abintestato, adhibita semper distinctione inter filium plebeij seu peditis, & filium nobilis. Vbi verò legitima proles non existit, jus nostrum qua parte de nobilium filijs disponit, cum communi convenit; eo enim jure, si pater ascendentes habeat, legitima illis derelicta, reliquam bonorum suorum partem naturalibus filijs relinquendi licentiam habet; quòd si nec ascendentes quibus legitimam debeat, habuerit, in vniuersa hereditate naturales instituire potest d. Auth. quib. mod. natural. efficiunt. sui §. si verò filios, & §. si verò habuerim, Auth. licet C. de natural. liber. quod in utroque membro circa nobilium naturales jure nostro æquè statutum est, d. libr. 4. titul. 92. §. final.

47 Atque ita notandum est, quòd, vbi legitima proles non extat, adsunt verò ascendentes, potest pater de parte quæ est extra legitimam illis debitam liberè disponere, tam, inquam, in naturales liberos suos, quam in prorsus extraneos; vbi verò legitima proles adest, de parte extra legitimam illi debitam constituta, non ita libera disponendi facultas patri competit; quam enim totam extraneis relinquere potest, naturalibus filijs non potest. Quod durum videtur; sed lex filijs legitimis providere intendit, ne bonis paternis aliàs illis obventuris privarentur, propter naturalem parentum erga filios naturales amorem; quia testator præsumitur, ita diligere naturales, sicut legitimos, ut scripsit Surd. de aliment. titul. 2. quest. 15 numer. 42. citans text. in l. ex facto §. si quis rogatus 1. ff. ad Trebell. qui tamen text. hoc ita non probat; sed natura ipsa parentum amorem erga filios naturales quemquam satis docet, quia illa communis est omnibus filijs, tam legitimis, quam naturalibus l. hos accusare §. omnibus versicul. sed cum natura ff. de accusation. cum adductis per Tiraq. in l. si unquam, verb. donatione largitus, num. 288. C. de revocand. donation; quæ propensi amoris ratio cessat in extraneis, quibus pars extra liberorum legitimam constituta relinquere liberè potest.

48 Ex quo videbatur, legem in filijs loquentem, ad nepotes non de re extendi; ut si naturales sint, aut legitimi ex filio naturali, tales, inquam, quos avus instituire, necesse non habeat, possit nihilominus illis eam bonorum partem relinquere, quæ est extra jurtæ sobolis legitimam, sicut extraneo cui libet eandem relinquere, liberè potest; lex enim nostra, quæ hanc liberæ dispositionis facultatem arctat, in filijs duntaxat loquitur, non in nepotibus, in quibus illa propensi amoris ratio non ita viget, ut in filijs proprijs quos

quis genuit, & cum verba legis deficient, quæ loquitur in filiis, ad nepotes non videbatur trahenda, in quibus minor est ratio. Sed contrarium est tenendum per *tex. in l. final. versicul. Ea enim C. de naturalib. liber.* ubi Iustinian. et si tradat, nepotes naturales, cum proles legitima non extat, melioris conditionis esse secundum veteres leges ad vitam successione, quam filios ad paternam, (& loquitur de successione testati) tamen illa subsistente, in naturalibus filiis statutum ad nepotes extendit, id est, ut unam tantum unciam ex testamento avi, cui superant liberi legitimi, accipere possint, secundum dispositionem *tex. in l. 2. C. de naturalib. liber.* Et ita tradit Ludovic. de Sard. *tract. de naturalib. liber. 3. part. §. de successione naturalium, num. 3. & alijs citatis Surd. conf. 177. num. 26 cum sequent. tom. 2.* iuxta quam Imperatoris constitutionem quia apud nos filius naturalis patris nobilis cui legitimi liberi supersunt, ex testamento illius nihil capere potest, nec etiam capere quicquam poterit naturalis nepos ex avi testamento cum legitima sobole morientis. Et non obstat, legem in filiis loqui; quia juris interpretatione appellatione filiorum veniunt nepotes in materia ista, ut constituit Iustinian. *d. l. final. versicul. Ea enim.* Et cum legis finis sit, legitimis filiis providere, quorum favore constitutum est, ne pater filiis naturalibus relinquere possit in testamento suo, quod potest extraneis, ut pro ratione illius expendimus, nimirum, si appellatione filiorum nepotes quoque intelligantur; quod novum non est, si ex propria vocabuli significatione id eveniat, ut voluit *gio. verb. appellantur, in §. final. in §. qui testament. tutor. dar. poss.* si ex interpretatione extensiva, ut tenet, & multis Bart. *in l. liberorum, num. 10 & sequenti. ff. de verbor. significat.* Bald. *in l. maximum vitium num. 9. C. de liber. præterit.* quod ultimum probat *tex. in d. l. final. versicul. Ea enim, ibi, & in nepotibus extendimus & l. justa, ff. de verbor. significat.* ubi dicitur, quod iuxta interpretationem recipiendum est, ut filiis appellatione comprehendi videatur; & de hoc, quando filiorum appellatione nepotes comprehendantur, latissime agit Peregrin. *de fideicommiss. art. 22. ex numer. 44. cum multis sequenti. & Surd. tract. de aliment. titul. 9. quest. 36. ex numer. 8. Valasc. noster conf. 140. per tot. tom. 2.*

49 Nunc, postquam de successione filiorum naturalium abintestato, & ex testamento diximus ad jus commune, & Regium nostrum; peropportune se offerebat quæstio de successione contra testamentum paternum. Sed, quia jure communi expeditum est, naturales liberos si prætereantur, patris testamentum non rumpere, qui contra paternam vo-

luntatem quicquam ut patris hæredes capere non possunt, tradit *gloss. in l. 1. verb. naturales, & ibi Bart. versicul. Quæro utrum; ibi gloss. ibi notabilem dicit, ff. de honor. possess. contra tabul. Marquard. de calibar. Sacerdot. 3. part. cap. 4. num. 10. Palæot. de nob. & spur. cap. 38. nu. 7. Surd. de aliment. titul. 7. quest. 11. num. final. & quest. sequenti, num. 2. & latus titul. 8. privileg. 81. n. 1. cum duob. sequenti. Valasc. noster conf. 94. numer. 4. tom. 1.* ubi de jure Regni late & eleganter disputat circa naturales plebeiorum, & resolvit, eos non posse annullare, nec rescindere patris testamentum, si prætereantur, aut iniquè exhæredentur, sed debitam sibi legitimæ portionem, testamento in reliquo manente, tantummodò posse petere, in quæstione hac non immeror his contentus quæ apud doctissimum Virum eo in loco videri possunt, ubi *num. final. addit.* tales plebeiorum liberos, non solum legitimam portionem ex paterna hæreditate vindicare sibi posse jure nostro, sed & à parentibus alienata in fraudem illius, posse post obitum eorum, per inofficiosa donationis quærelam revocare instar legitimum.

50 Quod autem dicimus, contra paternam voluntatem ac dispositionem naturales liberos jure communi quicquam capere non posse, quod & secundum jus nostrum obtinet in his qui patre nobili nati sunt, sic semper accipiendum est, ut de acquisitione hæreditario titulo intelligatur, salva, scilicet, semper alimentorum causa, quæ de bonis patris filio naturali qui non habet aliunde unde alatur, etiã jure civili debentur, probat *tex. in Auth. de trient. & semiss. §. consideremus, ibi, & nutrimentum damus eis, collat. 3. & in Auth. quib. mod. natural. efficiunt. sui §. si quis autem defunctus & §. si quis igitur habens, collat. 7. Auth. licet, in fin. C. de naturalib. liber. tradit Palæot. d. cap. 38. num. 4. & 5. Surd. de aliment. titul. 1. quest. 9. num. 1. qui alios citat. & ampliat in num. sequenti. de de quo per eundem titul. 7. quest. 10. & sequenti, ubi post Palæot. loco proxime citato agit, an filius naturalis ultra unam illam unciam quæ ex patris testamento capere potest, & duas, quas capit abintestato quando legitima proles non extat, alimenta petere possit. Atque ita, secundum jus civile, inter naturales, & eos qui ex damnato sunt coitu, etiam circa alimenta differentia est, quæ notatur *d. Auth. licet in fin. & in corpore unde sumitur, quanvis Pontificio jure omnes alantur, ut in cap. cum haberet, in fin. de eo qui dux. in matrimon. quam poll. per adulterium, cum communi sententia, & intellectu.* Et quanvis prædicta jura quæ, naturalibus alimenta præstari; jubent, loquantur in casu, quo pater illorum abintestato moritur, **cadem***